

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ
УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА
ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА „ПОТАМИШЈЕ”
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ:

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ
И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**

ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАР

Владимир Галић

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ
УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА
ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА „ПОТАМИШЈЕ“
НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

ОБРАЂИВАЧ:

ЈП „ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ ВОЈВОДИНЕ“ НОВИ САД

Е –2605-1

РУКОВОДИЛАЦ ТИМА

Тања Топо, маст.инж.зашт.жив.сред.

ДИРЕКТОР

Предраг Кнежевић, дипл.правник

Нови Сад, 2019. године

РУКОВОДИЛАЦ ТИМА:

Тања Топо, маст.инж.зашт.жив.сред.

СТРУЧНИ ТИМ:

Свјетлана Реко, дипл.инж.арх.
др Тамара Зеленовић Васиљевић
Тања Топо, дипл.инж.зашт.жив.сред.
Славица Пивнички, дипл.инж.пејз.арх.
Наташа Симичић, дипл.пр.планер-мастер
Зорица Бошњачић, мастер дипл.инж.арх.
мр Владимир Пихлер, дипл.инж.арх.
Бранко Миловановић, дипл.инж.мелио.
Милан Жижић, дипл.инж.маш.
Зорица Санадер, дипл.инж.елек.
др Оливера Добривојевић, дипл.пр.планер
Мирољуб Љешњак, дипл.инж.пољ.
Марина Митровић, мастер проф.геогр.
Радованка Шкрбић, дипл.инж.арх.
Теодора Томин Рутар, дипл.правник
Ђорђе Кљајић, геод.техничар
Драгана Матовић, оператер
Драгана Митић, админ.технички секретар
Душко Ђоковић, копирант

Графичка обрада:

Зорица Бошњачић, мастер дипл.инж.арх.

САДРЖАЈ

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	2
1. ПОВОД, ПРЕДМЕТ И РАЗЛОГ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	2
1.1. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ	3
1.1.1. Правни основ	3
1.1.2. Плански основ и друга стратешка документација	3
1.1.2.1. Однос са плановима вишег реда	3
1.1.2.2. Однос са плановима од значаја за предметно подручје и заштиту заштићених подручја	5
1.1.2.3. Остала стратешка документација од значаја	5
2. КРАТАК ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	7
2.1. САДРЖАЈ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	7
2.2. ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	8
2.3. ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	9
2.3.1. Заштита и коришћење природних и културних вредности и предела	9
2.3.2. Заштита и коришћење природних ресурса	9
2.3.3. Становништво, мрежа насеља и јавне службе	10
2.3.4. Привреда	10
2.3.5. Инфраструктурни системи	11
2.3.6. Заштита животне средине	11
3. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА НА ПОДРУЧЈУ ОБУХВАТА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	12
3.1. КАРАКТЕР ПРЕДЕЛА	12
3.2. ПРИРОДНИ УСЛОВИ	12
3.3. ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ	17
3.3.1. Природна добра	17
3.3.2. Природни ресурси	19
3.4. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ	22
3.5. СТАНОВНИШТВО	22
3.6. МРЕЖА И ФУНКЦИЈЕ НАСЕЉА	23
3.7. ЈАВНЕ СЛУЖБЕ	23
3.8. ПРИВРЕДА	23
3.9. ИНФРАСТРУКТУРА	25
3.9.1. Саобраћајна инфраструктура	25
3.9.2. Водна и комунална инфраструктура	26
3.9.3. Енергетска инфраструктура и енергетска ефикасност	28
3.9.4. Електронска комуникациона инфраструктура	29
3.10. УГРОЖЕНОСТ ОД ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА	29
3.10.1. Елементарне непогоде	29
3.10.2. Техничко технолошке несреће – удеси	30
4. НАМЕНА ПРОСТОРА У ОБУХВАТУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	30
5. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ У ОБУХВАТУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА И РАЗЛОЗИ ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ	31
6. ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА (НАЈПОВОЉНИЈЕ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ У СЛУЧАЈУ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА)	35
7. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА	36
II ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА	40
1. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	40
2. ИЗБОР ИНДИКАТОРА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	41

3. КОМПАТИБИЛНОСТ ЦИЉЕВА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ СА ЦИЉЕВИМА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	42
III ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	44
1. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	44
2. АНАЛИЗА КАРАКТЕРИСТИКА УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	51
3. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И УНАПРЕЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА И ОГРАНИЧАВАЊА НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА	52
3.1. ОПШТЕ МЕРЕ У ТОКУ ИЗГРАДЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ ОБЈЕКТА	52
3.2. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА И СТОРОНИХ ВРЕДНОСТИ	52
3.2.1. Мере заштите ваздуха	52
3.2.2. Мере заштите вода	53
3.2.3. Мере заштите земљишта	54
3.2.4. Мере заштите природних добара	55
3.2.4.1. Заштићено подручје са заштитном зоном	55
3.2.4.2. Станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста	60
3.2.4.3. Еколошки коридори и заштитне зоне еколошких коридора и станишта	60
3.2.4.4. Опште мере заштите биодиверзитета	65
3.2.4.5. Посебне мере за очување еколошке улоге шаранских рибака	66
3.2.5. Мере заштите од буке и вибрација	66
3.2.6. Мере заштите при управљању отпадом	67
3.2.7. Мере заштите живота и здравља људи	67
3.2.8. Мере заштите од ванредних ситуација	68
3.2.9. Мере енергетске ефикасности изградње	72
IV СМЕРНИЦЕ ЗА НИЖЕ ХИЈЕРАРХИЈСКЕ НИВОЕ У ПОСТУПКУ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	72
1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	72
2. СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА	73
3. ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	74
V ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И МОНИТОРИНГ У ПОСТУПКУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	74
1. ОПИС ЦИЉЕВА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	75
2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	75
2.1. БИОМОНИТОРИНГ	76
2.2. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА	76
2.3. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ВОДЕ	77
2.4. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ЗЕМЉИШТА	77
3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА	78
4. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА	80
VI ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	81
1. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ	81
2. ТЕШКОЋЕ ПРИ ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	81
VII ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА	82
VIII ЗАКЉУЧЦИ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	82
IX ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ	83

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПРЕДЕЛА ИЗУЗЕТНИХ ОДЛИКА „ПОТАМИШЈЕ“ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ – „Заштита животне средине и природних добара“

Списак табела, слика и графика

Табеле

Табела 1.	Шуме у граници подручја посебне намене ПИО „Потамишје“	19
Табела 2.	Преглед добијених мишљења на Материјал за рани јавни увид за израду Просторног плана подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Потамишје“	37
Табела 3.	Табела органа и институција од којих су прибављени услови и подаци од значаја за израду Просторног плана и стратешке процене	38
Табела 4.	Преглед Посебних циљева стратешке процене и индикатора заштите животне средине релевантних за подручје Просторног плана	41
Табела 5.	Везе између фаза израде Просторног плана и Стратешке процене	42
Табела 6.	Компатибилност циљева Просторног плана и Стратешке процене	43
Табела 7.	Процена утицаја варијантних решења сектора Просторног плана у односу на циљеве стратешке процене	45
Табела 8.	Критеријуми за оцењивање величине утицаја	46
Табела 9.	Критеријуми за оцењивање просторних размера утицаја	46
Табела 10.	Скала за процену вероватноће утицаја	46
Табела 11.	Планска решења обухваћена проценом утицаја	47
Табела 12.	Процена величине утицаја сектора Просторног плана у односу на циљеве стратешке процене	49
Табела 13.	Процена просторних размера планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја	49
Табела 14.	Процена вероватноће утицаја планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја	49
Табела 15.	Вредновање могућих кумулативних и синергетских утицаја области Просторног плана са временском димензијом	50
Табела 16.	Идентификација могућих кумулативних и синергетских ефеката	50

Слике

Слика 1.	Предео изузетних одлика „Потамишје“ са режимима заштите и заштитном зоном	56
Слика 2.	Мере заштите за Предео изузетних одлика „Потамишје“ до 500 m у заштитној зони	63
Слика 3.	Мере заштите за Предео изузетних одлика „Потамишје“ до 200 m од II и III режима заштите	64
Слика 4.	Приказ сеизмичког хазарда за повратни период 475 година на подручју у обухвату Просторног плана	69
Слика 5.	Приказ положаја објеката који су у функцији осматрања режима вода са заштитном зоном и простора угроженог дејством вода	70

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник Републике Србије”, број 135/04 и 88/10) утврђена је обавеза да се стратешка процена утицаја на животну средину врши и за планове у области просторног и урбанистичког планирања. Законом су утврђени услови, начин и поступак вршења процене утицаја планова на животну средину, у циљу обезбеђивања заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја, интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме и усвајања планског документа.

На основу Покрајинске скупштинске одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Потамишје” („Службени лист АПВ”, број 18/17), приступило се изради Просторног плана подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Потамишје” (у даљем тексту: Просторни план). Такође, на основу Одлуке о изради стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Потамишје” на животну средину („Службени лист АПВ”, број 18/17), истовремено са израдом Просторног плана, приступило се изради Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Потамишје” на животну средину (у даљем тексту: Извештај о стратешкој процени).

За носиоца израде Извештаја о стратешкој процени одређен је ЈП „Завод за урбанизам Војводине” Нови Сад, Железничка 6/III.

Стратешком проценом су, на основу мултидисциплинарног начина рада, вредновани и процењени могући значајни утицаји на животну средину до којих може доћи имплементацијом Просторног плана и дат је предлог мера за смањење негативних утицаја на животну средину.

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

1. ПОВОД, ПРЕДМЕТ И РАЗЛОГ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Стратешка процена је процес којим се интегришу циљеви и принципи одрживог развоја у Просторни план, с циљем избегавања, спречавања или ограничења негативних утицаја на животну средину, здравље људи, биодиверзитет, природна, културна и друга створена добра.

Непосредан повод за израду Извештаја о стратешкој процени је обавеза произашла из Одлуке да се израђује стратешка процена утицаја предметног Просторног плана на животну средину.

У складу са законским одредбама и праксом, Извештај о стратешкој процени структурално обрађује:

- (1) полазне основе стратешке процене (амбијентални оквир за обављање стратешке процене);
- (2) циљеве и индикаторе (аналитички и циљни оквир за анализу и дијагнозу стања, дефинисања проблема и проналажења решења);
- (3) стратешку процену утицаја (стратешка процена утицаја на животну средину у ужем смислу – дефинисање матричног оквира процене);
- (4) смернице за ниже хијерархијске нивое (утврђивање смерница, стратешког и хијерархијског оквира за обављање процене утицаја у току спровођења планског документа);
- (5) програм праћења стања животне средине (мониторинг – оквир за праћење спровођења планског документа, односно очекиваних ефеката, стварних утицаја и новог стања на планском подручју);
- (6) коришћену методологију и тешкоће у изради (концептуални и методолошки оквир коришћен у току израде стратешке процене, односно објективне тешкоће које су утицале на стратешку процену);
- (7) начин одлучивања (оквир у коме су доношене одлуке, односно учешће јавности у поступку стратешке процене);
- (8) закључна разматрања и напомене (синтезни оквир стратешке процене са визијом за спровођење и унапређења стратешке процене).

Разлози за вршење Стратешке процене су сагледавање, процена и утврђивање могућих значајних утицаја на животну средину на простору у обухвату Просторног плана, као и дефинисање мера које је потребно предузети како би се евентуални значајни утицаји на животну средину спречили, отклонили или смањили на минимум.

Један од основних принципа просторног и регионалног аспекта развоја подручја у обухвату Просторног плана, односи се на успостављање и очување равнотеже између просторног развоја овог подручја односно на релативизацију конфликта и симбиозу заштите природног добра, културних вредности и одрживог развоја локалних заједница.

Стратешком проценом се оцењују односно утврђују потенцијални негативни утицаји на животну средину и дефинишу мере за спречавање или смањење штетних утицаја планских решења. Резултати стратешке процене утицаја доприносе евентуалном редеофинисању фазних планских концепција и решења и одговарајућем доношењу одлука у планском процесу – оптималних са становишта заштите животне средине, применом мера заштите животне средине у току спровођења Просторног плана.

За изналажење оптималних планских решења коришћена је релевантна информациона и студијска документација, добијени услови од надлежних органа и организација у чијој је надлежности њихово издавање, актуелна планска и друга документација, као и остали подаци и информације које су приликом теренског обиласка подручја добијене од представника месних заједница насеља која су у обухвату Просторног плана.

Значај стратешке процене утицаја на животну средину се огледа у томе што:

- обрађује питања и утицаје ширег значаја, који се не могу сагледати у оквиру појединачних пројеката;
- омогућава проверу погодности различитих варијанти развојних концепата;
- се изузимају ограничења која су присутна при процени утицаја одређеног пројекта на животну средину (локацијски услови, техничко – технолошка решења, економска оправданост пројекта - процењени период повраћаја инвестиција, анализа трошкова и добити само са економског становишта и др.);
- се врши анализа утицаја конкретних пројеката, обухвата и претходну идентификацију проблема и утицаја који могу имати кумулативни ефекат итд.

Стратешка процена предметног Просторног плана у одређеним сегментима има карактер општости што је проузроковано непостојањем релевантних квантификованих података о квалитету животне средине (квалитет ваздуха, земљишта и воде), се односе на конкретне локалитете.

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину је завршни документ поступка стратешке процене и представља саставни део Просторног плана. У циљу ефикаснијег поступка и поједностављивања поступка укључивања јавности, Извештај се припрема истовремено у току израде Просторног плана, те се ова два документа упоредо излажу на јавни увид и упућују у поступак разматрања и доношења.

1.1. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ

1.1.1. Правни основ

Правни основ за израду Просторног плана који је предмет стратешке процене дефинисан је чланом 21. Закона о планирању и изградњи, којим је утврђено да се просторни план подручја посебне намене доноси за подручја која захтевају посебан режим организације, уређења и коришћења и заштите простора, нарочито за подручје са природним, културно-историјским или амбијенталним вредностима и подручја са могућношћу коришћења туристичких потенцијала. Сам Извештај о стратешкој процени је саставни део документационе основе планског документа.

Правни основ за израду Стратешке процене произилази из Закона о планирању и изградњи, Закона о заштити животне средине и Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Чланом 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10), је прописано обављање стратешке процене за просторне планове, као и дефинисаним критеријумима за утврђивање могућих значајних утицаја на животну средину плана. Критеријуми су засновани на карактеристикама планског документа и карактеристикама утицаја. Основни разлог за израду стратешке процене је евалуација утицаја планских решења на самом подручју обухвата Просторног плана, као и могући утицаји ван планског подручја.

Законски оквир израде Просторног плана и стратешке процене односи се на примену: Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 53/13-УС, 98/13-УС, 132/14 и 145/14), Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/04, 36/09, и 36/09-др. закон, 72/09 - др. закон, 43/11-УС и 14/06), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10), Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 14/16), као и других законских и подзаконских аката којима се уређују различите области обрађене у Просторном плану и Извештају о стратешкој процени.

1.1.2. Плански основ и друга стратешка документација

1.1.2.1. Однос са плановима вишег реда

Планови вишег реда су: Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године, „Службени гласник РС“, број 88/10 (у даљем тексту: ППРС) и Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине, „Службени лист АПВ“, број 22/11 (у даљем тексту: РПП АПВ).

Просторни план Републике Србије

Просторним планом Републике Србије утврђен је основни циљ заштите, уређења и развоја предела, који се односи на очување и унапређење карактера предела, као фактора који утиче на квалитет живота становништва и ствара основе развоја, што се односи и на подручје Потамишја. Приоритети заштите и развоја су разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности.

ППРС предлаже оквирно делове територије Града Зрењанина, општине: Житиште, Сечањ, Пландиште, Ковачица и Опово за културно подручје. У обухвату планираног културног подручја налази се и подручје обухвата Просторног плана.

Основни циљ и принцип заштите биодиверзитета је одрживо коришћење биолошких ресурса. Концепција развоја и заштите биодиверзитета се заснива на: заштити биодиверзитета кроз систем заштите природе у оквиру заштићених природних добара; заштити великог броја појединачних дивљих биљних и животињских врста; успостављању тзв. „еколошких мрежа“; идентификацији подручја која представљају станишта од међународног значаја за поједине таксоне, васкуларне биљке, птице и дневне лептире.

Основни циљ у области заштите и одрживог коришћења **природног наслеђа** односи се на: очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела, као и развој јавних функција заштићених подручја, првенствено у области научноистраживачког и образовног рада, културе, спорта и рекреације; одрживи развој заштићених подручја и остварење добробити локалних заједница кроз планско, контролисано и ограничено коришћење природних ресурса и простора као грађевинске категорије, развој туризма и пољопривреде; повезивање и националног са међународним системом заштите природе.

Концепција заштите, уређења и коришћења природног наслеђа заснива се на повећању укупне површине под заштитом (у планском периоду ППРС), успостављању националне еколошке мреже и идентификацији подручја за европску еколошку мрежу NATURA 2000, као и изградњи ефикасног система управљања подручјима која су обухваћена наведеним мрежама. На основу претходних истраживања и валоризације, предложено је дефинисање статуса, просторног обухвата и режима заштите за одређена подручја, међу које спада и Потамишје, док плавну долину реке Тамиш од Баранде до Уздина предлаже за стицање међународног статуса заштите - за упис у Рамсарску листу.

Према ППРС савремени концепт заштите од **природних непогода и технолошких удеса** полази од чињенице да је на свим нивоима и у свим фазама планирања потребно дефинисати прихватљив ниво ризика од природних непогода и технолошких удеса и затим, системом превентивних, организационих и других мера и инструмената интервенисати у циљу спречавања њиховог настанка, односно смањивања последица непогода на прихватљив ниво.

Регионални просторни план АП Војводине

Основни циљ РПП АПВ у домену заштите, уређења и развоја **предела** је очување изворних одлика, идентитета и диверзитета предела, уз афирмацију природних и културних вредности. У оквиру војвођанско-панонско-подунавског макрорегиона издвају се предеоне целине различитог карактера, заснованог на природним и културним особеностима, као и друштвено-економским променама којима су кроз време били изложени. Оне изражавају предеону разноврсност територије АП Војводине и доприносе успостављању регионалног и локалног идентитета. Предеоне карактеристике и препознатљивост АП Војводине видно наглашавају лесни одсеци и терасе, простране пешчаре, меандрирајући токови великих панонских река као што су Дунав, Тиса, Сава, Тамиш и Бегеј, као и низ мањих водотока значајних за бројне природне и привредне функције. Од посебног значаја су ритови, који подлежу заштити, углавном као делови специјалних резервата природе или паркови природе. Шумске оазе аутохтоних шума у њиховом окружењу, од посебног су еколошког значаја.

Основна концепција заштите **природних добара и биодиверзитета** заснива се на повећању укупне површине под заштитом, њиховом сагледавању у оквиру еколошке мреже Републике Србије, односно еколошке мреже на територији АП Војводине, идентификацији подручја за европску еколошку мрежу NATURA 2000 и изградњи ефикасног система управљања подручјима која су обухваћена наведеним мрежама. На основу претходних истраживања и валоризације, предвиђено је дефинисање статуса, просторног обухвата и режима заштите за подручје Потамишја. Према РПП АПВ, Горње и Средње Потамишје представљају Међународно значајно подручје за птице (IBA) и Међународно значајно биљно подручје (IPA) које је установљено на подручју Средњи Банат II (Слатине Сечањ, Неузина, Ботош, Томашевац, Орловат). Потамишје представља утврђено еколошки значајно подручје, а река Тамиш је са својим обалским појасом и насипом утврђен еколошки коридор од међународног значаја.

При изради планске и урбанистичке документације, као регулаторни инструмент **заштите животне средине**, РПП АПВ као кључну улогу препознаје стратешку процену утицаја планова и програма на животну средину и процена утицаја конкретних пројеката, тј. објеката на животну средину.

У области **заштите од елементарних непогода и техничко-технолошких удеса** је минимизација ризика по људско здравље и животе, као и очување природних и створених вредности.

1.1.2.2. Однос са плановима од значаја за предметно подручје и заштиту заштићених подручја

Просторни планови подручја посебне намене од значаја за израду Просторног плана су:

- Просторни план подручја посебне намене система продуктовода кроз Републику Србију (Сомбор - Нови Сад - Панчево - Београд - Смедерево - Јагодина - Ниш) („Службени гласник РС“, број 19/11);
- Просторни план подручја посебне намене транснационалног гасовода „Јужни ток“ („Службени гласник РС“, бр. 119/12 и 98/13);
- Просторни план подручја посебне намене међународног водног пута Е-80 Дунав (Паневропски коридор VII) („Службени гласник РС“, број 14/15);
- Просторни план подручја посебне намене мреже коридора саобраћајне инфраструктуре на основном правцу државног пута И реда бр. 24 (Суботица - Зрењанин - Ковин) („Службени лист АПВ“, број 19/17).

1.1.2.3. Остала стратешка документација од значаја

Националне стратегије

Обавезе из других развојних докумената представљају смернице дате у националним, регионалним и општинским стратегијама, од којих су за дефинисање развојног правца предметног подручја најмеродавније следеће:

Према **Националној стратегији одрживог развоја** („Службени гласник РС“, број 57/08) један од кључних националних приоритета Републике Србије, чије ће испуњење у највећој мери омогућити остварење визије одрживог развоја је: заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину, коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације.

Планове управљања заштићеним добрима потребно је унапредити у складу са савременим међународним стандардима и европским директивама. Такође, потребно је даље унапредити праћење биодиверзитета.

Веома је значајно унапређење капацитета управљача заштићених подручја и подизање ефикасности меродавних државних органа на спречавању и кажњавању непожељних и непрописних активности у заштићеним и еколошки значајним подручјима.

С обзиром на то да негативни утицаји туризма на животну средину укључују притисак на природне ресурсе, биодиверзитет и станишта и стварање отпада и загађење, неодрживи туризам може проузроковати исте облике загађења као било која друга индустрија. Правовременим планирањем развоја туризма могу се спречити штете и скупе грешке и избећи постепено уништавање вредности животне средине значајне за туризам, узроковано slabим спровођењем прописа о планирању и изградњи, недостатком инфраструктуре за третман отпадних вода и неконтролисаним одлагањем отпада, као и неефикасним управљањем у заштићеним природним добрима.

Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године („Службени гласник РС“, број 29/10) дефинише да две или више јединица локалне самоуправе могу заједно утврдити локацију за изградњу постројења за управљање отпадом на својој територији. Приликом одређивања локације за постројења за управљање отпадом узима се у обзир нарочито: количина и врста отпада, планирани начин складиштења, третмана или одлагања, геолошка и друга својства земљишта и климатске карактеристике подручја, близина заштићених природних добара и одлике предела.

Стратегијом биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС“, број 13/11) је дат кратак преглед биодиверзитета Републике Србије кроз специјски, екосистемски, генетички биодиверзитет и описује систем заштите и заштићених подручја у Републици Србији. Описан је правни, институционални и финансијски оквир заштите биодиверзитета, концептуални модел притисака, фактора угрожавања и њихових узрока и даје преглед утицаја на биодиверзитет Републике Србије. Ова Стратегија дефинише стратешке области, циљеве и активности заштите биодиверзитета, акциони план са детаљима о одговорним институцијама, динамиком извршења и потенцијалним изворима финансирања.

На основу Закона о заштити природе, у заштићеним подручјима постоји тростепени режим заштите са прецизно утврђеним радовима и активностима који су забрањени, односно ограничени, а постоји и одредба којом се Влади даје овлашћење за ближе прописивање режима заштите, поступак и начин њиховог одређивања и спровођења. Приликом доношења аката о проглашењу заштићених подручја и усвајања њихових Плана управљања Законом је предвиђено и учешће јавности.

Према Стратегији (Прилог 3 Стратегије), као међународно значајна подручја за птице (IBA) препознати су Горње Потамишје и Средње Потамишје.

Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС“, број 33/12) даје дефиниције природних ресурса и природних добара, поделу природних ресурса, а дефинисани су и главни, основни циљеви Националне стратегије, уз наглашен значај координисаног међусекторског управљања природним ресурсима. Овом Стратегијом су дата начела одрживог развоја у националној политици управљања природним ресурсима и добрима. Дата су стратешка опредељења и подаци који се односе на анализу стања и досадашњег степена истражености природних ресурса и добара по врстама, просторном распореду, разноврсности, обиму и квалитету, процени утицаја њиховог коришћења на животну средину, билансне категорије (просторне и временске функције, количине, квалитет, угроженост, обновљивост, стратешке резерве и сл.) и предвиђање трендова промене стања. Обавезе из ове Стратегије су дефинисани оквири за одрживо коришћење за кључне природне ресурсе: минералне ресурсе (металичне, неметаличне и фосилна горива); обновљиве изворе енергије; шумске ресурсе; заштићена подручја, биодиверзитет, геодиверзитет и предеони диверзитет; рибље ресурсе; водне ресурсе и земљиште. Обавезе које проистичу из ове Стратегије су начини вредновања и услови одрживог коришћења природних ресурса и добара, еколошко-просторна основа о потенцијалима природних ресурса и добара, услови за постепену супституцију природних ресурса, као и смернице за даља истраживања у области појединачних природних ресурса и добара и за потребе планирања, односно доношење планова и програма.

Ова Стратегија за сваки природни ресурс упућује на устаљени начин управљања, стратешки, законски и институционални оквир, циљеве (општи и специфични) и изазове за њихово одрживо коришћење за наредну декаду, као и на мере за остваривање циљева. У Стратегији је дата социјо-економска и планско развојна анализа стратешких приоритета истраживања и коришћења природних ресурса, дати су потенцијални утицаји Националне стратегије на друштвену и економску сферу, као и вероватни трошкови, извори финансирања и изазови који се постављају пред реализацију ове Стратегије.

Стратегија развоја туризма Републике Србије („Службени гласник РС“, број 98/16) акценат ставља на одрживи развој туризма, јачање конкурентности туристичке привреде, повећање учешћа туризма у бруто домаћем производу као и унапређење укупног имиџа Републике Србија у региону, Европи и свету. Посебну атракцију представљају заштићена природна подручја као добра од великог значаја за развој туристичких производа намењених домаћим и страним туристима и чије очување и даља заштита и унапређивање система одрживог управљања представљају битан услов повећања туристичког промета. Природно и културно наслеђе, различитост обичаја и културе живота заједница представљају главне туристичке атракције.

Стратегијом развоја туризма Републике Србије, на основу анализе значаја заштићених подручја за развој туризма и сагледавања могућих негативних утицаја на заштићена подручја, дате су смернице за унапређење туризма у заштићеним подручјима. Укратко, стратешко опредељење се односи на: планску туристичку валоризацију оваквих подручја, формирање управљачке и контролне јединице туристичког развоја, координисање активностима заштите у заштићеним подручјима и активностима управљања туризмом и туристима, задовољавање интереса свих кључних интересних група, развој инструмената за креирање и спровођење концепта одрживог туризма у заштићеним подручјима, као и мониторинг заштићених подручја и у сегменту туристичке активности.

Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Службени гласник РС“, бр. 3/17) обезбеђује континуитет у дугорочном планирању функционисања сектора вода, на принципу одрживог развоја, односно, обављање водне делатности у њеним основним областима (уређење и коришћење вода, заштита вода од загађивања и уређење водотока и заштита од штетног дејства вода), као и остали неопходни послови и активности за функционисање и развој (финансирање, мониторинг и др.). Дрину, Тамиш, Тимок, Неру, Караш, Нишаву, Бели Дрим, као и већи број мањих водотока (Златица, Стари Бегеј, Пловни Бегеј, Брзава, Моравица, Босут, Лепенац, Пчиња, Јерма, Драговиштица и друге) пресеца државна граница или су то граничне реке, па на режим великих вода на њима утичу и услови изван територије Републике Србије.

На Тамишу се издвајају две целине: „Горњи Тамиш“ (од уставе Томашевац до границе са Румунијом), који је заштићен обостраним насипима и „Доњи Тамиш“ (од уставе Томашевац до ушћа у Дунав), који се налази у истоименом хидросистему, са уставама Томашевац, Опово, Панчево и Чента. Након катастрофалних поплава 2000. и 2005. године, ко је су настале услед рушења насипа на румунској територији, насипи на „Горњем Тамишу“ су реконструисани и очишћен је коридор на сектору од заједничког интереса.

У погледу приоритета за постизање циљева у управљању водама и унапређењу водног режима, у складу са одрживим развојем, поред осталих приоритета, уз ревитализацију постојећих и завршетак изградње започетих, нова постројења за пречишћавање отпадних вода приоритетно треба градити. У насељима са мање од 2.000 становника без јавне канализације, а која имају јавно водоснабдевање, првенствено се треба оријентисати на индивидуалне системе адекватног третмана отпадних вода и избегавати изградњу централних канализационих система, посебно у насељима у којима је присутна демографска стагнација или пад броја становника (већина насеља у овој категорији). Главне колекторе и ППОВ приоритетно треба градити у насељима у којима би се њиховом реализацијом битно побољшала заштита здравља становништва, заштита изворишта снабдевања водом за пиће и заштита реципијента, као и осталих елемената животне средине, што се односи на насеља у сливу Тамиша.

2. КРАТАК ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Садржина Просторног плана дефинисана је Законом о планирању и изградњи и Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања.

Просторни план се састоји од текстуалног и графичког дела. У наставку је дат преглед поглавља, која Просторни план структурално садржи, као и преглед графичких прилога на којима су приказана планска решења:

2.1. САДРЖАЈ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

I Полазне основе за израду Просторног плана

1. Обухват и опис граница Просторног плана, опис граница посебне намене и граница целина и подцелина посебне намене
2. Обавезе, услови и смернице из Просторног плана Републике Србије и других развојних докумената
3. Скраћени приказ и оцена постојећег стања
4. SWOT анализа

II Принципи, циљеви и општа концепција просторног развоја подручја посебне намене

1. Принципи просторног развоја
2. Општи и оперативни циљеви просторног развоја
3. Регионални аспекти развоја подручја посебне намене, функционалне везе и међуодноси са окружењем
4. Општа концепција развоја подручја посебне намене

III Планска решења

1. Заштита предела, заштита природног и културног наслеђа
2. Заштита, уређење и коришћење природних система и ресурса
3. Утицај посебне намене на демографске и социјалне процесе и системе
4. Утицај посебне намене на економију и привредне системе
5. Просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система и повезивање са другим мрежама
6. Заштита животне средине, заштита од елементарних непогода, акцидентних ситуација, коришћење и уређење простора од интереса за одбрану земље
7. Намена простора и биланс површина посебне намене

IV Правила употребе земљишта, правила уређења и правила грађења

1. Правила уређења
  - Правила уређења подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Потамишје“
  - Правила уређења подручја ван посебне намене, подручје утицаја на посебну намену Предела изузетних одлика „Потамишје“ и за подручје обухвата Просторног плана
  - Урбанистички и други услови за уређење и изградњу површина и објеката посебне и друге јавне намене и мреже саобраћајне и друге инфраструктуре
  - Степен комуналне опремљености грађевинског земљишта по целинама који је потребан за издавање локацијске и грађевинске дозволе
  - Услови и мере заштите предела, природног и културног наслеђа, животне средине и живота и здравља људи
2. Правила грађења
  - Општа правила грађења у подручју посебне намене
  - Правила грађења на пољопривредном земљишту
  - Правила грађења на грађевинском земљишту

V Имплементација

1. Институционални оквир имплементације и учесници у имплементацији
2. Смернице за спровођење Просторног плана
  - Смернице за спровођење Просторног плана у подручју посебне намене Предела изузетних одлика „Потамишје“
  - Смернице за спровођење Просторног плана у подручју утицаја на посебну намену Предела изузетних одлика „Потамишје“ – у подручју ван посебне намене
  - Престанак важења планских докумената доношењем Просторног плана
3. Приоритетна планска решења и пројекти
4. Мере и инструменти за имплементацију

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО

Р.6. Прегледна карта

Размера

1. Просторне целине и просторне подцелине подручја посебне намене	1 : 50.000
Рефералне карте	
1. Посебна намена простора	1 : 50.000
2.1. Мрежа насеља и саобраћајна инфраструктура	1 : 50.000
2.2. Воде и водна инфраструктура	1 : 50.000
2.3. Енергетска и електронска комуникациона инфраструктура	1 : 50.000
3.1. Природна и културна добра	1 : 50.000
3.2. Природни ресурси и заштита животне средине	1 : 50.000
4. Карта спровођења	1 : 50.000

Детаљнији преглед планских решења и њихова анализа у смислу утицаја на животну средину наведени су и разматрани у овом Извештају, у оквиру поглавља *III Процена могућих утицаја Просторног плана са описом мера за смањење негативних утицаја на животну средину*.

2.2. ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

У складу са визијом заштите и развоја Предела изузетних одлика „Потамишје“ (у даљем тексту: ПИО „Потамишје“), планска решења, чијем је дефинисању претходила валоризација подручја у обухвату Просторног плана, су формулисана у односу на мере заштите ПИО, кроз правила за уређење и грађење у оквиру подручја посебне намене, са циљем да се обезбеди **одрживо управљање заштићеним подручјем**.

Општи циљеви просторног развоја подручја посебне намене који проистичу из усвојених циљева и опредељења просторног развоја планова вишег реда, усвојених стратегија и специфичности овог подручја у просторно-функционалном смислу су:

- заштита и одрживо коришћење природних и културних вредности у функцији развоја туризма, рекреације, едукације и других комплементарних активности;
- унапређење и побољшање општих еколошких услова у заштићеном подручју и његовој заштитној зони, као и на осталим просторима од значаја за очување биолошке разноврсности;
- заштита и очување биодиверзитета на простору обухвата Просторног плана кроз просторно - планска решења којима би се ускладиле све активности у заштићеном подручју са условима заштите;
- очување специфичности и еколошке повезаности простора;
- афирмација вредности карактера предела кроз заштиту природних елемената који чине препознатљив предеони образац и унапређење постојећих структура културних вредности, као и усмеравање просторног развоја кроз афирмацију њихове међусобне повезаности;
- валоризација посматраног подручја у циљу препознавања подручја са материјалним и нематеријалним културним наслеђем, са карактеристичним обележјима проистеклим из његове природне конфигурације и људских активности, ради утврђивања дугорочне концепције заштите, очувања и презентације планског подручја;
- заштита, рационално коришћење и унапређење стања пољопривредног, шумског и водног земљишта и популације флоре и фауне;
- дефинисање начина коришћења грађевинског земљишта у складу са условима заштите природе;
- постизање рационалне организације и уређења простора, усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним и створеним вредностима и са потребама дугорочног социјалног и економског развоја;
- стварање услова за даљи развој саобраћаја, заснованог на стратешким принципима одрживог развоја (одрживи саобраћај и животна средина), а који ће поспешити привредни и економски развој простора у обухвату Просторног плана;
- обезбеђење адекватне превенције, минимизирања, мониторинга и контроле свих облика загађивања.

2.3. ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

2.3.1. Заштита и коришћење природних и културних вредности и предела

Заштита предела

У домену заштите предела циљеви просторног развоја су:

- очување, уређење и одрживо коришћење наслеђених геолошких, геоморфолошких и хидрографских карактеристика које су важно обележје подручја;
- афирмација пашарења као активности која доприноси очувању травнатих површина и других активности повезаних са регулацијом природних карактеристика пашњака;
- задржавање постојеће структуре пољопривредног, шумског и водног земљишта;
- очување постојећих структура насеља, руралне архитектуре, традиционалног начина живота и повезаности са њиховим аграрним залеђем.

Природна добра

Циљеви заштите, очувања и управљања заштићеним подручјем су:

- очување и поспешивање фактора који утичу на регулацију природних карактеристика појединих категорија станишта, односно усмерена еколошка ревитализација нарушених и несталих станишта;
- остваривање услова који су неопходни за очување стабилности популација свих дивљих врста, као и типова станишта;
- подршка одрживом садејству локалних заједница са заштићеним подручјем и одрживом коришћењу екосистемских услуга које оно пружа, нарочито оном заснованом на постојећој традицији (сточарство);
- повећање знања о заштићеном подручју и његовим природним вредностима, уз успостављање мониторинга биодиверзитета.

Културна добра

Циљеви заштите и очувања културних добара су:

- заштита, уређење и презентација утврђених непокретних културних добара (НКД) и добара предвиђених за заштиту, очување њихове аутентичности и изворног окружења;
- заштита културног наслеђа од свих облика неконтролисане изградње;
- укључивање културног наслеђа у националне и европске путеве културе;
- успостављање локалног и регионалног идентитета у складу са европским стандардима заштите где је културно наслеђе развојни ресурс;
- туристичка интерпретација непокретног и нематеријалног културног наслеђа.

2.3.2. Заштита и коришћење природних ресурса

Пољопривредно земљиште

Усклађивање пољопривредне производње са природним окружењем, мерама заштите и очувања природног добра, подразумева следеће циљеве развоја:

- спречавање заузимања пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе, успостављањем ефикасне контроле;
- заштита пољопривредног земљишта од свих облика деградације, било да је она изазвана природним (разни облици ерозије), или антропогеним путем (пренамена пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе, механичка деградација, хемијско загађење);
- заштита рибњака који, као антропогена станишта, чине саставни део еколошке целине Потамишја;
- реструктурирање пољопривреде у правцу развоја органске производње.

Шуме и шумског земљиште

Циљеви развоја у домену шума и шумског земљишта су:

- очување, заштита и унапређење постојећих шума, посебно шума у заштићеном подручју, ради очувања и заштите популација дивљих врста;
- повећање површина под шумама и формирање заштитних појасева зеленила, на простору заштитне зоне заштићеног подручја, у складу са условима заштите природе;
- у складу са савременим принципима газдовања шумама, поступно превођење појаса плантажа топола непосредно уз Тамиш у блиско-природну шумску вегетацију.

Водни ресурси

У области коришћења и очувања водних ресурса циљеви су:

- уређење, заштита и коришћење интегралних водопривредних система и усклађивање са заштитом животне средине и осталим корисницима у простору, ради заштите вода и заштите од вода;
- праћење стања водног режима, стања влажних станишта, одржавање оптималног режима вода на заштићеним подручјима и почетак спровођења хидротехничких мера за одржавање овог оптималног режима вода;
- осигурање заштите и унапређење квалитета вода до нивоа несметаног коришћења вода за предвиђене намене, као и заштита и унапређење животне средине;
- заштита квантитативних одлика вода кроз рационално захватање подземних и површинских вода у сливу;
- заштита подземних вода од антропогених утицаја.

Минерални и енергетски ресурси

Циљеви у погледу управљања минералним и енергетским ресурсима су:

- истраживање и одржива експлоатација минералних сировина и енергетских ресурса, у складу са важећим законским прописима;
- коришћење геотермалних вода у лековите сврхе, за развој бањског туризма, грејање, у пољопривреди;
- стимулисање примене нових технологија производње енергије, нарочито оних које доприносе рационалном коришћењу, штедњи енергије и заштити животне средине, као и коришћењу обновљивих извора енергије.

2.3.3. Становништво, мрежа насеља и јавне службе

Циљеви просторног развоја који се одражава на становништво, мрежу насеља и јавне службе су:

- успоравање негативних тенденција и спречавање погоршања виталних карактеристика популације;
- ублажавање негативних популационих тенденција (нарочито у сеоским насељима) кроз пружање помоћи локалном становништву у преласку на делатности које су у складу са заштитом природних и културних добара и предела;
- стварање квалитетнијих веза између насеља - локалних центара, осталих насељених места и локалитета од значаја за промоцију посебне намене, а у циљу повећања њихове доступности.

2.3.4. Привреда

Из домена **привреде** циљеви су:

- јачање конкурентности привредних сектора, посебно туризма и пољопривреде, кроз остваривање динамичног раста и пораст запослености становништва и обезбеђење повољних општих, инфраструктурних и просторних услова и
- стварање услова да се задржи становништво, као и повећање привредне активности.

Циљеви у области развоја **пољопривреде и риболова** су:

- усклађивање пољопривредних делатности са очувањем осетљивог екосистема;
- стимулисање традиционалног сточарства на јединственом поплавном подручју;
- традиционално коришћење слатинастих и степских ливада (кошење и испаша) за даљи развој аутохтоних врста стоке;
- подршка породичним пољопривредним газдинствима, чији рад веома погодује природи;
- подршка полукстензивној рибњачкој производњи;
- континуирано порибљавање млађи аутохтоних, често угрожених врста;
- систематско изловљавање инвазивних алохтоних врста, са циљем одржања равнотеже у природним водотоцима и барама.

Циљеви просторног развоја у области **шумарства и лова** су:

- усклађивање газдовање шумама са одрживим развојем, еколошким принципима и условима заштите природних добара;
- унапређење стања ловишта и популације крупне и ситне дивљачи и усаглашавање активности са заштитом природе.

У области **туризма** циљеви су:

- очување и одрживо коришћење природних добара и природних вредности, разноликости предела, биљног и животињског света;
- обједињавање туристичке понуде засноване на потенцијалима за развој туризма;
- одрживи развој туризма уз поштовање режима заштите;

- уређење и опремање постојећих и нових простора намењених рекреацији и туризму у складу са мерама заштите животне средине;
- рационално коришћење природних ресурса у складу са условима очувања, заштите и унапређења природне и животне средине.

2.3.5. Инфраструктурни системи

Циљеви у домену развоја **саобраћајне инфраструктуре** су:

- стварање услова за развој саобраћајних капацитета заснованих на европским стандардима тј. стратешким принципима одрживог развоја животне средине;
- формирање општинске саобраћајне матрице (делови мрежа категорисаних и некатегорисаних путева) тако да саобраћајни правци према постојећим и новоустановљеним локалитетима представљају важне-засебне саобраћајне правце у оквиру општина Опово, Ковачица, Сечањ и Града Зрењанина, у сврху задовољења захтеваног нивоа интеррегионалног и локалног повезивања овог простора са окружењем;
- формирање мреже путева (посебно нижег хијерархијског нивоа) која треба да створи оптималне услове повезивања насеља са окружењем, у циљу остварења комуникација насеља са локалитетима који су у функцији афирмације предметног простора.

Развој **водопривредне инфраструктуре** заснива се на следећим циљевима:

- интегрално коришћење, уређење и заштита водних ресурса на подручју Просторног плана, што подразумева вишенаменски систем који је оптимално уклопљен у окружење и усклађен са свим другим корисницима;
- заштита обрадивих пољопривредних површина и насеља од сувишних унутрашњих вода и високих подземних вода из прве (фреатске) издани;
- интегрално, комплексно, рационално и јединствено коришћење водних ресурса, како за водоснабдевање становништва, тако и за подмирење потреба осталих корисника вода;
- спровођење контролисаног прихватања, спровођења и пречишћавања отпадних вода од свих потрошача воде, у циљу заштите квалитета подземних и површинских вода;
- контролисано прихватање и спровођење сувишне атмосферске воде путем система посебне насељске каналске мреже у најближе реципијенте - водотоке.

У домену развоја **енергетске инфраструктуре** циљеви су:

- сигурно, квалитетно и поуздано снабдевање енергијом и енергентима кроз технолошку модернизацију енергетских објеката;
- рационализација потрошње енергије;
- смањење негативних утицаја енергетских објеката на животну средину;
- реконструкција, ревитализација и модернизација постојеће инфраструктуре;
- повећање сигурности напајања корисника електропреносног система, повећање поузданости рада и смањење губитака у преносном систему;
- развој, модернизација и ревитализација постојеће термоенергетске инфраструктуре, у складу са одрживим развојем и заштитом животне средине;
- стварање услова за повећање коришћења обновљивих извора енергије, пре свега енергије воде, биомасе и биогаса;
- повећање енергетске ефикасности у свим секторима грађевинарства, индустрије, саобраћаја и комуналних услуга, применом мера за побољшање енергетске ефикасности.

Циљеви развоја у области **електронских комуникација** су:

- уравнотежен развој електронске комуникационе инфраструктуре као једног од значајнијих покретача нове економије и обележја савременог друштва, засноване на ИСТ технологији;
- потпуна дигитализација електронске комуникационе инфраструктуре;
- развој широкопојасне мреже на целом подручју;
- увођење савремених електронских комуникационих услуга;
- обезбеђивање бежичне електронске комуникационе мреже за ретко насељена и удаљена подручја и насеља, као и садржаје ван насеља.

2.3.6. Заштита животне средине

Циљеви у области заштите животне средине су:

- заштита, очување и рационално коришћење постојећих природних вредности и ресурса, посебно воде, ваздуха и земљишта;
- заштита насеља, привредних комплекса и пољопривредних површина од спољних и унутрашњих вода;
- минимизација негативних утицаја антропогених активности у насељима у обухвату Просторног плана и контактної зони, посебно у контексту загађења површинских и подземних вода, које су у директној вези са водама у заштићеном подручју;

- санација и рекултивација еколошки најугроженијих подручја, пре свега неуређених депонија, експлоатационих поља минералних сировина, као и других деградираних простора;
- примена најбољих доступних технологија - БАТ технологија (*Best Available Tehniques*) при реконструкцији старих и изградњи нових постројења чији би утицај могао да се одрази на заштићено подручје;
- успостављање континуираног праћења стања чинилаца животне средине (воде, ваздуха, земљишта и буке) и биомониторинга;
- успостављање континуираног мониторинга квалитета природних ресурса;
- одлагање комуналног и осталих категорија отпада, као и елиминација сточних лешева, у складу са Стратегијом управљања отпадом, законима и важећим правилницима;
- минимализација ризика по људско здравље и животе, као и очување природних и створених вредности од елементарних непогода и технолошких удеса.

3. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА НА ПОДРУЧЈУ ОБУХВАТА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

3.1. КАРАКТЕР ПРЕДЕЛА

Предеоне карактеристике Потамишја су одраз специфичног водног режима и климатских одлика подручја, а рељеф формиран речном динамиком узрокује разноврсност станишних типова и мозаичан карактер вегетације.

На основу остатака природне вегетације и распореда земљишних типова уочава се да је на вишим, најсупљим деловима подручја Потамишја, доминирала степа, као доминантни предеони елемент, а нижи делови су били покривени мозаиком степа, ливада, мочвара и шума, распоређени по речном рељефу плавног подручја и речној тераси. Велика заступљеност заслањених површина је одговорна за јединствену предеону структуру Потамишја којом су изворно доминирали нешумски простори, пустарског карактера.

Степска и шумостепска обележја карактера предела су скоро у потпуности претворена у простране обрађене површине. Посматрајући мозаичну структуру подручја, уочава се да Тамиш, као еколошки коридор, повезује расцепкане остатке природних станишта која се налазе унутар матрице обрађених површина пољопривредног земљишта.

Интегритет и варијетети травних станишта, као фрагмената исконског предеоног обрасца, су угрожени подизањем шумских монокултура или ваншумског зеленила. Некадашњи континуирани појас нешумске вегетације је испрекидан већим комплексима шумских засада, међу којима доминирају монокултуре топола. Делови Потамишја на којима су очувани простране слатинско-мочварни комплекси плавног подручја и шумостепски карактер речне терасе, представљају јединствену појаву у Европи.

Поред степена очуваности предеоних елемената, који сведоче о геоморфолошкој и вегетацијској прошлости Панонске низије, карактер предела подручја Потамишја је профилисан и специфичном културном баштином подручја. Узвишења су имала кључну улогу у формирању насеља. Трагови традиционалног коришћења геоморфолошких формација, као што су сурдуци, атарски путеви по којима стада иду на пашњаке, остаци старих пољопривредних култура, као и разни објекти вернакуларне, профане и индустријске архитектуре, представљају значајне елементе који формирају карактер предела.

3.2. ПРИРОДНИ УСЛОВИ

Геолошке и геоморфолошке карактеристике

У геолошкој грађи тамишке и дунавске алувијалне равни кроз коју је Тамиш усекао своје корито, присутни су флувијални седименти квартарне старости. У тамишкој равни заступљене су песковите, алевритске и глиновите геолошке формације, за разлику од дунавске алувијалне равни са типичним седиментима представљених алувијалним суглинама. Поред доминантних флувијалних седимената у геолошкој грађи непосредног приобаља Тамиша јављају се и генетски другачије геолошке формације. На неколико краћих деоница тока Тамиш, меандрирајући бочно, еродира више рељефне степенице, лесну зараван и лесну терасу, образујући високе речне обале у виду стрмих одсека и коса.

У геолошкој грађи тамишке лесне заравни учествују еолски седименти квартарне старости представљени лесом и лесоидним алевритима, док су у геолошкој грађи Панчевачке лесне терасе доминантне квартарне флувијално-еолске формације представљене лесоидним суглинама.

На заштићеном подручју издвојено је више геоморфолошких облика: флувијални рељеф (алувијална раван, нижа речна тераса и виша речна тераса покривена лесом), флувио-барски рељеф (флувио-барско дно панонског басена, баре, мочваре и мртваје), еолски (лесна зараван) и антропогени рељеф (рибњаци).

Облици флувијалног рељефа су у свом настанку и развоју углавном везани за непосредно дејство Тамиша. Река Тамиш од насеља Јаша Томић до ушћа у Дунав код Панчева има мали пад, што је имало значајан утицај на развој и формирање микрорељефа у самој алувијалној равни. Површина *алувијалне равни Тамиша* благо је нагнута од североистока према југу услед интензивне акумулације суспендованог материјала и мале ерозивне моћи реке.

Са западне стране оивичена је одсечима Новобечејско-зрењанинске лесне терасе и Тамишког лесног платоа, док је са источне стране оивичена Панчевачком лесном терасом. Скоро у целом току реке, у алувијалној равни Тамиша, постоје баре и мочваре.

Ширина алувијалне равни Тамиша је неједначена, а проузрокована је радом бочне ерозије Тамиша, која је последица сталног померања његовог тока. Између Сечња на северу, те Баранде и Ченте на југу, ширина алувијалне равни се креће до 7 km (јужно од Орловата). Код Сечња и Боке долина Тамиша је са обе стране затворена лесним одсечима или благим странама високим од 2 до 4 m. Од Сутјеске и Неузине, па до Ченте и Баранде алувијална раван је оивичена јасно видљивим одсечима новобечејско-зрењанинске лесне терасе, који имају висину и до 6 m.

Од свих геоморфолошких облика који су заступљени у заштићеном подручју, *меандри и мртваје* представљају најмаркатније облике. Антропогеним деловањем током регулационих радова започетих у првој половини XVIII века, извршено је просецање великог броја меандара који су претворени у мртваје. Оне се све више засипају и постепено губе своје хидролошке функције. Поред рецентних меандара и мртваја створених антропогеном активношћу у алувијалној равни Тамиша, среће се и већи број лучних забарених депресија, које представљају трагове некадашњих меандара Тамиша. Мртваје су веома важне јер обезбеђују природну равнотежу, успоравају проток површинских вода и смањују утицај поплава, пружају могућност побољшања квалитета воде, хране, станишта за рибе, подршка су лову и риболову. Са геоморфолошког аспекта велики значај имају код контроле поплава и ерозије обале.

Нижа речна тераса је на левој обали Тамиша, на потезу од Сечња до Идвора и од Сакула до Панчева. Када је у питању десна обала, распрострањење речне терасе је знатно мање, јавља се код Сечња и јужно од Ченте. *Виша речна тераса* је покривена лесом, па је због тога ранији истраживачи наводе као лесну терасу. На посматраном подручју издвајају се две више терасе - лесне терасе: новобечејско-зрењанинска и панчевачка лесна тераса, које су некада представљале јединствену целину коју је Тамиш раздвојио усецајући своје корито.

Новобечејско-зрењанинска лесна тераса се својим крајњим југоисточним делом наслања на алувијалну раван Тамиша, на подручју западно од Уздина и западно и југозападно од Фаркаждина, па све до алувијалне равни Старог Бегеја. Лесна тераса има благи пад према алувијалној равни Тамиша, где је надморска висина око 80 m н.в. Панчевачка лесна тераса је део Јужнобанатске лесне терасе, а налази се на левој страни Тамиша. Благо је нагнута према југу, а висине јој се крећу од 78 - 83 m н.в. Почиње северно од Уздина и наставља се до Делиблата правцем северозапад-југоисток. Ова лесна тераса се код Уздина налази између ниже речне терасе на западу и Банатског лесног платоа на истоку. Од Идвора до Сакула Панчевачка лесна тераса се наслања на алувијалну раван Тамиша.

Тамишка лесна зараван (плато) наслања се на алувијалну раван Тамиша и на речну терасу од Ботоша до Фаркаждина. Лесни одсек према алувијалној равни Тамиша је изразит. Висина овог одсека је различита па се код насеља Ботош креће од 8-10 m н.в., а на локалитету Змињаку та висина је око 15 m. Постанак Тамишке лесне заравни везан је за период млађег плеистоцена, за субаерско нагомилавање леса на сувоземној подлози. Нагнута је од југа према северу, а висине на јужној страни се крећу од 84-92 m н.в., док су висине на северној страни од 81-83 m н.в. На данашњи изглед лесног платоа пресудно је утицало деловање ерозије речних токова који протичу у непосредној близини платоа, а то су пре свега Тамиш и Бегеј.

Хидрографске и хидролошке карактеристике

У хидролошком смислу река Тамиш, као лева притока Дунава, припада црноморском сливу. Извориште Тамиша, које је на 1135 m н.в. на планини Семеник (југозападни Карпати) и главни део његовог слива, налазе се у Румунији. Средња кота слива је на око 468 m н.в., а равничарски део слива је на котама 70 - 80 m н.в.

Површина и границе слива су се током година мењале, највише под антропогеним утицајем. Површина дела слива који је у Србији је 1529 km².

Укупна дужина речног тока Тамиша износи 359 km од ког, у дужини од 118 km, Тамиш тече кроз Србију. Тамиш улази у Србију из Румуније код насеља Јаша Томић. Ушће Тамиша у Дунав је код Панчева на 67 m н.в. и посредно код Ченте, где је спојен са дунавским рукавцем Карашац.

Протицај реке Тамиш је карактеристичан по изразитој неуједначености, како током године, тако и између појединих година. Максимални протицаји код великих вода прелазе $1000 \text{ m}^3/\text{s}$, док у сушном периоду протицај пада на $0 \text{ m}^3/\text{s}$. Просечна вишегодишња вредност средње годишњих протицаја Тамиша на профилу Јаша Томић износи преко $30 \text{ m}^3/\text{s}$.

На целој својој дужини, а посебно на делу тока кроз Србију, Тамиш има веома мали пад од свега 0,062 ‰. Управо због овако малог пада, Тамиш је у свом средњем и доњем току изградио бројне меандре по којима је изузетно познат.

Међуречни предели у равници се одводњавају вештачки, помоћу канала за одводњавање. У циљу заштите пољопривредног земљишта изграђено је око 200 km насипа и више од 12 система за одводњавање. Иако на нивоу целокупног хидрографског простора Тамиш - Бегеј постоји око 812 km насипа, од којих 457,4 km на реци Тамиш и њеним притокама, а остало на реци Бегеј и њеним притокама, са 26 акумулација, могућност поплава постоји практично на целој површини слива, изузев сектора са насипима и где су регулисани главни токови река.

Водни режим Тамиша је последица режима падавина и температурних прилика у горњем току реке, односно у области западних Карпата одакле Тамиш, преко својих притока, прима већину воде. Велике воде Тамиша појављују се крајем зиме и у рано пролеће (март, април и мај), као последица отапања снега, а лети као последица јаких киша. Будући да је Тамиш укључен у хидросистем ДТД, његов водни режим контролише човек. Управо због тога, количина и режим падавина у Банату немају већи утицај на речни режим Тамиша.

На доњем току Тамиша, низводно од насеља Јаша Томић, постоји утицај режима дунавских великих вода на његов водни режим.

Канал Карашац од Сурдука до Ченте и Тамиш низводно од Ченте, служе као растеретни крак за око $1000 \text{ m}^3/\text{s}$ великих вода Дунава. Овај утицај се простире узводно, све до иза државне границе.

У циљу елиминисања негативног утицаја ХЕ „Бердап I“, почетком седамдесетих година прошлог века изграђен је одбрамбени систем „Доњи Тамиш“, који се састоји од устава: „Панчево“ (на стационачи km 0+500 реке), „Опово“ (на стационачи km 39+385 реке), „Чента“ (на стационачи km 5+750 од споја канала Карашац са Тамишом) и „Томашевац“ (на стационачи km 80+910 реке). Од када је пуштен у рад овај систем устава, водни режим Тамиша се контролише, а постоји могућност и усмеравања водног отицаја.

Продирање високих вода Дунава спречавају уставе код Панчева и на Карашцу, док је код Панчева изграђена и бродска преводница. На тамешком сектору канала Нови Бечеј - Банатска Паланка, водостаји и протицаји регулишу се уставима код Ботоша и Томашевца. На хидролошкој станици Панчево (где је нулта „0“ кота 67,33 m н.в.) редовно се мере подаци о водостају, а одређена је и граница редовне одбране од поплава од 530 cm и ванредне одбране од поплава 650 cm.

Први регулациони радови на Тамишу, као и на Бегеју, почели су у првој половини XVIII века, којима су се (копањем просека) повезала ова два водотока (на простору између Лугожа и Темишвара, у Румунији). Радови су настављени скраћивањем речног тока и пресецањем меандара у циљу бржег одвођења високих вода коритом Тамиша и спречавања честих и дуготрајних поплава.

Испуњавање меандара флувијалним материјалом се одвија веома споро, па многи пресечени меандри још нису постали мртваје. Због често бујичног карактера високих вода на Тамишу и изразито малог пада речног корита, одређена количина ношеног флувијалног материјала остаје у кориту реке и формира акумулативно-наносни слој.

После изградње насипа уз десну обалу Тамиша, ка Панчевачком риту (1934. године), прокопан је канал Карашац дуг 7 km, који повезује Дунав и Тамиш. Велике воде Тамиша теку углавном према Панчеву, а мањи део (око $200 \text{ m}^3/\text{s}$) се одваја код Ченте и тече Карашцем према Сланкамену. При великим водама Дунава, када Тамиш углавном има мање воде, ушће Тамиша се помера код Ченте, а канал Карашац и Тамиш од Ченте до Панчева представљају растеретни крак Дунава, којим може тећи од Сланкамена и до $1000 \text{ m}^3/\text{s}$. Ове Дунавске воде представљају за Тамиш велико оптерећење. На подручју узводно од Ченте до Ботоша је, услед великог успора, цела долина плављена.

У делу тока кроз Банат у Србији, Тамиш је имао две притоке: Шозов, који га је спајао са Бегејом и који више не постоји и Брзаву, која се уливала код Ботоша, чији је ток дужине 162 km каналисан и од 1967. године је саставни део хидросистема ДТД, тако да је од тада слив Брзаве у потпуности

искључен из слива Тамиша. У садашњем стању, Тамиш на нашој територији нема ни једну значајнију притоку. Скоро целокупну хидрографску мрежу чине канали из ОКМ (основне каналске мреже) и ДКМ (детаљне каналске мреже).

У близини села Ботош, Тамиш се укључује у канал Нови Бечеј - Банатска Паланка и тече каналским коритом у дужини од 1,5 km. Године 1968. изграђен је Хидрочвор „Ботош“, 1,5 km североисточно од истоименог села, на траси којом је текла Брзава. Шест година касније, 1974. године саграђена је и устава „Томашевац“, која се налази низводно од пресека Тамиша и магистралног канала ДТД (канал Банатска Паланка - Нови Бечеј). У даљем току Тамиш тече у правцу југозапада до Опова, а од Опова до Панчева Тамиш има правац ка југоистоку. Низводно од Ботоша, па до Панчева и ушћа у Дунав, на укупно 85 km, Тамиш не прима ни једну притоку.

На стационари km 85+647 је Хидрочвор „Ботош“, који се састоји од уставе и бродске преводнице. Устава служи за регулисање водостаја и за дозирано упуштање воде у канал према Јарковцу, у количини од 0 до 20 m³/s. Бродска преводница служи за превођење пловила до 1000 m³ носивости, ширине до 12 m и дужине до 85 m.

Максималани протицај кроз уставу Ботош је 20 m³/s.

Устава Томашевац изграђена је на око 2 km низводно од места укрштања канала ДТД „Банатска Паланка-Нови Бечеј“ и Тамиша. Устава служи за регулисање водостаја у хидросистему ДТД и пропуштање великих вода Тамиша, а у неким ситуацијама и великих вода Старог и Пловног Бегеја. Устава има два бочна поља ширине 12 m и средње проточно поље ширине 24 m. Преко уставе прелази друмски пут Ботош-Томашевац. Устава је димензионисана на протицај од 1260 m³/s.

Уређења корита и обезбеђивање обала Тамиша урађено је делимично. Од државне границе, па до Ботоша, са обе стране реке урађени су насипи, који штите од поплава широку речну долину. Насипи су изграђени и на сектору Панчевачког рита, од Ченте до ушћа, са десне стране дуж читавог тока, а са леве само на појединим секторима, јер се овде река наслања на релативно високу лесну терасу.

Тамиш спада у категорију водотока са веома променљивим режимом великих вода - како у временском, тако и у просторном погледу. Идући од извора према ушћу он се трансформише од изразито бујичног водотока у типично равничарску реку. Формирање поплавних таласа одвија се под различитим природним и вештачким утицајима. Генерално посматрано, равничарско приобаље Тамиша и његових притока угрожено је поплавама приликом проласка сопствених таласа великих вода. При том је подручје у зони доњег Тамиша, због изразито малог речног пада, угрожено и од великих вода свога реципијента Дунава.

Река Тамиш са својим поплавним подручјем у хидролошком смислу представља простор који може да задржи запремине површинских вода, штитећи на тај начин од поплава околна подручја. Поплавна површина представља функционални део речног слива.

Климатске карактеристике

За приказ климатских карактеристика Потамишја коришћени су подаци са најближе метеоролошке станице у Зрењанину (80 m н.в.), која се налази око 20 km северозападно од централног дела ПИО „Потамишје“. За разматрање климатских прилика коришћени су подаци за период 1993-2012. године.

Средња годишња *температура ваздуха* у посматраном периоду износила је 11,9°C. Најтоплији месец је јул са просечном температуром од 22,7°C, а најхладнији јануар са просечном температуром од 0,5°C.

Најхладнија месечна температура од -5,0°C забележена је у фебруару 2012. године, док је највиша средња месечна температура од 25,5°C забележена у јулу исте године. Средњи месечни просек температуре у вегетационом периоду износио је 18,9°C, што уз довољне количине падавина од 344,3 mm има велики значај за живи свет заштићеног подручја.

Просечне годишње количине *падавина* у посматраном периоду износиле су 592,2 mm. Највише падавина се излучи у току лета, у просеку 66,1 mm, док остала годишња доба имају приближно исту количину падавина: пролеће 42,7 mm, јесен 48,8 mm и зима 41,7 mm. Највеће количине падавина од 188,5 mm забележене су у јулу 1999. године, а најмање количине (0,6 mm) у августу 2000. године. Поред атмосферских падавина у виду кише, током зимских месеци излучи се одређена количина снега. Највише дана под снегом имају јануар и децембар.

Средња годишња *релативна влажност* у анализираном периоду износила је 73%. Најнижа средња годишња вредност забележена је 2000. године и износила је 64%. Највиша годишња релативна влажност измерена је 2010. године и износила је 79%.

Средња годишња *осунчаност* износила је 2199,8 часова. Максимална годишња вредност инсолације износила је 2552,9 часова (2000. године), а минимална годишња вредност 1918,9 часова (1996. године).

Средња годишња вредност *облачности* у посматраном периоду износила је 5,4 десетина. Најнижа средња вредност од 4,6 забележена је 2000. године, док је највећа вредност измерена 2010. године, када су средње вредности износиле 6,0 десетина.

Анализа просечних годишњих честина *ветрова* показује да је доминантан југоисточни ветар, са честином од 207‰, док најмању учесталост има североисточни ветар са 50‰. Када су у питању брзине ветрова, оне се обично подударају са честинама, па тако највећу брзину има југоисточни ветар (кошава) 2,8 m/s, а најмању североисточни ветар са 1,3 m/s. На хиљаду мерења годишње, просечно су 94 пута регистроване *тишине*, односно тихо време.

Узимајући све наведене климатске факторе у обзир, може се закључити да посматрано подручје припада умереној климатској зони са јаче израженим континенталним карактеристикама.

Сеизмичке карактеристике

Према карти сеизмичког хазарда може се закључити да је подручје источног Баната најтресније у АП Војводини. На основу сеизмичке рејонизације Републике Србије за повратни период од 475 година, подручје обухваћено Просторним планом се највећим делом налази у зони са могућим интензитетом потреса од VIII степени сеизмичког интензитета према Европској макросеизмичкој скали (ЕМС-98). Источни део обухвата Просторног плана налази се у зони са могућим земљотресом интензитета IX степени.

Педолошке карактеристике

У ширем подручју ПИО „Потамишје“ заступљени су следећи педолошки типови земљишта: алувијум, чернозем, ритска црница, ливадска црница, ритска смоница, мочварно глејно земљиште, солоњец и солончак.

Алувијуми су по свом механичком саставу у суштини изузетно хетерогена земљишта, са различитим производним својствима. На овом подручју најраспрострањенији су заслањени алувијуми на алувијалној равни Тамиша, али присутни су и иловести, затим забарени и песковити алувијуми.

Черноземи су најзаступљенија земљишта у сливу реке Тамиш. Присутни су различити типови чернозема, а најчешћи су карбонатни на лесној тераси и черноземи са знацима оглејавања у лесу. Черноземи карбонатни на лесној тераси имају идеалну мрвичасту, грудвичасту ситнозрну структуру и одличну порозност, што им омогућава оптималан ваздушни, водни, топлотни и микробиолошки режим. Уз добру снабдевеност хумусом и кречом и алкалну реакцију (pH око 7,5) ово земљиште је међу производно највреднијим. Черноземи са знацима оглејавања у лесу су сличног механичког састава као и претходни, али се јављају мрље и флеке глеја, изазване квашењем и подбаривањем, односно осцилацијом подземних вода, што у крајњем ступњу доводи до формирања глејног хоризонта, на извесној дубини.

Ритска црница настаје превлаживањем подземним и површинским водама. Садржај карбоната је врло хетероген, од 1% до 17-20%, тако да се ритске црнице на основу тога могу поделити на карбонатне и бескарбонатне. У приобаљу Тамиша преовлађују бескарбонатне, које су светлије сиве боје, збијене, са призматичном структуром. Садржај хумуса је 3-6%, а pH вредност 6,0-7,0. Структура је претежно глиновита, па је водно-ваздушни режим доста лош, што подразумева да је у влажним периодима године земљиште претерано расквашено и блатњаво, а у сушним периодима јављају се пукотине. Овакве карактеристике знатно умањују производне вредности овог земљишта.

Ливадске црнице су дубока земљишта са моћним хумусним хоризонтом. Заузимају више, оцедитије положаје, па им је глејни слој далеко дубљи, што резултира лакшим механичким саставом, а самим тим бољом обрадивошћу и плодношћу, него претходни тип.

Ритске смонице су збијена, тешка и глиновита земљишта, лоше пропустљивости, склона бубрењу и забаривању.

Слатинаста земљишта су присутна на овом подручју у облику солоњца и солончака. Настајање ових земљишта изазвано је увећаном концентрацијом соли, које се таложе при променама нивоа подземних вода. Оволику концентрацију соли може да поднесе мали број биљних врста, тзв. халофити, па је ово земљиште неупотребљиво за ратарску производњу.

3.3. ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ

3.3.1. Природна добра

Просторним планом су обухваћене просторне целине од значаја за очување биолошке разноврсности које чине: подручје у поступку заштите Предео изузетних одлика „Потамишје“, станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста од националног значаја и еколошки коридори који повезују еколошки значајна подручја на простору Републике Србије.

Покрајински завод за заштиту природе је извршио валоризацију природних вредности подручја водених, травних и шумских станишта у приобаљу реке Тамиш на подручју АП Војводине, од државне границе Републике Србије и Републике Румуније до уставе „Опово“ код Опова.

На основу Предлога за стављање под заштиту из 2013. године и члана 33. став 1. Закона о заштити природе, дефинисана је врста заштићеног подручја као „Предео изузетних одлика“, које је „препознатљивог изгледа са значајним природним, биолошко-еколошким, естетским и културно-историјским вредностима, које се током времена развијало као резултат интеракције природе, природних потенцијала подручја и традиционалног начина живота локалног становништва“.

Покрајински завод за заштиту природе је стручно-документациону основу за успостављање заштите и проглашење ПИО „Потамишје“ доставио Влади Републике Србије, Министарству заштите животне средине, ради доношења акта о заштити. Законом о заштити природе (члан 42. став 6 и 7), дефинисано је да се подручје за које је покренут поступак заштите сматра заштићеним.

ПИО „Потамишје“

Заштићено подручје налази се у Средњебанатском управном округу (на територији општине Сечањ и Града Зрењанина) и Јужнобанатском управном округу (на територији општине Ковачица и општине Опово).

На основу члана 5. Правилника о критеријумима вредновања у поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС“, број 103/13), ово заштићено подручје спада у I категорију, као заштићено подручје међународног, националног, односно изузетног значаја.

Такође, према класификацији светске уније за заштиту природе, спада у категорију V, као заштићени предео/морски предео (*Protected landscape/seascape*).

Првенствени циљ заштите у овој категорији заштићених подручја је заштита и одржавање значајних предела и природних и осталих вредности које су створене интеракцијама са људима, путем традиционалних начина управљања.

Предложено заштићено подручје чини пространа алувијална равна реке Тамиш, унутар које се ова река у периоду високог водостаја слободно разлива до природних граница инундационог подручја. Управо је редовно плављење, иако регулисано радом двеју устава, темељни феномен овог заштићеног подручја. Поплаве, као и мозаик станишта који оне креирају и чије параметре одређују, чине ово подручје динамичним и функционалним плавним простором и омогућавају животне услове изузетно великом броју строго заштићених и заштићених врста. У „Потамишју“ је регистровано 606 таксона виших биљака, 49 врста бескичмењака националног и међународног значаја, 42 врсте риба, 11 врста водоземаца, 9 врста гмизаваца, 257 врста птица и 58 врста сисара.

Унутар заштићеног подручја живи веома велики број строго заштићених врста: 17 строго заштићених врста виших биљака (из категорије међународно значајних), 10 строго заштићених врста зглавкара, 3 строго заштићене врсте риба, 8 строго заштићених врста водоземаца, 6 строго заштићених врста гмизаваца, 223 строго заштићене врсте птица и 28 строго заштићених врста сисара.

Осим тога, на подручју предложеном за заштиту дефинисано је 45 станишних типова, приоритетних за заштиту на националном нивоу (Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Службени гласник РС“, број 35/10). У оквиру приоритетних NATURA 2000 међународно значајних станишних типова наведено је 28 станишта, односно 32 у селекованим EMERALD стаништима. У ретка и услед функционалне непостојаности и осетљивости на деградацију на територији Републике Србије фрагилна станишта, спада 20 типова.

Континуитет заштићеног природног добра чине јединствен и међусобно повезан мозаик водених, влажних и сувих станишта, хидролошких појава и појединачних водених тела: влажних ливада и пашњака, алувијалних шума, старих делова речног тока, одсечених меандара, бара, мезофилних ливада, заслањених ливада и шумо-степа.

ПИО „Потамишје“ се, према подацима из Предлога за стављање под заштиту као заштићено подручје I категорије ПИО „Потамишје“ из 2013. године, простире на укупној површини од 23.989,79 ha, унутар седам одвојених просторних целина:

- „Алувијална равна Тамиша“;
- „Велика слатина-Ракиташ-Слатина“;
- „Томашевачка слатина“;
- „Дубичка слатина“;
- „Маке“;
- „Сечањске ливаде“ и
- „Ланка-Бирда“.

Унутар овог заштићеног подручја успоставља се режим заштите I, II и III степена заштите. На основу Предлога за стављање под заштиту, режим заштите I степена успоставља се на укупној површини од 27,14 ha, режим заштите II степена на укупној површини од 12.258,39 ha, а режим заштите III степена на укупној површини од 11.074,25 ha. Око заштићеног подручја успоставља се заштитна зона, укупне површине 20.109,83 ha.

Укупна површина заштићеног подручја и заштитне зоне која се око њега налази износи 44.099,61 ha.

Станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста од националног значаја

У обухвату Просторног плана издвојен је већи број станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста од националног значаја (на територији општина Опово и Сечањ и Града Зрењанин). Станишта су регистрована у бази података Покрајинског завода за заштиту природе у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/10, 47/11 и 32/16).

На овим стаништима се налазе бројне заштићене и строго заштићене врсте биљака, сисара, птица, гмизаваца, водоземаца и инсеката, које су у просторној и функционалној вези са подручјем у поступку заштите.

Еколошки коридори

Тамиш је проглашен за еколошки коридор од међународног значаја на основу Уредбе о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, број 102/10), а повезује остатке природних станишта суседних држава. По еколошким карактеристикама плавно подручје Тамиша, укључујући и насип и одсечене мртваје, је предеоно коридор који садржи мозаик водених, мочварних, шумских и слатинских типова станишта.

Еколошки коридор од међународног значаја је и део канала Брзава. Регионални еколошки коридори су канали ДТД (од Бегеја до Тамиша, део канала Брзава од Тамиша до Банатске Дубице и Вршачки канал). Локални еколошки коридори су мелиоративни канали и локалитети код Конака.

Према Уредби о еколошкој мрежи „Потамишје“ је утврђено као еколошки значајно подручје број 15. На основу ове Уредбе, еколошки значајна подручја и еколошки коридори чине део еколошке мреже Републике Србије.

Подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности

На простору обухвата Просторног плана се налазе два међународно значајна подручја за птице (*Important Bird Areas* - IBA): RS012IBA „Горње Потамишје“ и RS013IBA „Средње Потамишје“, као и међународно значајно подручје за биљке (*Important Plant Area* - IPA) „Средњи Банат 2“.

Оцена постојећег стања

Значај и функције овог заштићеног подручја су многобројне. Осим богатог живог света, бројних строго заштићених врста и врста од међународног значаја, простор ПИО „Потамишја“ има и значајну коридорску функцију, обезбеђујући физичку везу између обронака Карпата и обала Дунава које спаја. Са друге стране, подручје нуди бројне екосистемске услуге локалном стовништву и шире.

Већи део алувијалне равни Тамиша у Републици Србији је задржао хидролошке карактеристике равничарског, доњег тока, па се захваљујући геоморфолошки формираном широком току разлива и ствара еколошке услове за опстанак великог броја различитих врста водених, ливадских и шумских станишта. Имајући у виду још увек низак интензитет коришћења, као и по броју забележених дивљих врста, ово подручје је јединствено у Републици Србији и у региону.

Осим националног, постоји и значајан међународни оквир који подржава заштиту овог подручја. То су пре свега, међународне конвенције из области заштите биодиверзитета: Конвенција о биолошкој разноврсности, Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта и Конвенција о очувању миграторних врста животиња. Циљ наведених међународних уговора је успостављање усаглашених принципа за заштиту биодиверзитета и обезбеђивање таквог начина управљања врстама и стаништима који ће омогућити њихов дугорочни опстанак.

Основно ограничење у области заштите природе је локално уништавање одређених станишних типова на неким деоницама еколошког коридора (најчешће изградњом рибњака или подизањем шумских монокултура), што ствара баријере унутар коридора.

Осим тога, многобројни антропогени утицаји деградирају станишта са изворном вегетацијом, разарајући њихову природну структуру и поспешујући ширење инвазивних врста (измена режима плављења регулацијом водотока, физичко нестајање станишта, распарчавање - фрагментација станишта, загађење воде, промене водног режима, негативни утицај сточарства, ратарства, лова и др). Инвазивне врсте представљају један од најзначајнијих фактора смањења и губитка биодиверзитета.

3.3.2. Природни ресурси

Пољопривредно земљиште

Пољопривредно земљиште представља земљиште које се користи у пољопривредне сврхе, или се може привести овој намени.

У оквирима подручја под режимом заштите, изразито преовлађују површине под пашњацима (према графичком читавању око 35%), са значајним учешћем ораничних површина, ливада, трстика, мочвара и рибњака, док су остали начини коришћења пољопривредног земљишта заступљени неупоредиво мање.

У зони утицаја на посебну намену преовлађују ораничне површине које се користе за ратарску производњу, док су сви остали начини коришћења земљишта неупоредиво мање заступљени.

Уочена је угроженост пољопривредног земљишта од ветра услед недовољне заступљености ветрозаштитних појасава.

Шуме и шумско земљиште

Највећи комплекси шума и шумског земљишта налазе се уз водотоке и канале, у оквиру подручја посебне намене ПИО „Потамишје“. ЈП „Војводинашуме“, Шумско газдинство „Банат“, газдују највећим делом шумских површина. Шумско земљиште које је додељено ЈП „Војводинашуме“, а које се не води у Газдинској јединици (ГЈ) којом газдује ово предузеће, накнадно ће бити обухваћено Основом за ГЈ „Горње Потамишје“, којом се сада газдује за период од 2014. до 2023. године.

ЈВП „Воде Војводине“ газдују шумама уз насип реке Тамиш (ГЈ „Тамиш-Тиса“ Зрењанин и ГЈ „Тамиш-Дунав“ Панчево), као и уз каналску мрежу ХС ДТД („ГЈ ОКМ Вршац“ и „ГЈ ОКМ Нови Бечеј“).

У обухвату Просторног плана су и сопственици шумског и спонтано обраслог пољопривредног земљишта.

Основна функција ових шума је заштитна, односно производно – заштитна. Заштитне шуме уз насип штите насип од неповољних утицаја таласа и леда, а уз канале од удара ветра и стварања таласа.

У оквиру границе подручја посебне намене ПИО „Потамишје“ шуме су заступљене на шумском земљишту и у инудационом подручју.

Табела 1. Шуме у граници подручја посебне намене ПИО „Потамишје“

Подручје посебне намене ПИО „Потамишје“	Шуме (ha)		Укупно (ha)
	Шуме на шумском земљишту	Шуме у инудационом подручју	
	27.72	3668.45	3696.17

У односу на површину подручја посебне намене ПИО „Потамишје“, шумовитост је 31,52% (за шумско земљиште је ППРС планирао достизање оптималне шумовитости од 14,3% укупне површине АПВ).

Према карти потенцијалне вегетације АП Војводине, у подручју посебне намене се смењују станишта шумске и слатинске вегетације. Највећу површину заузимају станишта тврдих лишћара (лужњак и пољски јасен) и меких лишћара (тополе и врбе).

Од природне шумске вегетације дуж реке Тамиш остали су само шумарци, као остаци шумских заједница, које су карактеристичне за заступљене типове земљишта. Утицај режима поплавних и подземних вода има пресудну улогу на формирање и одржавање постојећих шума и шумских засада. Присутна је хигрофилна шумска вегетација.

У депресијама удаљеним од водотока јавља се барска ива. На нешто оцедитијим земљиштима плавног подручја, осим барске иве јављају се ракета и крта врба. У приобалном појасу и старим разливима око бара, углавном на нижим земљиштима нешто лакшег механичког састава, бела врба формира монодоминанту заједницу. Појединачно је, са белом и кртом врбом, забележена и кошараста врба. Спрат жбуња је слабо развијен, осим на сувљим стаништима где је често присутан багремац.

Природне мешовите шуме топола и врба очуване су на веома малим површинама. На потенцијалним стаништима ових шума подигнуте су плантаже хибридних топола. Флористички састав ових шума је знатно измењен фрагментацијом, неодговарајућим начином газдовања, променом хидролошких услова и интродукцијом страних врста.

У брањеном делу алувијума има веома мало шума. Дуж мртваја очувани су остаци хигрофилне шумске вегетације, у виду стабала и мањих група беле тополе, беле врбе, лужњака, пољског јасена и пратећих врста. На незаслањеним деловима старих меандара такође су присутне инвазивне врсте, које се налазе у плавном делу алувијума.

Шумске културе заузимају велике површине, а јављају се првенствено у виду монокултура хибридних топола. Подигнуте су најчешће на некадашњим пашњацима. За шумске монокултуре у поплавним подручјима карактеристично је обилно присуство и ширење инвазивних врста.

Ови деградациони стадијуми шума су углавном мешовитог карактера. Спонтана обнова аутохтоних врста након сече, одвија се углавном изданачним путем на мањим површинама. Осим мале вредности коју ове шуме имају као станиште дивљих врста, хибридне тополе слабо везују обале водотока, услед нестабилности и честих извала.

Квалитет шумског фонда по флористичком саставу је незадовољавајући. Шуме и плантаже заузимају знатан део заштићеног подручја (11,39%). Спонтани развој шумског покривача, у измењеном режиму плављења и окружењу инвазивних врста, води повлачењу едификаторских врста (доминантних врста које су градитељи биоценозе) и ширењу неофита (алохтоних врста). Највећу деградацију су претрпела станишта погодна за развој хибридних топола. Функција ових шума је заштитна и делом производна. Шуме штите обалу, односно насип од штетних дејстава високих вода и регулишу климатске факторе.

Мање површине под шумама у зони утицаја на посебну намену су у приватном власништву, а заштитни појасеви зеленила су делимично заступљени у виду дрвореда поред путева и уз каналску мрежу. У оквиру пољопривредног земљишта заштитни појасеви зеленила нису плански формиран.

Оцена постојећег стања

Основна функција шума је заштитна, односно производно – заштитна. Шумовитост подручја посебне намене ПИО „Потамишје“ од 31,52% је значајна, али шумски покривач у ПИО „Потамишје“, у измењеном режиму плављења и у окружењу инвазивних врста, води повлачењу едификаторских врста и ширењу неофита, као и на другим поплавним подручјима Европе.

Највећу деградацију су претрпела станишта погодна за развој хибридних топола. Интензивно шумарство је основни фактор угрожавања популационе структуре врста водених бескичмењака, а употреба пестицида у шумарству, као и ширење површина под клонским тополама су најзначајнији угрожавајући фактор за фауну инсеката.

Чиста сеча засада и састојина аутохтоних врста доводи до излагања станишта за размножавање водоземаца директним сунчевим зрацима, што има негативан утицај на јаја и ларве. Развој шумарства на барским теренима доводи до губитка станишта и самих јединки, а убрзава се сукцесија, односно зарастање бара и мочвара.

Шумарство и пракса газдовања шумама, негативно утиче на врсте птица које се гнезде у шумама, пре свега због уклањања појединачних и група старих стабала, уједначавања старосне и специјске структуре шума и услед уништавања шума (и засада дрвећа) сечом. Додатни ефекти угрожавања су бука (последича коришћења механизације у шумарству), измена структуре тла и ширење инвазивних врста.

Ловна фауна

На евидентираним ловиштима у обухвату Просторног плана су заступљене врсте крупне и ситне ловне дивљачи (јелен, срна, дивља свиња и зец) и перната дивљач (глувара, гротовац, звиждара, риђоглава патка, лисаста гуска и гуска глоговњаца).

Фауна риба

Тамиш представља изузетно атрактивну реку са становишта спортског риболова. У прошлости је на овој реци вршен и привредни риболов, који је забрањен. У водама Тамиша и у Потамишју до сада су укупно евидентирани 42 врсте риба.

На територији реке Тамиш проглашено је рибарско подручје, које користи Риболовачки савез Војводине Д.О.О. Програмом управљања рибарским подручјем се регулише заштита и одрживо коришћење риба као ресурса и природног богатства.

Водно земљиште

Водно земљиште, у смислу Закона о водама, јесте земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи, који се одражавају на акватични и приобални екосистем. Водно земљиште текуће воде јесте корито за велику воду и приобално земљиште. Водно земљиште стајаће воде јесте корито и појас земљишта уз корито стајаће воде, до највишег забележеног водостаја. Водно земљиште обухвата и напуштено корито и пешчани и шљунчани спруд који вода повремено плави и земљиште које вода плави услед радова у простору (преграђивања текућих вода, експлоатације минералних сировина и слично).

Приобално земљиште јесте појас земљишта непосредно уз корито за велику воду водотока који служи одржавању заштитних објеката и корита за велику воду и обављању других активности које се односе на управљање водама. Међутим, на приобалном земљишту има и нелегално подигнутих објеката, а највећи број ових објеката је у функцији кућа за одмор.

Воде и водно земљиште у обухвату Просторног плана представљају водотоци (Тамиш, каналисани водоток Брзава), затим магистрални канал ДТД Нови Бечеј – Банатска Паланка, канали ОКМ (основне каналске мреже) и ДКМ (детаљне каналске мреже), стајаће воде (мртваје, баре и мочваре), водозащитна подручја и захвати, водне акумулације и ретензије.

Минералне сировине

У подручју обухвата Просторног плана налазе се оверене резерве подземних вода, термоминералних вода и опекарских глина. Такође, постоји и лежиште нафте и природног гаса на нафтном лежишту, нафтно поље „Бока“ у експлоатацији, са бушотинама, бушотинским цевоводима и другим објектима за експлоатацију нафте (утоварна станица, сабирна станица, когенерацијска станица). Поред експлоатације минералних сировина, на подручју обухвата Просторног плана се налазе и истражни простори за истраживање подземних и термоминералних вода, нафте и природног гаса.

Хидрогеотермални потенцијали на посматраном подручју испитани су на бушотинама Ne-1/H и Ne-1a/H.

Подручје обухвата Просторног плана се у потпуности налази у одобреном истражном простору Средњи Банат бр. 5072 за истраживање нафте и природног гаса, од стране НИС а.д. Нови Сад.

Поред наведених активних истражних простора, лежишта и биланса минералних сировина и других геолошких ресурса и експлоатационих поља, на подручју обухвата Просторног плана у протеклом периоду регистроване су појаве следећих минералних сировина:

- опекарске глине јужно од насеља Сечањ;
- опекарске глине северно, североисточно и источно од насеља Баранда;
- подземна вода, извориште А.Д. „Победа“ у Боки (општина Сечањ);
- нафта и природни гас, нафтоносно поље „Бока“ (општина Сечањ);
- хидрогеотермални потенцијал испитан на бушотинама у Неузини Ne-1/H и Ne-1a/H (општина Сечањ);
- опекарске цигле, циглана „Орловат“ у Орловату (Град Зрењанин);
- подземна вода, извориште „Млекара Маестро“ у Сакулама (општина Опово).

3.4. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

У обухвату Просторног плана непокретна културна добра (знаменито место и споменик културе) и добра која која уживају претходну заштиту (споменици и спомен обележја) се налазе углавном у насељима уз Тамиш.

Добра под претходном заштитом: археолошки локалитети, локалитети са историјским, етнолошким или природњачким садржајем (водице) су заступљени у целом обухвату Просторног плана.

Историјски контекст

Подручје Тамиша насељено је веома рано услед чега се изградио специфичан однос човека према природи, који је резултовао садашњим културним наслеђем, што утиче на специфичност посматраног подручја. Мноштво археолошких налаза указује на трагове људских насеља на високим обалама Тамиша.

Због климатских и хидролошких карактеристика, насеља уз плавна подручја су имала идеалне услове за сточарство, што је условило да је сточарство било и остало главна пољопривредна грана. Непокретно културно наслеђе, као и писани извори, сведоче о континуираном присуству на овом подручју. Међутим, услови су били неповољни за формирање већих насеља са централном улогом. Чак и са гушћом мрежом насеља у средњем веку број становника је био низак. У турском периоду се додатно смањило број становника. Након ослобођења од турске владавине започето је планско насељавање подручја насељавањем становника разних националности и вере из других делова Аустроугарске монархије.

Непокретна културна добра

У обухвату Просторног плана се налази 16 непокретних културних добара и то: једно знаменито место од изузетног значаја, један споменик културе од изузетног значаја, девет споменика културе од великог значаја и пет споменика културе.

Добра која уживају претходну заштиту

У обухвату Просторног плана се налази приближно 204 добара која уживају претходну заштиту¹ и то: једно старо језгро градова и насеља, 26 градитељских објеката, 40 споменика и спомен обележја, пет локалитета са историјским, етнолошким или природњачким садржајем и приближно 132 археолошких локалитета.

3.5. СТАНОВНИШТВО

У обухвату Просторног плана налази се укупно 19 насеља са подручја четири јединице локалне самоуправе: Града Зрењанина и општине Ковачица, Опово и Сечањ. Град Зрењанин и општина Сечањ припадају Средњебанатској области, док се општине Ковачица и Опово налазе у Јужнобанатској области.

Према Попису становништва 2011. године, у подручју обухвата живи 32035 становника у 19 насеља, односно 1,7% укупног броја становника на територији АП Војводине.

Подручје обухвата Просторног плана у целисти карактерише пад броја становника. Посматрајући период од 1991. до 2011. године приметно је континуирано опадање броја становника, са 39477 становника 1991. године, преко 36958 становника 2002. године и 32035 становника 2011. године. Број становника се смањило за 7442 становника, с тим да је посматрајући два последња Пописа приметно значајније смањење броја становника за 13,3%, односно 4923 становника мање. У подручју обухвата Просторног плана присутна је депопулација, која је заступљена на целој територији АП Војводине.

¹ У складу са чланом број 29. Закона о културним добрима, установа заштите дужна је да у року од две године утврди да ли евидентирана непокретност има споменичка својства и да у том року предложи утврђивање те непокретности за културно добро. Уколико евидентирана непокретност није утврђена за културно добро у року од три године од дана евидентирања, на ту непокретност неће се примењивати мере заштите утврђене овим законом.

3.6. МРЕЖА И ФУНКЦИЈЕ НАСЕЉА

Постојећу мрежу насеља у обухвату Просторног плана чини 19 насеља, односно:

- шест насељених места Града Зрењанина - **центар националног значаја** (Банатски Деспотовац, Ботош, Орловат, Томашевац, Фаркаждин и Чента);
- 14 насељених места која припадају **функционалном урбаном подручју Зрењанина**: шест насељених места Града Зрењанина (Банатски Деспотовац, Ботош, Орловат, Томашевац, Фаркаждин и Чента) и осам насељених места општине Сечањ (Банатска Дубица, Бока, Јарковац, Јаша Томић, Неузина, Сечањ, Сутјеска и Шурјан);
- пет насељених места која припадају **функционалном урбаном подручју Панчева** - центру националног значаја и то: Идвор и Уздин (општинама Ковачица) и Баранда, Опово и Сакуле (општина Опово).

Насеља су просечне величине од 1686 становника, док се са највише становника издваја Опово (са 4527), а најмање становника има насеље Шурјан у општини Сечањ (са 253 становника).

Сечањ и Опово представљају центре општине и имају карактер локалног центра, док су остала насељена места, осим насеља Јаша Томић, претежно руралног карактера и имају функцију локалне заједнице са развијеним централним функцијама.

Подручје општине Сечањ има највећи удео у укупном обухвату Просторног плана, јер од 11 насеља ове општине у обухвату је осам насеља, а затим општина Опово, која од укупно четири насеља у својој општини у обухвату Просторног плана има три. Остале јединице локалних самоуправа мањим деловима своје територије улазе у обухват Просторног плана.

Највећи број насеља у обухвату Просторног плана се налази у категорији од 1001 до 3000 становника, где живи и 71,51% становника.

Насеља која се у целости налазе у подручју обухвата Просторног плана су Шурјан, Бока, Сечањ, Неузина, Идвор и Баранда. Остала насеља једним делом своје територије улазе у обухват Просторног плана, али су за потребе анализе сагледана у потпуности.

3.7. ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

Имајући у виду величину и карактер насељених места која се налазе на подручју обухвата Просторног плана, заступљеност јавних служби углавном задовољава потребе становништва.

У насељеним местима заступљене су све неопходне јавне службе, од предшколских и школских установа, домова културе, библиотека, амбуланти, апотека, и спортско-рекреативних површина. Свако насеље има и месну канцеларију и пошту. Постојеће службе је неопходно унапредити.

Планским документима чије је доношење у надлежности јединица локалне самоуправе планирано је уређење и изградња постојећих објеката и комплекса јавних служби и изградња недостајућих објеката и комплекса јавних служби (у зависности од потреба локалне заједнице).

3.8. ПРИВРЕДА

Пољопривреда

Основна и доминантна привредна делатност у обухвату Просторног плана је пољопривреда. У оквиру заштићеног подручја пашњаци обухватају око 41% укупне површине, па самим тим традиционално сточарство - пашарење представља највећи производни ресурс, који није искоришћен у довољној мери, а нарочито би било корисно увећање броја оваца. Осим тога, ливаде за кошење обухватају око 7%, што такође представља значајан удео.

Ратарска производња у заштићеном подручју заступљена је на малим површинама (око 15%), практично у енклавама у оквиру ливада и пашњака, а житарице и индустријско биље су најчешће културе. Често се ради о врло интензивном ратарењу, па то понекад представља конфликт са окружењем и неопходно је ускладити га са мерама заштите у наредном периоду.

На подручју ван режима заштите, у непосредном окружењу, ратарство је доминантан облик пољопривреде, а оно по свему има карактеристике као и у другим деловима Баната. На предметном простору постоје и две свињојске и једна фарма говеда.

Узгој рибе у рибњацима

Под рибњацима на заштићеном подручју подразумевају се одржавани водени системи за производњу рибе, изграђени подизањем насипа око будућих језера или модификацијом постојећих водених станишта.

Сви рибњаци у Потамишју саграђени су после Другог светског рата, а градња је посебно била интензивна у протекле три деценије (почевши од 1984. године, када је изграђен рибњак „Сутјеска“), због процвата тржишта слатководне рибе. У Потамишју је тада изграђена највећа површина под рибњацима у Србији.

Рибњацима се управља на полуинтензиван начин (ниво интензитета производње рибе је у корелацији са бројем фактора који се у систему контролишу). Начин производње и производне карактеристике рибњака у многоне зависе од власништва, планова производње, те економског миљеа у којима рибњаци егзистирају. Економски најпродуктивнији су рибњаци код Неузине и рибњак код Сутјеске. На неким рибњацима риба се више не производи.

Тренутно је на подручју Потамишја девет рибњачких комплекса укупне површине ~3110 ha, с тим да површина реално може да буде и већа уколико се узму у обзир све површине које служе рибњачкој производњи. Од наведене површине, 2357 ha налази се у заштићеном подручју, док је 750 ha у заштитној зони.

Туризам

Вредности планског подручја, са аспекта туристичке валоризације, односе се на приступачност подручја ПИО „Потамишје“, његове природне и антропогене вредности, еколошку очуваност, богатство мотива, као и потенцијалну туристичку привлачност насеља у његовој непосредној околини.

На заштићеном подручју и околини постоји велики потенцијал за развој: екотуризма („birdwatching“, рекреативних активности, као што су возња бициклима, пешачење, купање и слично, едукација кроз школе у природи, еколошке кампове, екскурзије, стручне и студијске боравке за одрасле), риболовног, културно-манifestационог, руралног и наутичког туризма.

Такође, недалеко од насеља Баранда постоје налазишта минералног блата - пелоида, те је кроз локалне планове развоја наведена и могућност њиховог комерцијалног коришћења и развој здравственог туризма на овом подручју.

Планирање туристичких садржаја и активности, које морају бити усклађене са мерама и режимима заштите природе, уз адекватну презентацију и промоцију природних вредности, утицаће и на већу атрактивност туристичких локалитета и повећање обима туристичких услуга.

Шумарство и лов

Шумама и шумским земљиштем највећим делом газдује ЈП „Војводинашуме“, а делом газдују ЈП „Воде Војводине“ и сопственици шума. Шумска вегетација и шумске монокултуре аутохтоних и алохтоних врста и групације дрвенастих врста које се јављају у мозаику са забареним површинама, користе се првенствено за добијање производа од дрвета. Највећу површину унутар шумског покривача, заузимају монокултуре хибридних топола.

Приоритетна функција шума ЈП „Војводинашуме“ у оквиру ГЈ „Горње Потамишје“ је глобална намена 11 - шуме са производно-заштитном функцијом. Основну намену чине:

- Наменска целина 10, производња техничког дрвета и
- Наменска целина 92, узгајалиште птица мочвараца.

Привредна функција ових шума се остварује кроз испоруку дрвних сортимената дрвопрерађивачким фирмама које производе: амбалажу, палете, палетне елементе и љуштени фурнир. Такође, остварује се и пласман огревног дрвета (тврдих и меких лишћара) на целом подручју јужног и средњег Баната, који се продаје синдикалним организацијама и слободном продајом крајњим потрошачима. Потражња за огревним дрветом је знатно већа од укупне производње.

Коришћење недрвних производа из шуме (лековитог биља и гљива) није организовано.

За развој лова као привредне гране у обухвату Просторног плана постоје добри предуслови, посебно услови станишта, који погодују развоју дивљачи. Ограничење у развоју лова као туристичког производа су мала улагања у ову привредну грану.

3.9. ИНФРАСТРУКТУРА

3.9.1. Саобраћајна инфраструктура

У обухвату Просторног плана егзистирају следећи видови саобраћаја: путни – друмски, железнички и водни. Путни - друмски саобраћај је основни вид саобраћаја на подручју у обухвату Просторног плана и својим капацитетима задовољава већину захтева за путничким и робним превозом, док се железнички и водни саобраћај користе само повремено, при превозу путника и масовних роба у транзиту.

Путни - друмски саобраћај омогућује доступност и комуникацију предметног простора са окружењем и субрегионима.

Основни саобраћајни капацитети предметног простора у домену путног - друмског саобраћаја су:

- државни путеви I реда: бр.13, и бр.18.
- државни путеви II реда: бр.129, бр.130, бр.131, бр.308 и бр.309.

Основни путни правци који омогућавају даљинска и транзитна кретања, као и везе са центрима међународног (Нови Сад), националног ранга (Зрењанин, Кикинда, Панчево) и регионалног ранга (Вршац) су ДП бр.13 и ДП бр.18.

Државни путеви II реда су саобраћајни капацитети који омогућавају субрегионално и регионално повезивање и основни су апсорбери свих саобраћајних збивања на посматраном подручју. Такође су и путеви који омогућују изворно-циљна кретања и квалитетно међунасељско повезивање у обухвату Просторног плана.

Систем општинских путева у обухвату Просторног плана (Град Зрењанин, општине Опово, Ковачица и Сечањ) су различитог степена изграђености и омогућују доступност овом простору из свих праваца, са везама на државну путну мрежу високог ранга (ДП I и II реда).

У оквиру катастарских општина у обухвату Просторног плана, налазе се и некатегорисани путеви (приступни и атарски путеви), који су радијалног облика и повезују насеља и садржаје у атару.

Железнички саобраћај у обухвату је дефинисан преко пруга регионалног и локалног значаја, треба издвојити правце:

- регионалних пруга бр.2 и бр.6,
- локалних пруга бр.16 и бр.17,
- демонтиране пруге на правцу Сечањ – Јарковац – Самош.

Железнички саобраћај има мали удео у туристичким кретањима на подручју обухваћеним Просторним планом. Уз бољу организацију и модернизацију капацитета (пруге, постројења и превозна средства), због веће удобности у односу на аутобуски превоз, могао би имати значајно учешће у туристичким кретањима, првенствено код путовања већег броја путника.

Водни саобраћај на посматраном подручју заступљен је преко пловног канала ОКМ ХС ДТД, Банатска Паланка – Нови Бечеј, са релативно скромним просторно и инфраструктурно прихватно - манипулативним и превозним капацитетима (товариште на каналу ОКМ код Банатске Дубице).

Водоток Тамиш није категорисан као пловни водоток (изузев у зони Панчева, што је ван обухвата Просторног плана), па у смислу транспорта нема значај, али се може користити у спортске и рекреативне сврхе малим пловилима (чамци).

Немоторни саобраћај је заступљен преко бициклистичких коридора националног ранга. Међународна бициклистичка стаза – циклоридор 6², Дунав – Црно море, позиционирана је ван обухвата Просторног плана (западно), у општини Стара Пазова. Циклоридор 6 није доступан у овом делу обухвата без организованог прелаза (скела/трајект) преко Дунава. Национални циклоридор је дефинисан уз канал ОКМ ХС ДТД и део Тамиша од Уставе Ботош до границе са Румунијом (Јаша Томић).

2 Nant - Tours - Orleans - Nevers - Chalon sur Saone - Bale - Passau - Ybbs - Linz - Vienna - Bratislava - Budapest - Belgrade - Bucarest - Constanta.

Ваздушни даљински саобраћај за потребе овог подручја се одвија преко аеродрома „Никола Тесла“ (за путнички и карго саобраћај), док се за спортско-туристичке намене користи аеродром Зрењани-Ечка. Оба терминала у потпуности задовољавају садашње обиме транспортних захтева.

На основу саобраћајних анализа може се закључити да **саобраћајна инфраструктура** (путно-друмски, железнички и водни саобраћај), у оквиру подручја обухвата Просторног плана, даје добре основе за надоградњу или реконструкцију, чиме би се омогућио брз и лак приступ овом подручју из више праваца, на нивоу високог комфора и саобраћајне услуге, као и брзе и лаке комуникације у оквиру овог простора. С друге стране може се констатовати да у оквиру ПИО „Потамишје“, садашње стање и постојећи капацитети саобраћајне инфра и супраструктуре имају одређени негативан утицај који произилази мање из природе самог инфраструктурног система транспорта, а више из вишедеценијског заостајања у примени савремених технологија транспорта.

3.9.2. Водна и комунална инфраструктура

Снабдевање водом

Насеља у обухвату Просторног плана највећим делом поседују изграђен водоводни систем, с тим да се део насеља снабдева водом из регионалних система, док се за поједина насеља (Сакуле, насеља општине Сечањ и др.) и даље користе локална изворишта.

Одвођење атмосферских и отпадних вода

Одвођење атмосферских вода из насеља врши се посебним системима каналске мреже у оквиру грађевинског подручја, било отвореним или зацењеним каналима, у зависности од ширине профила улица. Отворени канали, који најчешће прате саобраћајнице, углавном су запуштени и непроточни.

Канализациона инфраструктура изграђена је у насељима Јаша Томић, Сечањ, Опово и Идвор, али обухвата мали проценат домаћинства. Ни једно насеље на овом подручју тренутно нема изграђен уређај за пречишћавање отпадних вода који је у функцији. Отпадне воде испуштају се у водопрпусне септичке јаме, које су потпуно засићене после дуге употребе.

Постојећом планском документацијом пречистачи отпадних вода насеља у највећем броју случајева планирани су на самој граници са заштићеним подручјем, као што је случај са насељима Сакуле, Банатски Деспотовац и Баранда (поред Тамиша), Идвор (поред локалитета Петрићева бара), Шурјан (поред Тамиша, југозападно од постојеће радне зоне), Бока (поред локалитета Стари Тамиш). У случају неколико насеља, иако је планирана локација ван директне зоне утицаја, реципијент пречишћеног ефлуента је хидролошки повезан са заштићеним подручјем (Јаша Томић, Сечањ, Чента, као и Сутјеска, чији пречистач је планиран на пашњаку, на удаљености 150 m од границе заштићеног подручја). За део насеља изградња пречистача планирана је у самом заштићеном подручју, као што су Неузина (локалитет Стари Тамиш, у близини пута Р-123: Неузина 2 (Тамиш) - Неузина 1, Фаркаждин (пашњак уз источни део грађевинског подручја), Орловат (приобаље Тамиша уз јужни део грађевинског подручја) и Томашевац (пашњак уз југоисточни део грађевинског подручја). Једино у случају насеља Уздин, канал планиран за реципијент није у хидролошкој вези са заштићеним подручјем. Као крајњи реципијент пречишћених отпадних вода за сва остала насеља је река Тамиш.

Одбрана од поплава

Тамиш припада водама I реда, у оквиру групе међудржавних вода као природни водоток.

У заштићеном подручју удео у управљању имају Водопривредно друштвено предузеће „Средњи Банат“ из Зрењанина и Друштвено водопривредно предузеће „Тамиш Дунав“ из Панчева. ВДП „Средњи Банат“ обавља водопривредну делатност на територији Града Зрењанина, општина: Сечањ, Нова Црња и Житиште, а ДВП „Тамиш Дунав“ у граду Панчеву, општинама Ковачица и Опово, углавном пружањем услуга за ЈВП „Воде Војводине“ Нови Сад и ЈП „Ђердап“.

Протицај реке Тамиш је карактеристичан по изразитој неуједначености, како током године, тако и између појединих година. У домену великих вода Тамиш у нашој земљи има различите воднорежимске карактеристике тока, а у подручју обухвата Просторног плана може се поделити на две деонице. Прва деоница, од државне границе до ушћа Брзаве код Ботоша, има изграђене насипе са широким мајор коритом. За ову деоницу је карактеристичан брз настанак поплавног таласа и одбрана од поплава од неколико дана.

Друга деоница, од ушћа Брзаве до споја са Дунавом преко канала Карашац код Ченте, има и до 5 km широку инундацију оивичену изразито високим теренима. При наиласку великих вода, ова долина се плави и има велику акумулациону моћ.

Сваки водоток има свој посебан режим проглашавања фазе одбрана од поплава: „редовне“ и „ванредне“ одбране. За „банатске водотоке“, ВДП „Средњи Банат“ директно и самостално проглашава увођење или укидање степена одбране.

Меродавни водомер за водоток Тамиш, за деоницу која пролази територијом Града Зрењанина се налази код Сечња са котом „0“ водомера (73,46 m н.в.). Редовна одбрана се проглашава код читања 400 cm, а ванредна код читања 650 cm. У обухвату Просторног плана налази се хидролошка станица „Јаша Томић“ и „Сечањ“, а подаци о површинским водама Тамиша се користе и са хидролошке станице „Панчево“, а за Браву са хидролошке станице „Конак“.

Заштита приобаља Тамиша спроводи се комбинацијом различитих објеката и мера. Линијска заштита се врши углавном насипима. Ретензијама се може вршити растеређење водотока, а мрежом канала са евакуационим објектима регулише се упуштање воде у Тамиш.

На територији коју покрива ВДП „Средњи Банат“, од државне границе до Томашевца, протеже се левообални насип Тамиша (од km 120+375 до km 90+200) и део насипа магистралног канала ДТД, који чине јединствен линијски систем одбране. Деснообални насип се протеже од државне границе до високог терена непосредно код укрштања Тамиша са магистралним каналом ДТД код Ботоша (од km 113+175 до km 83+500). Десна обала захвата високи терен од km 83+500 до km 37+000 (мост код Баранде на Тамишу). Друга техничка деоница има 46,5 km високог терена. Насипи I одбрамбене линије димензионисани су на 1% велику воду и распоређени су на деловима тока Тамиша. Део речног тока од Томашевца до Опова природна је ретензија за велике воде.

Делови мелиорационих система за одводњавање са припадајућим водним објектима који се налазе на предметном подручју су³:

1. ГД СБЗ 226 Чента,
2. ГД СБЗ 225 Фаркаждин,
3. ГД СБЗ 221 Орловат-Пашњак,
4. ГД СБЗ 208 Лукићево,
5. ГД СБЗ 223 Томашевац,
6. ГД СБЗ 230 Рибњак Сутјеска,
7. ГД СБЗ 227 Оређ-Беле Баре-Сутјеска,
8. ГД СБЗ 228 Ушће-Тамишац,
9. Инундација,
10. ГД СБЗ 204 Ланка Бирда,
11. ГД СБЗ 201 Неузина-Брзава,
12. ГД СБЗ 203 Неузина-Тамиш,
13. ГД СБЗ 202 Неузина-ДТД,
14. Коридор.

Делови мелиорационих система за одводњавање са припадајућим водним објектима који се налазе на предметном подручју су⁴:

1. ГД ТД 267 Идвор-Уздин-Сакуле,
2. ГД ТД 268 Баштине-Опово,
3. ГД ТД 281 Главни Глогоњски,
4. ГД ТД 270 Надела.

Канал Хс ДТД „Банатска Паланка-Нови Бечеј“, од km 68+500 до km 99+000, је изграђен као пловни са двотрачним саобраћајем. Изнад акваторије канала пројектовани пловни габарит канала износи 6 m изнад максималног водостаја. Уз канал ДТД „Банатска Паланка-Нови Бечеј“, на левој и десној обали по депонији, укопан је оптички кабл компаније SBB.

3 Ознаке ГД-Горњи Дунав и СБЗ-Средњи Банат Зрењанин преузете су из Оперативног плана за одбрану од поплава за 2018. годину („Службени гласник РС“, број 15/18). Карактеристике горе наведених система, дате су табелама 1, 2, 3 и 4, приложеним уз прибављене Водне услове.

4 Ознаке су из Оперативног плана за одбрану од поплава за 2018. годину („Службени гласник РС“, број 15/18), ГД=Горњи Дунав, ТД=Тамиш Дунав. Карактеристике горе наведених система, дате су табелама 5, 6, 7 и 8, приложеним уз прибављене Водне услове.

3.9.3. Енергетска инфраструктура и енергетска ефикасност

Електроенергетска инфраструктура

На предметном простору изграђена је средњенапонска дистрибутивна мрежа електричне енергије, преко које се снабдевају потрошачи у насељима и други садржаји у простору ван насеља. Електроенергетска мрежа је углавном надземна.

Напајање електричном енергијом потрошача у обухвату Просторног плана обезбеђено је из: ТС 110/35 kV „Зрењанин 1“, ТС 110/35 kV „Алибунар“ и ТС 110/20 kV „Бегејци“, преко далековода 35 kV из ТС 35/20/10 kV „Томашевац“, ТС 35/20/10 kV „Бока“ и 35 kV ТС 35(110)/20 kV „Перлез“ и далековода 10 kV и 20 kV средњенапонске мреже и нисконапонске (0,4 kV) мреже, са могућношћу резервирања конзума.

У обухвату Просторног плана се налази ДВ 220 kV бр.254 ТС Панчево 2 - ТС Зрењанин 2, као део основног преносног система електричне енергије.

На постојећим објектима дистрибутивног електроенергетског система у обухвату Просторног плана се врше радови на одржавању, адаптацији и реконструкцији у циљу очувања поузданог и сигурног напајања конзумног подручја.

Термоенергетска инфраструктура

На простору обухвата Просторног плана изграђена је транспортна гасоводна мрежа (притиска већег од 16 bar) и дистрибутивна гасоводна мрежа (притиска до 16 bar), експлоатационо нафтно поље „Бока“ са нафтним бушотинама, бушитинским цевоводима и објектима за експлоатацију нафте.

На територији Града Зрењанин гасификована су сва насеља чији су делови у обухвату Просторног плана (Банатски Деспотовац, Ботош, Орловат, Томашевац, Фаркаждин и Чента). Такође, на територији општине Опово гасификована су сва три насеља чији су делови у обухвату Просторног плана (Баранда, Опово и Сакуле).

На територији општине Ковачица планирана је изградња дистрибутивне гасоводне мреже у насељима Идвор и Уздин.

У општини Сечењ такође су гасификована сва насељена места и делови насељених места која су у обухвату Просторног плана (Банатска Дубица, Бока, Јарковац, Јаша Томић, Неузина, Сутјеска, Сечањ и Шурјан).

ЈКП „Градска топлана“ Зрењанин поседује део дистрибутивне гасоводне мреже у насељима Ботош, Банатски Деспотовац и Сутјеска.

У подручју обухвата Просторног плана и у његовој непосредној близини налазе се следећи гасоводи и објекти у надлежности ЈП „Србијагас“-а:

- гасовод МГ 01 Елемир-Панчево;
- гасовод РГ-01-04 за ГМРС Сечањ;
- гасовод РГ-01-04/І за ГМРС Циглану Сечањ;
- гасовод РГ-01-15 за ГМРС Конак;
- гасовод за ГМРС Ботош;
- гасовод РГ-01-14 за ГМРС Јарковац;
- гасовод РГ-01-05 за ГМРС Бока.

На простору обухвата Просторног плана налази се нафтовод Нови Сад - Панчево (интерна ознака ДН-02, односно деоница 2), пречника Ф457 mm, са паралелно положеним оптичким каблом за систем даљинског надзора и управљања (помереним 1-2 m лево у односу на трасу нафтовода).

Обновљиви извори енергије

На простору обухвата Просторног плана за сада не постоји организовано коришћење обновљивих извора енергије.

Енергетска ефикасност

Карактеристика целокупног енергетског система, преносног, дистрибутивног, као и целокупне секторске потрошње (индустрија, саобраћај, зградарство), јесте ниска енергетска ефикасност као и нерационална потрошња енергената.

3.9.4. Електронска комуникациона инфраструктура

За потребе насеља и корисника у обухвату Просторног плана изграђена је електронска комуникациона мрежа задовољавајућег капацитета.

Изграђени су капацитети уз главне, као и саобраћајне правце нижег ранга све до општинских. Као главни медиј, поред постојећих спојних кабловских веза и РР система, коришћен је оптички кабл.

У протеклом периоду су обезбеђени савремени дигитални комутациони системи, чиме је постигнуто знатно повећање капацитета мреже, обезбеђење високог квалитета, поузданости и расположивости, као и увођење савремених електронских комуникационих услуга (широкопојасни сервис).

За потребе мобилних комуникација изграђене су базне радио-станице у власништву оператора мобилних комуникација.

3.10. УГРОЖЕНОСТ ОД ВАНРЕДНИХ СИТУАЦИЈА

Ванредне ситуације које могу угрозити подручје обухваћено Просторним планом су: елементарне непогоде (земљотреси, ерозија, поплаве, олујни ветар, снежни нанос, град, суша, атмосферско пражњење, пожар), техничко-технолошке несреће/удеси и ратна разарања.

3.10.1. Елементарне непогоде

Према подацима Републичког сеизмолошког завода, на карти сеизмичког хазарда за повратни период од 475 година, на подручју обухвата Просторног плана могућ је **земљотрес** јачине VIII и IX степени сеизмичког интензитета према Европској макросеизмичкој скали (ЕМС-98). У односу на структуру и тип објекта, дефинисане су класе повредивости, односно очекиване деформације објеката. На основу интензитета и очекиваних последица земљотреса, сматра се да ће се за VIII степен манифестовати „штетан земљотрес“, а за IX степен „разоран земљотрес“.

Ерозија представља дуготрајан процес нарушавања квалитета земљишта. Настаје услед уништавања ветрозаштитних појасева, као последица јаког ветра, али и услед обрађивања и експлоатације обрадивог земљишта који знатно убрзавају ерозивни процес. Ерозија земљишта на посматраном подручју нема велику учесталост и одвија се углавном као појединачна мања појава.

Извршено је делимично уређење корита и обезбеђивање обала Тамиша. Од државне границе па до Ботоша, са обе стране реке урађени су насипи који штите од **поплава** широку речну долину. Насипи су изграђени и на сектору Панчевачког рита, од Ченте до ушћа, са десне стране дуж читавог тока, а са леве само на појединим секторима јер се овде река наслања на релативно високу лесну терасу.

Постојећи систем заштитних објеката нема потребан степен заштите подручја од поплава у пограничном сектору, због чега је у протеклом периоду више пута долазило до преливања и пробоја насипа са великим штетама у приобаљу. Најтежа ситуација је на Тамишу где су поплаве (1966, 2000. и 2005. године) имале катастрофалне размере. У 2005. години догодиле су се поплаве након изливања реке Тамиш, услед чега је била проглашена елементарна непогода у општинама Сечањ и Житиште од средине априла до средине јуна. До поплаве је дошло услед пробијања насипа на десној обали Тамиша у Румунији, а најугроженија су била подручја насељених места Јаша Томић и Бусење у општини Сечањ и насеље Међа у општини Житиште.

Преовлађујући **ветар** на овом простору дува из југоисточног правца (кошава), који може да достигне орканску брзину, те постоји ризик од јављања штете проузроковане овим олујним ветром. Појава олујних ветрова може изазвати обарање стабала и пуцање грана, што може да угрози саобраћај на путевима, живот и здравље људи и да изазове веће материјалне штете на објектима, електродистрибутивној и телекомуникационој мрежи. Такође, ови ветрови утичу на органски и неоргански свет као и на многе људске делатности, како непосредно тако и посредно (на приносе у пољопривреди, количину падавина, испаравање тла и биљака, наносе штету, психофизичко стање људи кроз повећану или смањену активност и сл.).

Под утицајем јаког ветра, у зимском периоду године може доћи до стварања **снежних наноса**, што негативно утиче на безбедност саобраћаја.

Појава **града** је чешћа и интензивнија у летњем периоду, а штете се највише одражавају на пољопривредним културама које су у том периоду и најосетљивије.

Према условима Републичког хидрометеоролошког завода, у обухвату Просторног плана изграђено је 14 лансирних (противградних) станица са којих се током сезоне одбране од града испаљују противградне ракете у сврху заштите од града.

Климатски услови који имају тенденцију повећања температуре, као и количина падавина која је често недовољна или неповољног распореда како по годинама тако и у току године, знатно утичу на појаву **суше**. Суша директно утиче на род пољопривредних култура. Највећа учесталост суше је у вегетационом периоду када су пољопривредне културе најосетљивије и када су штете од ове непогоде у то време највеће.

Настајање **пожара**, који могу попримити карактер елементарне непогоде, не може се искључити, без обзира на све мере безбедности које се предузимају на плану заштите. Пожари могу настати као природна појава (удари грома, високе температуре у време суша и сл.) или као техничко-технолошки удес (у процесу производње, акцидента и сл.), али најчешће настају услед људске непажње и немара.

Могућност настанка пожара је већа у насељеним местима која имају развијенију привреду, већу густину насељености, производне објекте и складишта робе и материјала са веома високим пожарним оптерећењем и сл. Појава пожара могућа је и на пољопривредном земљишту, због држања запаљивих пољопривредних усева у летњим месецима или услед намерног паљења стрњике на њивама након жетве.

3.10.2. Техничко технолошке несреће – удеси

У погледу ванредних удесних ситуација, простор у обухвату Просторног плана потенцијално је угрожен услед експлоатације нафте и гаса, а највећи загађивач је постројење „НИС Нафтагас - погон „Бока“ у Боки. Сабирно - отпремна станица „Бока“, смештена уз локалну саобраћајницу, која повезује насеља Бока и Конак, налази се уз границу заштићеног подручја. Утицај је могућ у случају акцидента, који се манифестује у виду ерупције угљен-диоксида и нафте/газолина (што је изузетно редак случај).

На заштићеном подручју регистроване су истражне бушотине на пашњацима југозападно од насеља Конак, јужно од Боке и јужно од Сечња. Станица за снабдевање горивом налази се јужно од насеља Идвор, на путу Р-110 Перлез 2 (Фаркаждин) - Ковачица, која такође представља угрожавајући фактор. Према подацима Министарства заштите животне средине, достављеним за потребе израде Просторног плана, утврђено је да се у подручју обухвата не налазе севесо постројења/комплекси.

4. НАМЕНА ПРОСТОРА У ОБУХВАТУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

За потребе заштите, даљег развоја и презентације подручја Потамишја, Просторним планом је сагледано шире подручје око Тамиша, односно подручје обухвата Просторног плана. Сагледане су слабости и снаге посматраног подручја, могућности и претње за његов даљи развој и на основу свега, као и података дефинисаних Студијом заштите, дефинисано је подручје посебне намене и подручје утицаја на посебну намену.

Подручје посебне намене је подручје ПИО „Потамишје“ - Просторним планом је дефинисана граница подручја посебне намене ПИО „Потамишје“.

Подручје утицаја на посебну намену ПИО „Потамишје“ у највећем проценту чини пољопривредно земљиште, али оно обухвата и делове 14 грађевинских подручја насеља и у целости насеља Баранда, Бока, Идвор, Томашевац и Шурјан. Заштитна зона ПИО „Потамишје“ је Просторним планом преузета из Студије заштите и чини део *Подручја утицаја на посебну намену ПИО „Потамишје“*.

Према билансу површина исказаном у Просторном плану у подручју посебне намене ПИО „Потамишје“ највећа је заступљеност територије општине Сечањ са 46,73%, а најмање територије општине Опово са 13,2%. Надаље, у подручју посебне намене ПИО „Потамишје“ највећа је заступљеност водног земљишта са 51,07%, а затим пољопривредног земљишта са 48,3%. Од пољопривредног земљишта највише су заступљени пашњаци са 22,26%. Заједно са пашњацима у инундацији они чине 34,65% подручја посебне намене. Најмања је заступљеност шумског земљишта у подручју посебне намене са 0,12%, али је са шумама у инундационом подручју, шумовитост подручја посебне намене 15,41%. Грађевинско земљиште у обухвату Просторног плана је заступљено са око 0,51%.

Очекивано је да ће у току израде одговарајуће планске документације ради реализације планираних садржаја у подручју посебне намене, доћи до промене основних намена површина при редефинисању грађевинског земљишта на пољопривредном и водном земљишту, а за потребе дефинисања:

- површина за туризам, спорт и рекреацију и
- површина за саобраћајну, комуналну и енергетску инфраструктуру.

Дефинисање грађевинског земљишта у границама ПИО обавезно је ускладити са:

- забранама и ограничењима која су прописана режимима заштите, дефинисаним Студијом о заштити ПИО и
- према исказаним пројектима од општег интереса и националног значаја, чија је реализација могућа на заштићеном подручју у складу са Законом о заштити природе.

5. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ У ОБУХВАТУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА И РАЗЛОЗИ ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ

Тамиш је највећа банатска река и представља једну од најзначајнијих левих притока Дунава у Србији. Тамиш извире у Румунији, на планини Семеник, при чему је главни ток реке дугачак 340 km, од чега је у Србији 118 km. У свом горњем току има карактер планинске реке, а спуштајући се из планинских предела у Панонску низију, Тамиш сукцесивно поприма карактер равничарске реке. Тамиш улази у Србију код места Јаше Томић и тече до Панчева, где се улива у Дунав.

Захваљујући малом паду терена, Тамиш је меандрирао кроз Пананонску низију. Данас је велики број меандара физички одвојено од главног тока, чинећи мање или веће мртваје - карактеристичне екосистеме које одликује велика динамика. Српски део Потамишја је специфичан по свом руралном карактеру.

Дуго је Тамиш важио за једну од најмање загађених река у Војводини. Последње декаде двадесетог века долази до наглог пада квалитета воде у овој банатској реци. Седамдесетих година двадесетог века Тамиш је постао део основне каналске мреже Хидросистема Дунав – Тиса – Дунав. Изградњом великог броја хидротехничких објеката, а највише изградњом устава (Томашевац, Ботош и Опово) и насипа омогућено је успостављање уравнотеженог хидролошког режима, чиме је становништво Потамишја требало да буде заштићено од поплава. Међутим, као последица антропогених активности, дошло је до измене еколошких услова у реци, односно до наглог пада квалитета воде за врло кратко време. Регулација режима рада система устава довела је до смањивања протока воде што је условило засипање корита таложним материјама и нагло оплићавање реке. Најдрастичније промене доживели су температурни и режим одлагања суспендованих и ношених честица. Смањење транспортне моћи изазвало је интензивно замуљавање речног корита. Канали хидросистема ДТД су пројектовани и изграђени као споротекући водотоци, што има за последицу знатно замуљавање и слабу аерацију, те се као карактеристична региструје појава израженог дефицита кисеоника у периодима ниског водостаја. Магистрални канал Нови Бечеј – Банатска Паланка који пресеца Тамиш код Ботоша, директно утиче на хемизам и стање квалитета воде.

Научна и стручна јавност је посветила пажњу проблематици квалитета воде реке Тамиш (попут мониторинга површинских вода на територији АП Војводине), те се и ранијих година ово питање обрађивало у оквиру научно-стручних материјала. Кроз такве активности уочено је да на повећано загађење воде Тамиша у пограничном делу утичу фарме Бацова, Гатаниа и Бирда, које се налазе у Румунији, непосредно уз границу са Србијом. У делу Потамишја кроз Србију, све до Панчева не постоје значајнији загађивачи, а најзначајнији узрок повећаног загађења Тамиша у Србији представља укључење у основну каналску мрежу хидросистема ДТД.

За разлику од румунског дела тока, на коме је детектовано загађење тешким металима, фенолима, нафтом и уљима, у српском делу није детектовано загађење овог типа док је насупрот томе, установљено да у српском делу биолошко загађење воде Тамиша нагло расте.

Међутим, према подацима програма мониторинга површинских вода у АП Војводини (Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој: 2003, 2004, 2005/06) на основу хемијске, микробиолошке и хидробиолошке анализе воде и седимента, на локалитету Тамиш код Ботоша измерен је најнижи садржај минералних уља у летњем и јесењем периоду у односу на све истраживане локалитете у Војводини, али када је у питању загађење тешким металима, према извештају из 2005. године, у води реке Тамиш измерене су повишене концентрације кадмијума (Cd) код локалитета Ботош.

Узрок појављивања тешких метала у води Тамиша може бити спирање процедурних вода из тела депонија (сметлишта) имајући у виду да ни једно одлагалиште отпада у насељеним местима дуж српског дела Тамиша не поседује ни минималне санитарне услове када је у питању заштита земљишта, површинских и подземних вода од загађивања. Неке од депонија и сметлишта удаљене су свега пар стотина метара од главног тока реке.

Квалитет воде Тамиша праћен је и деведесетих година XX века. Према резултатима микробиолошких-хемијских анализа воде Тамиша током прве половина јула 1996. године, идентификована је велика неуједначеност квалитета воде на току Тамиша кроз нашу земљу. Ова неуједначеност огледала се не само по местима узорковања него се знатно разликовала и у односу на параметар који се примењивао. Ова чињеница указује на деценијску угроженост Тамиша, са знатним антропогеним утицајем на квалитет воде.

На основу резултата анализа фитопланктона и зоопланктона реке Тамиш вршених током јула 1996. године, утврђено је погоршање квалитета воде у односу на раније периоде, у погледу смањења бројности врста које су прилагођене на живот у мање загађеним водама, што се одразило и на вредности индекса сапробности (Пујин *ет ал*, 1998).

Идентификација антропогених фактора угрожавања Потамишја

Како би се дефинисао еколошки статус реке Тамиш у делу тока кроз Србију, у оквиру прекограничног пројекта Р.Србије и Р.Румуније, формиран је Интегрални катастар загађивача реке Тамиш.⁵ Дефинисан еколошки статус представља полазну основу за статешке одлуке које се односе на унапређење и боље коришћење ресурса Тамиша, као и непосредног окружења – Потамишја.

Такође, регистар испуштања и преноса загађујућих супстанци – PRTR (енгл. „Pollutant Release and Transfer Register“) представља посебан међународни уговор развијен као протокол Архуске конвенције, који је Р.Србија ратификовала 2011. године. У оквиру имплементације ПРТР Протокола и Е-ПРТР директиве развијен је информациони систем 2012. године, који се стално унапређује.

Сагледавањем доступних података на порталу Регистра испуштања и преноса загађујућих супстанци, који се у оквиру Националног регистра извора загађивања води Агенција за заштиту животне средине Р.Србије, уочено је да се на подручју у обухвату Просторног плана налази:

- фарма свиња предузећа „MASSAGRAR“ у Сечњу (емисија Амонијака (NH_3) у ваздух);
- фарма свиња Индустрије меса „ПКБ ИМЕС“ доо (емисија Амонијака (NH_3) у ваздух).

Насеља, као антропогена творевина представљају угрожавајући фактор целокупног Потамишја. Загађење земљишта, површинских и подземних вода углавном потиче од комуналних и атмосферских отпадних вода.

Угрожавајући фактор су непрописно изграђене септичке јаме, процедурне воде са баштенских површина, складишта стајњака, горива и депои других материјала који су периодично, у условима повећаних падавина, у контакту са подземним водама.

Такође, као потенцијални извор емисије, препознаје се делатност узгоја рибе, као и извори који потичу из сектора управљања отпадом и комуналним отпадним водама. Тачкасти извори емисије потичу из минералног и прехранбеног сектора, а од осталих сектора доминирају активности везане за потребе саобраћаја (бензинске станице и сл.). Од сточарске производње, најинтензивнији потенцијални утицај потиче из делатности интензивног узгоја свиња.

Утицај загађења из насеља зависи и од хидролошког стања подручја. Влажна подручја протежу се скоро читавим ободом појединих насеља, а ниво воде је у директној вези са хидролошким стањем на ширем подручју. Загађења на овим површинама имају директан утицај на прву издан, па постоји могућност утицаја на Тамиш, канале и пашњачке површине.

Несанитарно решавање проблема отпадних вода има директан утицај на квалитет земљишта, воду Тамиша и околних канала.

Коришћењем пестицида и минералних ђубрива на аграрним површинама (дифузни извори загађења), биљке усвајају само део хемијских материја које се користе, а одређени део материја које не бивају усвојене, под утицајем атмосферских падавина и физичко-хемијским силама растварају се у води и процесима испирања пролазе кроз земљиште, доспевају или до подземних вода или до мелиорационих канала којима долазе до самог речног тока као реципијента чиме загађују воду Тамиша.

⁵ Факултет за примењену екологију „ФУТУРА“, Београд, 2010. год.

Највећи проблем из домена управљања отпадом представља мешовито, неадекватно и недовољно организовано одлагање отпада на локацијама депонија, које углавном нису санитарно уређене. Иако на самом заштићеном подручју нема регистрованих санитарних депонија за одлагање отпада, поједине локације се налазе у плавној зони Тамиша.

Најближе регионалне депоније комуналног отпада планиране су у близини Зрењанина и Панчева. Потенцијална трансфер станица у КО Сечањ планирана је унутар граница заштићеног подручја, на пашњаку локалитета Ледине.

Нелегална одлагалишта отпада, која су спонтано настала, представљају значајан фактор угрожавања подручја под заштитом, од којих су нека унутар заштићеног подручја (за насеља Баранда и Опово, Сечањ, Шурјан и Фаркаждин), на граници са заштићеним подручјем (отпад из насеља Идвор) и у његовој непосредној околини (одлагалишта за насеља Ботош, Јарковац, Бока, Банатска Дубица и др.). Негативни утицаји јављају се у виду загађења околног земљишта, површинских и подземних вода, како филтратом, тако и отпаcima који се разносе. Такође, присутан је и депонијски гас (метан и угљен-диоксид), који настаје услед метаболичких процеса разлагања отпадних материја, а који је запаљив и експлозиван.

Постојеће радне зоне налазе се у зони непосредног и посредног утицаја на заштићено подручје. У обухвату границе заштићеног подручја нема индустријских постројења. Једино индустријско постројење на ободу границе ПИО је фабрика млека у Сакулама.

Загађење животне средине из индустријских погона на простору у обухвату Просторног плана превасходно потиче од прехрамбене индустрије, из сектора производње млека и млечних производа (погон млекаре у Сакулама). Млекаре генерално припадају групи великих загађивача површинских вода због материја које се у производњи добијају као нуспроизводи или крајњи отпад. Такође, велику претњу по животну средину представљају дезинфекциона средства, која се користе приликом производње и прераде млека.

Обзиром на то да је простор ПИО „Потамишје“ окружен обрадивим пољопривредним земљиштем, које досеже до границе заштићеног подручја, очекиван је негативан утицај на заштићено подручје услед интензивне примене минералних ђубрива за повећање приноса, као и агрохемијских мера заштите култура.

Како се у сливу Тамиша налазе две фарме свиња (у Фаркаждину и Сечњу) и фарма говеда у Сакулама, таложни басени за смештај отпадне воде ових фарми не смеју да се налазе унутар заштићеног подручја, због угрожености тог подручја од високих вода Тамиша. Ни једна од ових фарми не налази се у заштићеном подручју, али имају значајан утицај на стање животне средине заштићеног подручја.

Еколошки статус насеља као извора загађења реке Тамиш

У оквиру интегралног катастра загађивача реке Тамиш, приказани су основни показатељи загађења животне средине и еколошког статуса 17 насеља која се налазе дуж Тамиша. У наставку су приказани општи и посебни подаци о генерисању отпада и изворима емисија загађујућих материја у медијуме животне средине који могу да имају сигнификантан утицај на еколошки статус реке Тамиш. Наведене су идентификоване званичне (ЈКП) депоније, дивље депоније, начин одвођења комуналних отпадних вода из насеља и привредни субјекти генератори загађења.

Јаша Томић је погранично насеље у Општини Сечањ. Румунска граница је источно на око километар од села. Село је познато по поплави која се догодила 2005. године када се излила река Тамиш и поплавила велики део насеља, што је највећа поплава у Банату у последњих стотинак година. Становништво се бави пољопривредном производњом, а нарочито ратарством, воћарством и сточарством. На постојећу фекалну канализацију нису прикључена сва домаћинства, а на њеном изливу у стари Тамиш се налази и дивља депонија. Све воде које се одводе из насеља гравитирају ка каналу „Јер“ који се преко црпне станице улива у Тамиш. Великих загађивача нема. Примарна функција канала „Јер“ је наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта као и одвођење атмосферских и санитарних вода из самог насеља. Карактерише га уско корито и слаб проток.

Шурјан је насеље у општини Сечањ. То је најмање насеље у српском Потамишју, а чини га свега неколико улица. Становништво се бави углавном ратарством и сточарством. У насељу нема значајнијих загађивача, а проблем представља нелегално одлагање отпада.

Бока је насеље у Општини Сечањ, са веома великим атаром. Највећи загађивач у насељу је погон за експлоатацију сирове нафте. У насељу постоји напуштени магацин и депонија бившег погона за производњу екрана и катодних цеви. Одношење отпада врши ЈКП „Сечањ“. У насељу постоје дивље депоније и дивља сточна гробља. Један део насеља (нафташка колонија) је покривена мрежом фекалне канализације који се испушта у „Стари Тамиш“ без третмана, услед чега је уочљив развој бујне макрофитске вегетације у приобалној зони као индикатор органског оптерећења воде. Канализациони излив се налази на око 100 метара од насеља. Велики проблем представљају и поједна пољопривредна домаћинства која генеришу велике количине стајњака и непрописно га одлажу.

У атару насеља Бока доминирају мелиорациони канали који припадају систему прекограничних канала Ланка Бирда. Сви канали се уливају у главни ток Тамиша преко црпне станице Бирда у Боки. На једном краку канала изливају се индустријске отпадне воде из постројења за експлоатацију сирове нафте „НИС Нафтагас“ (Утоварна станица „Бока“) из Новог Сада.

Насеље **Сечањ** је центар истоимене Општине. Становништво се углавном бави ратарством, сточарством и рибарством. Општина је карактеристична по великој површини под рибњацима од којих се највећи број користи за узгој и производњу шаранске рибе. Нема великих загађивача у насељу, а као најопаснији загађивач намеће се фарма за узгој свиња. Одношење отпада врши комунално предузеће. У насељу постоје дивље депоније. Фекална канализација покрива мали проценат становништва, а већина санитарних отпадних вода се евакуише путем септичких јама.

Неузина је такође насеље у општини Сечањ. Нема великих загађивача у насељу, али постоје несанитарне депоније. Отпад односи надлежно комунално предузеће. У насељу не постоји изграђена фекална канализација.

Ботош је насеље града Зрењанина. Ботош има добре привредне и економски погодне везе са осталим околним местима, као и са Зрењанином. У насељу нема фекалне канализације, као ни већих загађивача. Становништво је оријентисано претежно на пољопривреду и рибарство. Велики проблем представља збрињавање пољопривредног отпада. У насељу постоје дивље депоније, а одношење отпада врши надлежно комунално предузеће.

Томашевац је такође насеље Града Зрењанина. У насељу нема великих загађивача. Присутна је једна стара званична депонија, која се користила док није било вршено одношење отпада из села. Отпад односи надлежно комунално предузеће. Део становништва и даље одлаже комунални отпад на ову депонију. Проблем представља близина мелиорационог канала на кога се депонија наслања. Насеље нема изграђену фекалну канализацију. Велики проблем представљају септичке јаме.

Одређени број домаћинстава садржај септичких јама испушта у плавне зоне Тамиша. Водовод је изграђен у центру села а вода је богата раствореним метаном, те се намеће проблем водоснабдевања становништва.

Орловат је село које припада Граду Зрењанину. Село је наслоњено на реку Тамиш. Становништво се бави највише ратарством и сточарством, а производња опекарских производа има дугу традицију. У насељу нема фекалне канализације.

Отпад се односи од стране надлежног комуналног предузећа. Орловат је карактеристичан по изузетно великом броју дифузно распоређених малих дивљих депонија и гомила отпада који се редовно пали. У селу нема великих загађивача, а некада је постојала мања фарма гусака. Групи малих загађивача у селу припада погон за производњу црепова Орловат. На село се наслања пашњак Кутине, који у периодима високих водостаја плави. Потез између Орловата и Уздина богат је и развијеношћу шумских заједница које карактерише висок степен предеоног и биолошког диверзитета, а нарочито фауне птица, те се намеће потреба за заштитом и очувањем овог подручја. Укупном диверзитету доприноси у великој мери рибњак у Уздину.

Идвор се налази на северозападном делу Општине Ковачица. Становништво се бави претежно ратарством, али због различитих типова вегетације (степски, ливадски, мочварни) подручја и сточарством, ловом и риболовом. У насељу нема великих привредних субјеката. У великом броју домаћинстава санитарне отпадне воде се одводе у септичке јаме, а само мањи део одводи канализационим системом. Комуналне отпадне воде се не третирају. Излив фекалне канализације је на источном делу села у зони плављења Тамиша. У околини излива оближња домаћинства одлажу неколико гомила комуналног и пољопривредног отпада који се дифузно разноси по ширем подручју. Организовано прикупљање комуналног отпада врши се од стране надлежног комуналног предузећа. Међутим, присутне су дивље депоније, на које се поред комуналног отпада одлажу значајне количине анималног, потенцијално патогеног отпада.

Фаркаждин је насеље града Зрењанина. Становништво се бави ратарством, повртарством и сточарством. У насељу не постоји изграђена фекална канализација, те се комуналне отпадне воде евакуишу у септичке јаме. Фаркаждин је једино насеље дуж Тамиша које није обухваћено системом прикупљања комуналног отпада у домаћинствима. Проблем је нелегално одлагање отпада у непосредној близини Тамиша, као и фарма свиња, која је најзначајнији загађивач реке Тамиш у овом месту.

Сакуле је насеље у Општини Опово у Јужнобанатском округу. У насељу се од загађивача издваја млекара. Постоје несанитарне депоније на које се одлаже комунални отпад. Село нема изграђену фекалну канализацију. На село се наслања огроман комплекс рибњака, чији се базени протежу између Баранде и Сакула. Одношење отпада врши овлашћено комунално предузеће. На сеоску депонију се врши одлагање отпада из неколико насеља.

Баранда је насеље у Општини Опово, које припада Јужнобанатском округу. У насељу не постоји изграђена фекална канализација. Одношење отпада врши овлашћено предузеће. У селу постоје дивље депоније. Највећи привредни субјекат је АД Рибарство, које управља шаранским рибњацима. У оквиру рибњака постоји секција за риболов и угоститељски објекат.

У непосредној близини се налази слатинско подручје, а наводи се да је слано блато из ових бара лековито, те се намеће као изазов за развој бањских и туристичких капацитета у Баранди.

Насеље **Опово** је центар Јужнобанатске општине Опово. Становништво је окренуто превасходно пољопривредној производњи. У насељу постоји изграђена фекална канализација, којом управља комунално предузеће, која покрива мали проценат становништва. Ова отпадна вода излива се у Тамиш без третмана, препумпавањем у црпној станици недалеко од центра села. Постоје дивља сметлишта - депоније у насељу које се налазе у плавној зони Тамиша.

Улога хидротехничких објеката на Тамишу

Устава на Тамишу код Томашевц заједно са уставама на каналу ДТД код Ботоша и Новог Бечеја и уставом код Стајићева на Бегеју регулише проток и ниво воде у каналској мрежи ДТД средњег и северног Баната. Устава служи за пропуштање великих вода Тамиша према Панчеву.

Устава Ботош је изграђена близу места Ботош, на траси куда је пре изградње канала ХС ДТД текла Брзава. Устава омогућује сепарацију вода средњег и југоисточног Баната у периоду одводњавања, као и снабдевање водом канала низводно од Ботоша ради одржавања водостаја на пројектованим нивоима.

Устава Чента је изграђена на каналу Карашац, где у периоду великих вода Дунава спречава улаз дунавских вода кроз Карашац у Тамиш и врши сепарацију вода Дунава и Тамиша. Омогућује упуштање дела великих вода Тамиша у Дунав.

Устава Опово је изграђена на Тамишу, где је у периоду малих вода Тамиша и Дунава потпуно затворена и служи за упућивање вода Тамиша у Дунав кроз Карашац и уставу Чента, чиме се обезбеђује диригован водостај на Тамишу између устава Опово и Панчево. Велике воде Тамиша пропушта према Панчеву.

6. ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА (НАЈПОВОЉНИЈЕ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ У СЛУЧАЈУ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА)

Просторним планом нису предвиђена варијантна решења. Вредновање варијанти са разних аспеката па и заштите животне средине је извршено у прелиминарној фази дефинисања режима заштите и заштитне зоне при формулисању Студије за предлог стављања под заштиту ПИО „Потамишје“. Усвојена решења су интерпретирана у Просторном плану и предметним елаборатом, односно Извештајем о стратешкој процени утврђено је да су у складу са основним принципима одрживог развоја у погледу свих даљих активности у смислу просторног уређења и заштите самог подручја у обухвату Просторног плана.

Реализовањем односно усвајањем и имплементацијом планског документа, уређење и коришћење простора у обухвату посебне намене Просторног плана ће се одвијати у смеру планске реализације садржаја и активности (планским уређењем), уз испуњавање претходних услова заштите природе и животне средине.

У случају нереализовања Просторног плана, тенденције у уређењу и коришћењу предметног простора ће се вероватно одвијати према следећем сценарију:

- нереализовање смерница из плана вишег реда;
- неадекватна узурпација и изградња простора, праћена повећањем загађивања земљишта, подземних и површинских вода и ваздуха;
- даља деградација природних ресурса и неадекватно коришћење простора које није у складу са Студијом заштите ПИО „Потамишје“;
- нереализовањем изградње инфраструктуре очекиван је сценарио угрожавања животне средине и природних вредности предметног простора;
- промена структуре пољопривредног земљишта;
- изостајање развоја категорије заштитних појасева зеленила;
- изостанак могућности за коришћење обновљивих извора енергије односно за развој ширег подручја у односу на обухват Просторног плана, с обзиром да се Просторним планом даје могућност за коришћење обновљивих извора енергије.

7. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

Специфичност простора у обухвату Просторног плана, али и непосредног и ширег окружења, као и постојећи садржаји и планиране намене, условиле су да у поступку израде Просторног плана буду обављене консултације са заинтересованим и надлежним институцијама, организацијама и органима, при чему су прибављени подаци, услови и мишљења. Све консултације су релевантне за процес стратешке процене утицаја планских решења и израду предметног Извештаја о стратешкој процени.

Услови и мере надлежних органа, институција и предузећа које су имаоци јавних овлашћења у обавези да доставе за потребе израде планског документа (Закон о планирању и изградњи), су процесом стратешке процене вредновани и имплементирани у планска решења и саставни су део предметног Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину.

Према Закону о планирању и изградњи, који поред осталог уређује поступак израде и доношења планских докумената, у израду Просторног плана се грађани и остала заинтересована јавност, на које плански документ може имати утицај, укључују већ у почетној фази, одмах након доношења одлуке о изради планског документа, уз могућност изјашњавања, односно подношења примедби и сугестија.

Упознавањем јавности у раној фази планског поступка са општим циљевима и сврхом израде Просторног плана, могућим решењима за уређење и развој просторне целине, као и ефектима планирања (чл. 45а Закона о планирању и изградњи), ствара се могућност да се заинтересована јавност упозна са намерама и утиче на планска решења. Сврха раног јавног увида је да се оствари информисаност грађана, да се јавност укључи у процес, а тиме и допринесе у формулисању планских решења, што подразумева да поднете сугестије и примедбе треба да буду од користи.

Рани јавни увид (РЈУ) је и у случају овог Просторног плана организован након доношења Одлуке о изради Просторног плана, а пре формирања нацрта планског документа. Фазом раног јавног увида у поступак израде планске документације уведен је двостепени поступак партиципације јавности.

Излагање материјала на рани јавни увид обављен је пре прибављања услова и података од стране надлежних предузећа и организација, односно посебних услова за заштиту и уређење простора у трајању од 15 дана, у периоду од 16. – 30. јун 2017. године. У току одржаног раног јавног увида пристигле су сугестије и мишљења на предложени материјал који је садржао:

- опис граница планског документа;
- извод из планских докумената вишег реда и планова од значаја за израду Просторног плана;
- опис постојећег стања, начина коришћења простора и основних ограничења;
- опште циљеве израде Просторног плана;
- планирану претежну намену површина у обухвату Просторног плана са билансом, предлог подручја посебне намене и општа концепција развоја подручја посебне намене;
- очекиване ефекте планирања у погледу унапређења начина коришћења простора подручја посебне намене.

Преглед пристиглих мишљења и сугестија заинтересованих корисника простора током раног јавног увида дат је у наредној табели.

Табела 2. Преглед добијених мишљења на Материјал за рани јавни увид за израду Просторног плана подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Потамишје“

	ОПШТИНА, СЕКРЕТАРИЈАТ, ИНСТИТУЦИЈА И ДР.	ДАТУМ ПРИЈЕМА
1.	НИС а.д. Нови Сад – Гаспром Њефт, Функција за спољне везе и односе са државним органима	30.06.2017.
2.	ЈП „Србијасас“	03.07.2017.
3.	АП Војводина, Покрајински секретаријат за регионални развој, међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу	03.07.2017.
4.	Република Србија, Центар за разминурање	03.07.2017.
5.	ЈП „Транснафта“	03.07.2017.
6.	Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама	03.07.2017.
7.	ЈВП „Воде Војводине“	04.07.2017.
8.	ЕТВ ЈП Емисиона техника и везе, Сектор технике	06.07.2017.
9.	„Инфраструктура железнице Србије“ а.д	06.07.2017.
10.	Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије	06.07.2017.
11.	Републички завод за заштиту споменика културе	06.07.2017.
12.	Покрајински завод за заштиту природе	11.07.2017.
13.	ЈП „Путеви Србије“	11.07.2017.
14.	Општина Ковачица	12.07.2017.
15.	ЕМС Акционарско друштво „Електромрежа Србије“ Београд	09.08.2017.
16.	Министарство унутрашњих послова Сектор за ванредне ситуације	15.08.2017.

Пристигла мишљења и сугестије заинтересованих корисника простора током раног јавног увида, као и подаци и услови надлежних институција (преглед институција, органа, организација и предузећа је дат у наредној табели) добијени у току израде Просторног плана интегрисани су у оквиру услова и мера заштите и коришћења предметног простора и планских решења.

Уз одговорност за квалитет планског решења, која је на стручном обрађивачу планског документа и надлежном органу који дато решење верификује у форми нацрта, овим се обезбеђују услови да се формулишу оптимална планска решења, односно да се задовоље различити интереси корисника простора.

У току израде Просторног плана и Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину добијени су услови и сагласности надлежних институција (преглед институција, органа, организација и предузећа је дат у наредној табели). Такође, одржан је низ консултација са Покрајинским заводом за заштиту природе и вршен је обилазак терена при чему су организовани састанци са месним заједницама у обухвату, општинским одељењима надлежним за урбанизам и просторно планирање, као и осталим локалним организацијама, међу којима су оне које се баве темом екологије односно заштите животне средине.

Такође, вршена је комуникација са надлежним Министарством заштите животне средине (Сектор за заштиту природе и климатске промене) на тему актуелног статуса поступка доношења Уредбе о проглашењу ПИО и израде Нацрта Просторног плана, уочених конфликта између области заштите природних добара и других корисника у смислу коришћења земљишта, о потреби мањих техничких корекција Студије заштите ПИО, као и синхронизованог рада актера који утичу на поступак заштите природног добра са Обрађивачем Просторног плана. У смислу закључка поводом одржаног састанака између представника Министарства, Покрајинског завода за заштиту природе и Обрађивача Просторног плана, договорена је обавезна сарадња између ове три институције како би границе и режими заштите били усаглашени у Нацрту Просторног плана са Студијом којом се ПИО „Потамишје“ предлаже за заштићено природно добро, иако поступак заштите није завршен.

Рад на мерама и режимима заштите из Студије предлога за стављање под заштиту ПИО „Потамишје“, настављен је и у погледу консултација са Покрајинским секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине, Покрајинским заводом за заштиту природе, као и са представницима ЈВП „Воде Војводине“.

Табела 3. Табела органа и институција од којих су прибављени услови и подаци од значаја за израду Просторног плана и стратешке процене

	ОПШТИНА, СЕКРЕТАРИЈАТ, ИНСТИТУЦИЈА И ДР.	ДАТУМ ПРИЈЕМА
1.	МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ , Сектор за планирање и управљање у животној средини, Група за заштиту од великог хемијског удеса	01.09.2017.
2.	МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ , Сектор за материјалне ресурсе, Управа за инфраструктуру	29.08.2018.
3.	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА , Сектор за ванредне ситуације, Управа за управљање ризиком	29.09.2017.
4.	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА , Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације у Зрењанину, Одсек за управљање ризиком и цивилну заштиту	11.09.2017.
5.	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА , Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације у Панчеву	31.07.2018.
6.	МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ Сектор за водни саобраћај и безбедност пловидбе	17.11.2017.
7.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	14.09.2017.
8.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ЕНЕРГЕТИКУ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И САОБРАЋАЈ	20.09.2017.
9.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ, МЕЂУРЕГИОНАЛНУ САРАДЊУ И ЛОКАЛНУ САМОУПРАВУ	05.09.2017.
10.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ПРИВРЕДУ И ТУРИЗАМ	25.09.2017.
11.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА КУЛТУРУ, ЈАВНО ИНФОРМИСАЊЕ И ОДНОСЕ СА ВЕРСКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА	18.09.2017.
12.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ЗДРАВСТВО	05.09.2017.
13.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ, ДЕМОГРАФИЈУ И РАВНОПРАВНОСТ ПОЛОВА	07.09.2017.
14.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА СПОРТ И ОМЛАДИНУ	03.08.2018.
15.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, УПРАВУ И НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ - НАЦИОНАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ	11.09.2017.
16.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ПОЉОПРИВРЕДУ, ВОДОПРИВРЕДУ И ШУМАРСТВО , Сектор ловства и аквакултуре	20.10.2017.
17.	РЕПУБЛИЧКИ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКИ ЗАВОД	18.09.2017.
18.	РЕПУБЛИЧКИ СЕИЗМОЛОШКИ ЗАВОД	17.08.2017.
19.	ЦЕНТАР ЗА РАЗМИНИРАЊЕ	25.08.2017.
20.	ГЕОЛОШКИ ЗАВОД СРБИЈЕ Сектор за геотехнику и хидрогеологију	/
21.	АГЕНЦИЈА ЗА РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ АП ВОЈВОДИНЕ	/
22.	МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ , Одељење за заштићена подручја и еколошку мрежу	24.10.2017.
23.	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, ДИРЕКЦИЈА ПОЛИЦИЈЕ Управа граничне полиције	20.10.2017.
24.	МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА Управа царина, Сектор за финансијске, инвестиционе и правне послове	29.09.2017.
25.	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ Управа за пољопривредно земљиште	17.07.2018.
26.	ОПШТИНА СЕЧАЊ , Одељење за урбанизам, путну привреду, стамбено-комуналне послове и грађевинарство	/
27.	ОПШТИНА СЕЧАЊ , Месна заједница „Бока“	23.10.2017.
28.	ОПШТИНА СЕЧАЊ , Месна заједница „Јарковац“	20.10.2017.
29.	ОПШТИНА ПЛАНДИШТЕ , Општинска управа, Одсек за урбанизам	18.09.2017.
30.	ГРАД ЗРЕЊАНИН , Одељење за урбанизам и просторно планирање	20.09.2017.
31.	ГРАД ЗРЕЊАНИН , Месна заједница „Банатски Деспотовац“	29.09.2017.
32.	ГРАД ЗРЕЊАНИН , Месна заједница „Орловат“	02.10.2017.
33.	ГРАД ЗРЕЊАНИН , Месна заједница „Ботош“	05.10.2017.
34.	ГРАД ЗРЕЊАНИН , Месна заједница „Чента“	30.10.2017.
35.	ОПШТИНА КОВАЧИЦА , Одељење за урбанизам, стамбено-комуналну делатност, заштиту животне средине, саобраћај и енергетику, имовинско правне и инспекцијске послове	07.09.2017.
36.	ОПШТИНА ОПОВО , Одељење за имовинско правне, стамбене послове, урбанизам, грађевинарство и заштиту животне средине	06.09.2017.
37.	РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ	27.09.2017.
38.	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ ЗРЕЊАНИН	21.09.2017.
39.	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ У ПАНЧЕВУ	11.10.2017.
		17.11.2017.
40.	ЗАВОД ЗА КУЛТУРУ ВОЈВОДИНЕ	25.07.2018.
41.	ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ	04.10.2017.
		09.05.2018.
		09.05.2018.
		14.05.2018.
		30.07.2018.

	ОПШТИНА, СЕКРЕТАРИЈАТ, ИНСТИТУЦИЈА И ДР.	ДАТУМ ПРИЈЕМА
42.	УСТАНОВА „РЕЗЕРВАТИ ПРИРОДЕ“	31.07.2018.
43.	ЈП „ВОЈВОДИНАШУМЕ“	29.09.2017. 05.02.2018. 05.03.2018.
44.	ЈП „ПУТЕВИ СРБИЈЕ“, Сектор за стратегије, пројектовање и развој	11.09.2017.
45.	АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО ЗА УПРАВЉАЊЕ ЈАВНОМ ЖЕЛЕЗНИЧКОМ ИНФРАСТРУКТУРОМ „ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ“ а.д. Сектор за стратегије, пројектовање и развој	07.09.2017.
46.	ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ Сектор за ваздушну пловидбу	05.09.2017.
47.	ЈВП ВОДЕ ВОЈВОДИНЕ	14.08.2018.
48.	ЈКП „ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА“ ЗРЕЊАНИН	26.09.2017.
49.	ЈП „МЛАДОСТ“	14.09.2017.
50.	ЈКП „СЕЧАЊ“	31.08.2017.
51.	ЈП „ПОЛЕТ“ ПЛАНДИШТЕ	27.09.2017.
52.	ЈКП „ЕЛАН“ КОВАЧИЦА	/
53.	АД „ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ“ БЕОГРАД	27.09.2017.
54.	ТЕЛЕНОР ДОО	10.10.2017.
55.	„VIP MOBILE“ ДОО	04.12.2017.
56.	ТЕЛЕКОМ СРБИЈА, Дирекција за технику, Функција планирања и развоја, Сектор за планирање и развој транспортне телекомуникационе мреже	27.09.2017.
57.	СББ - СРПСКЕ КАБЛОВСКЕ МРЕЖЕ ДОО	07.09.2017.
58.	ЈП ЕМИСИОНА ТЕХНИКА И ВЕЗЕ, Сектор технике	01.09.2017.
59.	ОПЕРАТОР ДИСТРИБУТИВНОГ СИСТЕМА „ЕПС ДИСТРИБУЦИЈА“ Д.О.О. БЕОГРАД, Огранак „Електродистрибуција Зрењанин“	04.10.2017.
60.	ОПЕРАТОР ДИСТРИБУТИВНОГ СИСТЕМА „ЕПС ДИСТРИБУЦИЈА“ Д.О.О. БЕОГРАД, Огранак „Електродистрибуција Панчево“	20.09.2017.
61.	НИС АД. НОВИ САД ГАСПРОМ ЊЕФТ	20.09.2017. 30.05.2018. 06.06.2018. 14.06.2018.
62.	ЈП СРБИЈАГАС	30.08.2017.
63.	ЈП „ТРАНСНАФТА“	29.08.2017.
64.	SOUTH STREAM ДОО	06.09.2017.
65.	ЈКП „ГРАДСКА ТОПЛАНА“ ЗРЕЊАНИН	11.10.2017.
66.	ОПШТИНА СЕЧАЊ, Одељење за привреду, развој, инспекцијске послове и заштиту животне средине	17.10.2017.
67.	ОПШТИНА ПЛАНДИШТЕ, Општинска управа општине Планиште Одељење за просторно планирање, урбанизам, грађевинарство, заштиту животне средине, комунално стамбене послове, инспекцијске послове и пољопривреду	19.09.2017.
68.	ГРАД ЗРЕЊАНИН, Градска управа, Одељење за привреду, локални економски и рурални развој, изградњу и уређење града и заштиту животне средине	30.08.2017.
69.	ОПШТИНА КОВАЧИЦА, Одељење за урбанизам, стамбено-комуналну делатност, заштиту животне средине, саобраћај и енергетику, имовинско правне и инспекцијске послове	07.09.2017.
70.	ОПШТИНА ОПОВО, Општинска управа Опово	29.08.2017.
71.	ОПШТИНА ОПОВО, Одељење за имовинско правне, стамбене послове, урбанизам, грађевинарство и заштиту животне средине	01.09.2017.
72.	ОПШТИНА ОПОВО, Одељење за имовинско правне, стамбене послове, урбанизам, грађевинарство и заштиту животне средине	01.09.2017.
73.	ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ВОЈВОДИНЕ	/
74.	ЈП „ТУРИСТИЧКИ ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР ГРАДА ЗРЕЊАНИНА“	/
75.	ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ГРАДА ЗРЕЊАНИНА	31.07.2018.
76.	ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ КОВАЧИЦА	25.07.2018.
77.	ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ СЕЧАЊ	/
78.	ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ ОПОВО	30.07.2018.
79.	ОПШТИНА ОПОВО, Општинска управа, Одељење за имовинско правне, стамбено комуналне послове, урбанизам, грађевинарство и заштиту животне средине	11.06.2018.
80.	ГРАД ЗРЕЊАНИН, Одсек за урбанизам и просторно планирање	14.06.2018.

Према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину, Извештај о стратешкој процени доставља се на мишљење заинтересованим органима и организацијама и обезбеђује се учешће јавности у његовом разматрању. Након оцене Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину и Извештаја о учествовању заинтересованих органа и организација и јавности, који сачињава орган надлежан за припрему Просторног плана, орган надлежан за послове заштите животне средине може дати сагласност на Извештај о стратешкој процени.

Оглашавање излагања на јавни увид Извештаја о стратешкој процени утицаја спроводи се истовремено са оглашавањем излагања на јавни увид Нацрта Просторног плана, са подацима о времену и месту излагања на јавни увид, начину на који заинтересована правна и физичка лица могу доставити примедбе, времену и месту одржавања јавне расправе, као и друге информације које су од значаја за јавни увид.

II ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Стратешка процена интегрише еколошке, социјално-економске и био-физичке сегменте животне средине, повезује, анализира и процењује активности различитих интересних сфера и усмерава плански документ ка решењима која су, пре свега, од интереса за вредности и квалитет животне средине.

Општи и посебни циљеви Стратешке процене дефинисани су на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, услова надлежних органа и институција, као и проблема и предлога у погледу заштите животне средине на предметном простору.

Имајући на уму директну међузависност животне средине и људских активности, са становишта дугорочне организације, коришћења, уређивања и заштите простора и животне средине, дефинисан је стратешки правац, а то је да се **заштита животне средине врши кроз активну примену мера заштите и перманентну контролу и одговорност за поштовање и примену принципа одрживог развоја.**

Концепт одрживог развоја простора у обухвату Просторног плана огледа се у детаљнијој планској организацији и уређењу, као и усклађивању коришћења простора са природним и створеним потенцијалима и ограничењима, односно карактеристикама простора.

1. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Општи циљ Стратешке процене утицаја поставља оквир за дефинисање посебних циљева и избор индикатора којима ће се оценити њихова оствареност, у контексту очувања животне средине као и спровођење принципа одрживог развоја кроз планска решења.

У процесу израде планске документације, већина општих циљева везана је за планска документа вишег реда и услове које они диктирају, док се посебни циљеви дефинишу за конкретни разматрани простор, а односе се на специфичност, намену површина и др.

Општи циљ Стратешке процене представља: **обезбеђење услова за одржив просторни развој и коришћење природних ресурса на подручју у обухвату Просторног плана, ради дугорочног очувања и заштите Предела изузетних одлика „Потамишје“, уз обезбеђење адекватних услова за живот и здравље људи.**

Наведени циљ обезбеђује се активним спровођењем управљачких активности у заштићеном подручју, као и очувањем предеоних карактеристика подручја Просторног плана, контролом рада загађивача на подручју Просторног плана и у контактної зони, као и спровођењем континуираног мониторинг система, унапређењем система управљања отпадом и рационалним коришћењем енергетских ресурса, уз фаворизовање коришћења обновљивих извора енергије.

С обзиром на то да су планови вишег реда за планско подручје Просторни план Републике Србије и Регионални просторни план АП Војводине, при дефинисању посебних циљева стратешке процене за предметни Просторни план, уважени су циљеви ових планова. Концепција и циљеви планова вишег реда су наведени у поглављу 1.1.2. *Плански основ и друга стратешка документација*. Такође, уважени су и остали просторни планови који су од значаја за ово планско подручје.

На основу наведеног општег циља Стратешке процене, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у Просторном плану, утврђују се посебни циљеви стратешке процене у појединим областима заштите:

- А. Одрживо управљање и спровођење мера заштите у заштићеним подручјима (ПАО „Потамишје“, станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста, еколошки коридори);
- Б. Одрживо коришћење и заштита природних ресурса (ваздух, површинске и подземне воде и земљиште) и заштита од буке;

- В. Очување предеоних карактеристика подручја;
 Г. Одрживо управљање отпадом;
 Д. Рационална експлоатација минералних сировина и унапређење енергетске ефикасности;
 Ђ. Промоција и подршка развоју туризма у складу са основним принципима одрживог развоја;
 Е. Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација.

2. ИЗБОР ИНДИКАТОРА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Индикатори представљају један од инструмената за систематско идентификовање, оцењивање и праћење стања, развоја и услова средине и сагледавање последица. Они су средство за праћење извесне променљиве вредности у прошлости и садашњости, а неопходни су као улазни подаци за свако планирање активности у простору.

На основу дефинисаних циљева, врши се избор одговарајућих индикатора Стратешке процене. Сврха њихове примене је у усмеравању реализације планских решења ка циљевима који се постављају.

Приликом дефинисања индикатора обрађивачи стратешке процене утицаја су се ослонили на индикаторе УН за одрживи развој, индикаторе дефинисане Правилником о националној листи индикатора заштите животне средине и на елементарне еколошке индикаторе који се могу узети у обзир у односу на постојеће стање животне средине и карактер Просторног плана и планираних активности. На основу Правилника о Националној листи индикатора заштите животне средине, на територији Просторног плана релевантни су индикатори приказани у наредној табели.

Табела 4. Преглед Посебних циљева стратешке процене и индикатора заштите животне средине релевантних за подручје Просторног плана

Посебни циљеви Стратешке процене	Индикатори
Одрживо управљање и спровођење мера заштите у заштићеним подручјима (ПАО „Потамишје“, станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста, еколошки коридори)	<ul style="list-style-type: none"> - Удео шумског земљишта у укупном земљишту (%) - % заштићених природних добара на територији АПВ у односу на укупну површину - Површине под изабраним значајним екосистемима (km² или ha) - одабраних врста екосистема - Учешће броја угрожених врста у укупном броју врста (%)
Одрживо коришћење и заштита природних ресурса (ваздух, површинске и подземне воде и земљиште) и заштита од буке	<ul style="list-style-type: none"> - Број дана са прекорачењем ГВЕ за суспендоване честице, SO_x, NO_x - Годишње количине исцрпљене подземне и површинске воде, апсолутно и као део од укупне обновљиве количине воде (m³, %) - % домаћинства прикључен на водовод и канализацију - % отпадних вода које се пречишћавају - Присуство фекалних бактерија у води за пиће (%)⁶ - БПК₅ у водотоцима (mg/l кисеоника потрошеног у 5 дана, на константној температури од 20°C) - Промена намене земљишта (%) - ha (%) санираних и рекултивисаних подручја - Квалитет пољопривредног и непољопривредног земљишта - Употреба минералних ђубрива (kg/ha) - Употреба пестицида (t активне материје пестицида на 10 km² пољопривредног земљишта)
Очување предеоних карактеристика подручја	<ul style="list-style-type: none"> - Површине под природним пределима
Одрживо управљање отпадом	<ul style="list-style-type: none"> - Стварање отпада (t/становнику) - Стварање опасног отпада (t/јединици БДП)
Рационална експлоатација минералних сировина и унапређење енергетске ефикасности	<ul style="list-style-type: none"> - Удео потрошње електричне енергије, гаса и ОИЕ у енергетске сврхе - Рационална експлоатација минералних сировина (t/год или %) - Учешће обновљивих извора енергије у укупној потрошњи енергије (%)
Промоција и подршка развоју туризма у складу са основним принципима одрживог развоја	<ul style="list-style-type: none"> - Интензитет туризма
Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација	<ul style="list-style-type: none"> - Регистар удеса⁷

⁶ Према упутствима СЗО за квалитет воде за пиће

⁷ Регистар удеса у Републици Србији (Агенција за заштиту животне средине)

Индикатори су дефинисани у претходној табели са циљем праћења реализације планских, а не технолошких решења, у планском периоду, уколико се за то укаже потреба. За посебан циљ стратешке процене - *Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација* не дефинишу се конкретни индикатори јер ова област прожима остале области.

3. КОМПАТИБИЛНОСТ ЦИЉЕВА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ СА ЦИЉЕВИМА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину, као и многи међународни документи, упућују на важност односа процеса планирања и процеса израде Стратешке процене односно на неопходност интеграције овог инструмента у процес планирања. Избор и дефинисање адекватних планских решења је много ефикасније уколико је процес вршења стратешке процене делимично или у потпуности интегрисан у планове и програме за које се израђује.

Табела 5. приказује принцип, којим се стручни тим Обрађивача руководио при изради ова два елабората, односно приказана је веза између фаза израде Просторног плана и Стратешке процене.

Табела 5. Везе између фаза израде Просторног плана и Стратешке процене

ИЗРАДА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА		ИЗРАДА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА (СПУ)
Одлучивање о изради планског документа по претходно прибављеном мишљењу органа надлежног за стручну контролу, односно комисије за планове	Узајамни утицај ових фаза – пре доношења Одлуке о изради планског документа прибавља се мишљење о предлогу одлуке да се (не)израђује СПУ	Одлучивање о изради СПУ према претходно прибављеном мишљењу надлежног органа и др. заинтересованих органа и организација
Доношење Одлуке о изради Просторног плана	Узајамни утицај ових фаза	Доношење Одлуке о изради Извештаја о СПУ
Израда материјала за рани јавни увид Просторног плана	Узајамни утицај ових фаза	Анализа садржаја и основне документације, консултације са надлежним органима и организацијама и др. – формулисање Извештаја о стратешкој процени
Израда Нацрта Просторног плана		
Стручна контрола Нацрта Просторног плана	Узајамни утицај ових фаза	Мишљење заинтересованих органа и организација
Јавни увид у Нацрт Просторног плана	Узајамни утицај ове две фазе – у пракси се оба елабората истовремено излажу на јавни увид	Јавни увид у Извештај о СПУ
Доношење Просторног плана	Орган надлежан за израду планског документа не може исти упутити у процедуру усвајања без Сагласности на Извештај о СПУ	Оцена и сагласност на Извештај од стране надлежног органа
Спровођење Просторног плана	Узајамни утицај ових фаза	Имплементација мера заштите и мониторинг према Извештају о СПУ

Циљеви Стратешке процене су, с обзиром на паралелну израду ова два документа, у потпуности усаглашени са циљевима Просторног плана.

Циљеви Просторног плана су:

- заштита и одрживо коришћење природних и културних вредности у функцији развоја туризма, рекреације, едукације и других комплементарних активности;
- унапређење и побољшање општих еколошких услова у заштићеном подручју и његовој заштитној зони, као и на осталим просторима од значаја за очување биолошке разноврсности;
- заштита и очување биодиверзитета на простору обухвата Просторног плана кроз просторно - планска решења којима би се ускладиле све активности у заштићеном подручју са условима заштите;
- очување специфичности и еколошке повезаности простора;
- афирмација вредности карактера предела кроз заштиту природних елемената који чине препознатљив предеони образац и унапређење постојећих структура културних вредности, као и усмеравање просторног развоја кроз афирмацију њихове међусобне повезаности;

- валоризација посматраног подручја у циљу препознавања подручја са материјалним и нематеријалним културним наслеђем, са карактеристичним обележјима проистеклим из његове природне конфигурације и људских активности, ради утврђивања дугорочне концепције заштите, очувања и презентације планског подручја;
- заштита, рационално коришћење и унапређење стања пољопривредног, шумског и водног земљишта и популације флоре и фауне;
- дефинисање начина коришћења грађевинског земљишта у складу са условима заштите природе;
- постизање рационалне организације и уређења простора, усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним и створеним вредностима и са потребама дугорочног социјалног и економског развоја;
- стварање услова за даљи развој саобраћаја, заснованог на стратешким принципима одрживог развоја (одрживи саобраћај и животна средина), а који ће поспешити привредни и економски развој простора у обухвату Просторног плана;
- обезбеђење адекватне превенције, минимизирања, мониторинга и контроле свих облика загађивања.

Циљеви Стратешке процене:

- Одрживо управљање и спровођење мера заштите у заштићеним подручјима (ПИО „Потамишје“, станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста, еколошки коридори);
- Одрживо коришћење и заштита природних ресурса (ваздух, површинске и подземне воде и земљиште) и заштита од буке;
- Очување предеоних карактеристика подручја;
- Одрживо управљање отпадом;
- Рационална експлоатација минералних сировина и унапређење енергетске ефикасности;
- Промоција и подршка развоју туризма у складу са основним принципима одрживог развоја;
- Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација.

Табела 6. Компатибилност циљева Просторног плана и Стратешке процене

ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Заштита и одрживо коришћење природних и културних вредности у функцији развоја туризма, рекреације, едукације и других комплементарних активности	+	+	+	+	+	+	+
Унапређење и побољшање општих еколошких услова у заштићеном подручју и његовој заштитној зони, као и на осталим просторима од значаја за очување биолошке разноврсности	+	+	+	+	0/+	+	+
Заштита и очување биодиверзитета на простору обухвата Просторног плана кроз просторно - планска решења којима би се ускладиле све активности у заштићеном подручју са условима заштите	+	+	+	+	0/-	+	+
Очување специфичности и еколошке повезаности простора	+	+	+	+	+	+	+
Афирмација вредности карактера предела кроз заштиту природних елемената који чине препознатљив предеони образац и унапређење постојећих структура културних вредности, као и усмеравање просторног развоја кроз афирмацију њихове међусобне повезаности	+	+	+	+	0/-	+	+
Валоризација посматраног подручја у циљу препознавања подручја са материјалним и нематеријалним културним наслеђем, са карактеристичним обележјима проистеклим из његове природне конфигурације и људских активности, ради утврђивања дугорочне концепције заштите, очувања и презентације планског подручја	+	+	+	+	0/-	+	+
Заштита, рационално коришћење и унапређење стања пољопривредног, шумског и водног земљишта и популације флоре и фауне	+	+	+	+	0/-	0/+	+
Дефинисање начина коришћења грађевинског земљишта у складу са условима заштите природе	+	+	+	0/+	0	0/+	+
Постизање рационалне организације и уређења простора, усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним и створеним вредностима и са потребама дугорочног социјалног и економског развоја	+	+	+	+	+	+	+
Стварање услова за даљи развој саобраћаја, заснованог на стратешким принципима одрживог развоја (одрживи саобраћај и животна средина), а који ће поспешити привредни и економски развој простора у обухвату Просторног плана	+	+	0/+	0/+	0	+	+
Обезбеђење адекватне превенције, минимизирања, мониторинга и контроле свих облика загађивања	+	+	+	+	+	+	+

(+) позитивно; (0) неутрално; (-) негативно

III ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Приоритетни циљ израде Стратешке процене предметног Просторног плана на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја на квалитет животне средине и предвиђених мера за њихово смањење, не стварајући конфликте у простору и водећи рачуна о капацитету животне средине на посматраном простору.

У циљу остварења постављених циљева, потребно је сагледати Просторним планом дефинисана планска решења и активности, као и мере за смањење потенцијално негативних утицаја планских решења на животну средину.

Стратешка процена бави се општом анализом и проценом могућих утицаја планираних решења заштите животне средине у Просторном плану, при чему је акценат стављен на анализу планских решења, која доприносе заштити животне средине и подизању квалитета живота на посматраном простору.

1. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

У Стратешкој процени анализирана су сва планска решења и извршено је идентификовање оних која у одређеној мери могу угрозити квалитет елемената животне средине у фази реализације Просторног плана. Питања и проблеми везани за заштиту животне средине, разматрани су у односу на:

- утицај досадашњих активности и планираних садржаја на природне ресурсе - воду, ваздух и земљиште;
- утицај планиране инфраструктуре на животну средину;
- дефинисане мере и услове заштите животне средине са освртом на потенцијалне загађиваче;
- решења у погледу одлагања комуналног отпада и др. врста отпада у планском периоду.

У том контексту, у Стратешкој процени се анализирају могући утицаји планираних активности на чиниоце животне средине и дефинишу планске мере заштите, које ће потенцијална загађења довести на ниво прихватљивости, односно у границе дефинисане законском регулативом, не стварајући конфликте у простору.

У поступку стратешке процене могућих утицаја планских решења на животну средину, потенцијала и ограничења у простору и животној средини, планска решења су вреднована у односу на:

- природне карактеристике, постојеће стање и услове у простору;
- створене вредности, постојећу намену и досадашњи начин коришћења простора и планирано уређење;
- стање комуналне опремљености и уређености простора;
- стање и статус природних вредности;
- услове надлежних институција добијених у поступку израде Просторног плана и Извештаја о стратешкој процени;
- циљеве планског документа вишег хијерархијског нивоа (РПП АПВ) и циљеве предметног Просторног плана.

Планска решења формулисана су у складу са смерницама и циљевима плана вишег хијерархијског нивоа, као и условима надлежних институција, органа и предузећа, достављених за потребе израде овог Просторног плана, Студијом Покрајинског завода за заштиту природе (Предео изузетних одлика „Потамишје“, предлог за стављање под заштиту као заштићено подручје I категорије, Покрајински завод за заштиту природе, Нови Сад 2013. година) и другим значајним документима за овај простор.

У плански документ су интегрисане мере и услови заштите животне средине, ограничења и обавезе које се недвосмислено морају спроводити на предметном простору. Заштита животне средине је један од приоритетних задатака савременог друштва. Присутне негативне последице углавном су узроковане недоследним спровођењем планских докумената, неадекватном реализацијом саобраћајних система, неконтролисаном и неадекватном употребом енергије, као и непознавањем основних законитости из домена животне средине.

Процена утицаја варијантних решења

Како је претходно наведено да Просторним планом нису предвиђена варијантна решења, као и да Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину не прописује шта су то варијантна решења Просторног плана која подлежу стратешкој процени утицаја, у пракси се разматрају две варијанте:

1. **Варијантно решење 1** - уколико не дође до спровођења планских решења;
2. **Варијантно решење 2** - уколико се реализују планска решења (варијанта одрживог развоја).

Ограничавајући се у том контексту на позитивне и негативне ефекте који би се рефлектовали током имплементације и у случају да се не реализује предметни Просторни план, Стратешка процена се бави разрадом варијанте да се Просторни план не реализује и варијанте реализације Просторног плана и предвиђених решења у свим дефинисаним областима које су релевантне са аспекта заштите животне средине.

Циљеви стратешке процене

- А. Одрживо управљање и спровођење мера заштите у заштићеним подручјима (ПАО „Потамишје“, станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста, еколошки коридори);
- Б. Одрживо коришћење и заштита природних ресурса (ваздух, површинске и подземне воде и земљиште) и заштита од буке;
- В. Очување предеоних карактеристика подручја;
- Г. Одрживо управљање отпадом;
- Д. Рационална експлоатација минералних сировина и унапређење енергетске ефикасности;
- Ђ. Промоција и подршка развоју туризма у складу са основним принципима одрживог развоја;
- Е. Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација.

Табела 7. Процена утицаја варијантних решења сектора Просторног плана у односу на циљеве стратешке процене

Сектор Просторног плана	Сценарио развоја	Циљеви Стратешке процене						
		А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Заштита природних добара	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	+	+	+
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољоп. земљиште)	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	0/-	0/-	+
Заштита предела	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	-	0/-	+
Становништво и привредне активности	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	0/+	+	+
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	+	+	+
Унапређење водне инфраструктуре	ВАРИЈАНТА 1	0/-	-	0	-	0/-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	0/+	+	0/+	+	0/+	+	+
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	ВАРИЈАНТА 1	-	0/-	0/-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	0/+	0/-	0/-	+	+	+	+
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре	ВАРИЈАНТА 1	0/-	-	0/-	0	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	0/+	0	+	+	+
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије	ВАРИЈАНТА 1	-	-	0	-	-	-	0
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	0/+	+	0	+	0/+
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре	ВАРИЈАНТА 1	0/-	0/-	0/-	0/-	0/-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	0	0	0	0	0	+	+
Заштита културног наслеђа	ВАРИЈАНТА 1	-	0	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	0	+	+	0/+	+	0/+
Заштита од природних и техничко-технолошких удеса и несрећа	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	0/+	+	+	+	+

(+) - укупно позитиван утицај, (-) - укупно негативан утицај, (0) - неутралан утицај

Разлози за избор најповољнијег варијантног решења

На основу члана 15. Закона о стратешкој процени утицаја обавезно је поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења. Резимирајући позитивне и негативне ефекте варијанти Просторног плана, може се констатовати следеће:

- У варијанти да се Просторни план не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду, могу се очекивати негативни ефекти са аспекта заштите животне средине, неадекватно и неодрживо коришћење предметног простора што би довело до даљег угрожавања природних ресурса и неконтролисаног испуштања отпадних материја у медијуме животне средине.
- У варијанти да се Просторни план имплементира могу се очекивати бројни позитивни ефекти у сваком сектору, посебно у области заштите природних добара и осталих природних ресурса, привреде и туризма, приликом избора будућих корисника простора, поштујући веома ограничене капацитете животне средине планског подручја.

На основу изнетог може се закључити да је варијанта доношења предложеног Просторног плана повољнија у односу на варијанту да се Просторни план не донесе.

Евалуација карактеристика и значаја утицаја планских решења

У претходној табели извршена је квалитативна експертска процена позитивних и негативних утицаја појединих сектора Просторног плана на животну средину у поређењу са ефектима варијанте ако се Просторни план не примени. У наставку стратешке процене утицаја извршена је евалуација значаја, просторних размера (Табела 9.) и вероватноће утицаја планских решења (Табела 10.) предложене варијанте Просторног плана на животну средину и елементе одрживог развоја. Значај утицаја процењује се у односу на величину (интензитет) утицаја (Табела 8.) и просторне размере на којима се може остварити утицај. Утицаји, односно ефекти, планских решења, према величини промена се оцењују бројевима од -3 до +3, где се знак минус односи на негативне, а знак плус за позитивне промене, како је приказано у табели 8. Овај систем вредновања примењује се како на појединачне индикаторе утицаја, тако и на сродне категорије преко збирних индикатора.

Табела 8. Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	О п и с
Критичан	- 3	Јак негативан утицај
Већи	- 2	Већи негативан утицај
Мањи	- 1	Мањи негативни утицај
Нема или нејасан утицај	0	Нема утицаја, нема података или није примењиво
Позитиван	+ 1	Мањи позитивни утицај
Повољан	+ 2	Већи позитиван утицај
Врло повољан	+ 3	Јак позитиван утицај

Табела 9. Критеријуми за оцењивање просторних размера утицаја

Размере утицаја	Ознака	О п и с
Регионални	Р	Могућ утицај у оквиру простора регије
Локални	Л	Могућ утицај у некој зони или делу територије Просторног плана

Вероватноћа да ће се неки процењени утицај догодити у стварности такође представља важан критеријум за доношење одлука у току израде Просторног плана.

Вероватноћа утицаја одређује се према скали приказаној у табели 10.

Табела 10. Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватноћа	Ознака	Опис
100%	И	Утицај извесан
Више од 50%	В	Утицај вероватан
Мање од 50%	М	Утицај могућ

Вероватноћа утицаја може дакле бити од потпуно извесне (100%) до ситуације у којој је утицај готово невероватан. Ова чињеница је посебно важна јер тако одређено планско решење које генерално има изразито јак нпр. негативан утицај, у конкретном случају може бити потпуно невероватно па се самим тим његов утицај не може окарактерисати као стратешки значајан.

На основу критеријума процене величине и просторних размера утицаја планских решења на циљеве стратешке процене врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева стратешке процене.

Приказана и анализирана планска решења подељена су на општа планска решења и посебна планска решења (Табела 11). Опште дефинисана планска решења обухватају и посебна планска решења, а са аспекта заштите животне средине односно циљева СПУ нема суштинске разлике у вредновању посебних циљева у односу на посебне циљеве СПУ који се свакако свде на правила уређења и коришћења простора. У наредној анализи вреднована, су због поједностављености поступка посебна планска решења као област, а не свако појединачно.

Табела 11. Планска решења обухваћена проценом утицаја

Р.Б.	ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ ПО ОБЛАСТИМА
Заштита природних добара	
1.	Заштита подручја ПИО „Потамишја“ по утврђеним режимима заштите и заштитној зони, уређење и развој у планском периоду у складу са правилима уређења, грађења и смерницама за даљу разраду Просторног плана.
2.	Заштита строго заштићених врста спровођењем забране коришћења, уништавања и предузимања свих активности којима се могу угрозити дивље врсте и њихова станишта, као и предузимањем мера и активности на управљању популацијама.
3.	Заштита еколошких коридора у складу са Уредбом о еколошкој мрежи, као и условима и мерама Покрајинског завода за заштиту природе.
Заштита природних ресурса	
4.	Дефинисање обавезе успостављања регистра извора загађивања животне средине на територији општина у обухвату Просторног плана, као дела интегралног катастра загађивача Републике Србије.
5.	Просторним планом је прописано успостављање континуираног мониторинга квалитета ваздуха, подземних и површинских вода, земљишта и буке, као и биомониторинг.
6.	Формирање заштитног зеленила дуж еколошких коридора и саобраћајне инфраструктуре.
7.	Просторним планом је забрањено неадекватно коришћење минералних и органских ђубрива, неадекватна примена средстава за заштиту биља и других препарата у пољопривредној производњи, као и неадекватно коришћење и уређење пољопривредног земљишта.
8.	Формирање заштитних коридора око инфраструктурних система ради заштите околине и становништва од потенцијалних негативних утицаја.
9.	Просторним планом је забрањено испуштање и одлагање загађујућих, штетних и опасних материја и отпадних вода на површину земљишта и у земљиште.
10.	Просторним планом је забрањено у водотоке испуштати било какве воде, осим условно чистих атмосферских – обавезно је потпуно пречишћавање отпадних вода уколико се испуштају тако да задовољавају прописане граничне вредности Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање и прописане вредности квалитета ефлуента како се не би нарушило одржавање квалитета воде реципијента (II класе воде) у складу са Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање.
11.	У обухвату посебне намене забрањена је изградња севесо постројења односно комплекса.
Заштита предела	
12.	Очување заштићеног подручја и дефинисање начина његовог коришћења, увођењем нових активности које ће побољшати економију подручја и унапредити специфичне просторне целине које су препознате као важни чиниоци формирања карактера предела.
13.	Успостављање контролисаног и селективног развоја активности, начина и интензитета коришћења простора, који могу да имају негативан утицај на очување и унапређење слике (доживљаја) предела, посебно дефинисаних подцелина (посебна намена).
14.	Стварање услова и инфраструктуре за интерпретацију предела (инфо-пунктови, дигиталне апликације, натписи и др.) у циљу презентације, развоја свести и анимирања јавности о значају овог подручја.
15.	Умањење и превенција даље деградације карактера предела и праћење ефеката предузетих мера на очувању и унапређењу предела.
Становништво и привредне активности	
16.	Стварање услова за прелазак на делатности које су у складу са заштитом природе подручја, ради подизања нивоа укупних животних услова локалног становништва и повећања привредне активности у насељима у окружењу посебне намене.
17.	Контролисани развој пољопривреде, као и динамичнији развој туризма у односу на остале привредне гране и њихова афирмација и развој у склопу заштићеног подручја.
18.	Уређење локалитета који су у функцији развоја едукативних, спортско рекреативних и туристичких активности, као и усклађивање свих активности у оквиру посебне намене простора са мерама заштите природе.
19.	Смернице за оријентисање на органску пољопривреду и елиминацију конвенционалне методе употребе хемијских средстава заштите биљака у производњи.
20.	Обезбеђење садржаја и минималне инфраструктурне опремљености за сваку од дефинисаних туристичких локација.
21.	Спровођење активности у домену шумарства у заштићеном подручју у складу са мерама заштите природних вредности.
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	
22.	Спровођење општих и посебних мера заштите природних ресурса дефинисаних Просторним планом.
23.	Санација и рекултивација неуређених одлагалишта отпада, стихијски изабраних локација за одлагање отпада животињског порекла и осталих деградираних површина на територији обухвата Просторног плана.

Р.Б.	ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ ПО ОБЛАСТИМА
24.	Просторним планом је забрањено одлагање отпада на подручју ПИО, као и испуштање и одлагање загађујућих, штетних и опасних материја и отпадних вода на површину земљишта и у земљиште.
Развој инфраструктурних система	
<i>Унапређење водне инфраструктуре</i>	
25.	Стварање одговарајућих услова за ревитализацију и даље одржавање оптималног водног режима у заштићеном подручју, а у смислу комуналне опремљености простора обезбеђење квалитетног водоснабдевања и уређење и обезбеђење водних ресурса од даљег загађивања и расипања.
26.	Снабдевања водом у границама обухвата Просторног плана, засновано на захватању воде за пиће индивидуално, путем бушених бунара.
27.	Развој сепарационих канализационих система којима ће се посебно одводити фекалне отпадне воде, а посебно сувишне атмосферске отпадне воде и системи за пречишћене технолошке воде.
28.	Пречишћавање отпадних вода путем система за пречишћавање отпадних вода насеља, лоцираним изван подручја под заштитом и ван станишта заштићених и строго заштићених врста.
<i>Унапређење саобраћајне инфраструктуре</i>	
29.	Подизање квалитета и модернизација постојеће путне мреже.
30.	Реконструкција/изградња путне мреже нижег нивоа.
31.	Изградња инфраструктуре немоторног саобраћаја - пешачких и бициклистичких стаза свих нивоа.
32.	Повезивање насеља и туристичких локалитета реализацијом нових општинских и приступних путева.
<i>Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре</i>	
33.	Реконструкција електроенергетске мреже и објеката у складу са захтевима модернизације и осавремењавања опреме и уређаја, као и замена дотрајале опреме и уређаја.
34.	Проширење постојећих капацитета и изградња нових у складу са потребама.
35.	Даља експлоатација нафтног поља „Бока“ у складу са Студијом о заштити, позитивном законском регулативом и посебним условима надлежне институције за заштиту природе.
36.	Развој и проширење постојеће дистрибутивне гасоводе мреже.
<i>Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије</i>	
37.	Коришћење обновљивих извора енергије у оквиру посебне намене, за производњу електричне и топлотне енергије: соларне енергије (постављање соларних панела на постојеће и планиране објекте), хидрогеотермалне енергије, биомасе и биогаса, а у складу са условима заштите природе, ради снабдевања енергијом појединачних локалитета.
<i>Изградња електронске комуникационе инфраструктуре</i>	
38.	Реконструкција електронске комуникационе мреже и објеката у складу са захтевима модернизације и осавремењавања опреме и уређаја, као и замена дотрајале опреме и уређаја.
39.	Проширење постојећих капацитета и изградња нових у складу са потребама.
Заштита културног наслеђа	
40.	Заштита културног наслеђа у складу са Законским одредбама и условима надлежних институција за заштиту споменика културе.
Заштита од природних и техничко-технолошких удеса и несрећа	
41.	Примена мера заштите дефинисаних у Просторном плану у складу са мерама заштите од ванредних ситуација.

Циљеви стратешке процене

- А. Одрживо управљање и спровођење мера заштите у заштићеним подручјима (ПИО „Потамишје“, станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста, еколошки коридори);
- Б. Одрживо коришћење и заштита природних ресурса (ваздух, површинске и подземне воде и земљиште) и заштита од буке;
- В. Очување предеоних карактеристика подручја;
- Г. Одрживо управљање отпадом;
- Д. Рационална експлоатација минералних сировина и унапређење енергетске ефикасности;
- Ђ. Промоција и подршка развоју туризма у складу са основним принципима одрживог развоја;
- Е. Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација.

Табела 12. Процена величине утицаја сектора Просторног плана у односу на циљеве стратешке процене

Области планских решења	Циљеви стратешке процене						
	А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Заштита природних добара	+2	+3	+3	+2	+2	+2	+2
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољопривредно земљиште)	+3	+2	+2	+3	+2	+2	+3
Заштита предела	+2	+3	+3	0	+2	+2	+2
Становништво и привреда	+2	+1	+1	+2	+1	+2	+2
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	+3	+2	+2	+3	+2	+2	+2
Унапређење водопривредне инфраструктуре	+3	+2	+2	0	0	+2	+2
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	+2	+1	0	+1	0	+2	+2
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре	0	0	0	0	+2	+1	+1
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије	+2	0	0	+1	+2	+3	+2
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре	0	0	0	0	0	+2	+2
Заштита културног наслеђа	0	+2	+1	0	0	+2	+1
Заштита од природних и техничко–технолошких удеса и несрећа	+2	+2	+2	0	+2	+2	+3

Табела 13. Процена просторних размера планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја

Области планских решења	Циљеви стратешке процене						
	А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Заштита природних добара	Л	Р	Р	Л	Л	Р	Л
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољопривредно земљиште)	Л	Л	Р	Л	Л	Л	Л
Заштита предела	Л	Р	Р	Л		Л	
Становништво и привредне активности	Л	Л	Л	Л		Л	Л
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	Р	Л	Р	Л	Л	Л	Л
Унапређење водопривредне инфраструктуре	Р		Р			Л	
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	Л		Р			Л	Л
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре			Р		Л	Л	Л
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије	Л		Л		Р		
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре			Л			Л	
Заштита културног наслеђа		Л	Л			Л	
Заштита од природних и техничко–технолошких удеса и несрећа	Л	Л	Р	Л	Л	Л	Л

Табела 14. Процена вероватноће утицаја планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја

Области планских решења	Циљеви стратешке процене						
	А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Заштита природних добара	В	И	И			М	И
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољопривредно земљиште)	И	В	И	М		М	И
Заштита предела	В	И	И			В	В
Становништво и привредне активности	В	М	М	И	В	В	В
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	И	В	В	И	В	И	М
Унапређење водопривредне инфраструктуре	И		М			В	
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	М	М	М	М		В	М
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре						М	
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије					В	М	
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре						М	
Заштита културног наслеђа		И	М			В	
Заштита од природних и техничко–технолошких удеса и несрећа	М	И	М	М	М	М	И

Кумулативни и синергетски ефекти

У складу са Законом о стратешкој процени утицаја (члан 15.) стратешка процена треба да обухвати и процену кумулативних и синергетских ефеката.

Значајни ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих објеката и активности и различитих планираних активности на подручју у обухвату Просторног плана.

Кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат.

Синергетски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

У Табели 16. на основу вредновања дефинисаног у Табели 15. извршена је анализа кумулативних и синергетских утицаја планских решења.

Табела 15. Вредновање могућих кумулативних и синергетских утицаја области Просторног плана са временском димензијом

Природа утицаја	Трајање (Временска димензија)
Кумулативан (К) Кумулативан синергијски (КС) Синергијски (СИ) Појединачан-спорадичан (ПС)	Краткорочан (Кр) Средњорочан (Ср) Дугорочан (Др)

Табела 16. Идентификација могућих кумулативних и синергетских ефеката

Области планских решења	Циљеви стратешке процене													
	А		Б		В		Г		Д		Ђ		Е	
Заштита природних добара	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	КС	Др
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољопривредно земљиште)	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	КС	Др
Заштита предела	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	КС	Др
Становништво и привредне активности	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	КС	Др
Унапређење водопривредне инфраструктуре	КС	Др	КС	Др	ПС	Др	К	/	К	/	КС	Др	КС	Др
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	К	Др	КС	Др	КС	Др
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре	ПС	Др	ПС	Др	ПС	/	ПС	/	К	Др	К	Др	К	Др
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије	КС	Ср	КС	Ср	КС	Др	К	Др	КС	Др	КС	Ср	КС	Др
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре	ПС	/	ПС	/	ПС	/	ПС	/	ПС	/	К	Др	К	Др
Заштита културног наслеђа	ПС	Др	ПС	Др	КС	Др	ПС	/	ПС	/	КС	Др	К	Др
Заштита од природних и техничко-технолошких удеса и несрећа	КС	Др	КС	Др	КС	Др	ПС	Кр	КС	Др	КС	Др	КС	Др

2. АНАЛИЗА КАРАКТЕРИСТИКА УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Стратешко опредељење развоја подручја посебне намене усмерено је на реализацију мера заштите у оквиру тростепеног режима заштите Предела изузетних одлика „Потамишје“ и његовој заштитној зони, услове коришћења осталих природних вредности, као и на санацију, заштиту и унапређење природних и радом створених вредности животне средине, уз очување изворности и идентитета овог подручја.

У контексту заштите природних ресурса (вода, ваздух и земљиште) на простору посебне намене, предвиђене су одређене мере и активности, чијом реализацијом ће се посредно унапредити квалитет животне средине овог подручја. Поштовање режима заштите заштићеног подручја и осталих просторних целина од значаја за очување биолошке разноврсности, унапређење комуналне опремљености простора и усклађивање различитих интересних потреба за уређењем, допринеће очувању и унапређењу услова за егзистенцију свих корисника у обухвату Просторног плана. То подразумева планирање и одрживо коришћење природних ресурса, добара и обновљивих извора енергије са успостављањем интегралног система управљања и контроле животне средине путем мониторинга за ваздух, воду, земљиште и буку на подручју у обухвату Просторног плана, као и биомониторинга у самом заштићеном подручју.

Анализа процењених утицаја Просторног плана на животну средину извршена је у односу на врсту утицаја, вероватноћу утицаја, природу утицаја, интензитет активности, трајање и просторну димензију утицаја.

На основу анализе могућих утицаја и вредновања могућих промена и ефеката у простору и животној средини, може се закључити да се имплементацијом планских решења изазива трајна промена са дугорочно позитивним ефектима на побољшање стања у простору, стандарда и квалитета животне средине, живота локалног становништва и осталих корисника простора и услуга.

Вредновањем односа позитивних и негативних утицаја и ефеката, може се закључити да имплементација Просторног плана обезбеђује позитивне ефекте у смислу контролисаног управљања простором и животном средином. Планирани мониторинг животне средине омогућиће и контролу утицаја реализације планских решења на животну средину.

Примена и спровођење планираних мера заштите при имплементацији Плана, изради, усвајању и имплементацији планова нижег реда, контрола и надзор над применом мера и мониторинг животне средине, представљају обавезне еколошке мере и смернице у циљу спречавања појава негативних утицаја и ефеката на животну средину у обухвату Просторног плана.

Сва планска решења, предвиђена у контексту заштите и одрживог коришћења овог еколошки важног подручја свакако имају кумулативног утицаја на чиниоце животне средине и очување биодиверзитета.

Коришћење пољопривредног земљишта, базирано на органској производњи, биће у функцији заштите тла од загађења, а индиректно и водоносних слојева.

Формирањем зелених заштитних појасева ће се обезбедити заштита предметног простора од еолске ерозије, буке и потенцијалног аерозагађења (у оквиру саобраћајних коридора и водне инфраструктуре).

Развој туризма и експлоатација туристичких локалитета може имати потенцијално негативне утицаје на земљиште, а индиректно и на воду, као природни ресурс, у случају непредузимања предвиђених мера заштите животне средине. Карактер ових утицаја може бити краткотрајан, у зависности од реализације планираних мера.

Највећи број еколошких фактора, због међусобне условљености и интеракције, имају реверзибилни карактер, што се претпоставља и за посматрани простор.

3. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И УНАПРЕЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА И ОГРАНИЧАВАЊА НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

3.1. ОПШТЕ МЕРЕ У ТОКУ ИЗГРАДЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ ОБЈЕКТА

Током извођења радова на припреми терена и изградњи објекта потребно је планирати и применити следеће мере заштите:

- носилац пројекта је дужан да поштује Закон о планирању и изградњи, као и подзаконска акта донета на основу овог Закона;
- вршити редовно квашење запрашених површина и спречити расипање грађевинског материјала током транспорта;
- у случају изливања уља и горива током рада грађевинских машина и механизације обавезно је извршити хитну санацију земљишта;
- отпадни материјал који настане у процесу изградње (комунални отпад, грађевински материјал и метални отпад, пластика, папир, старе гуме и сл.) прописно сакупити, разврстати и одложити на за то предвиђену и одобрену локацију;
- материјал из ископа одвозити на унапред дефинисану локацију, за коју је прибављена сагласност надлежног органа - транспорт ископаног материјала вршити возилима која поседују прописане кошеве и систем заштите од просипања материјала;
- у случају да се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах прекине радове и обавести надлежну организацију за заштиту споменика културе;
- у случају да се у току радова наиђе на природно добро које је геолошко-палеонтолошког типа и минеролошко-петрографског порекла, за које се претпоставља да има својство природног споменика, извођач радова је дужан да о томе обавести надлежну организацију за заштиту природе.

За постројења и активности која могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра, врсте активности и постројења, надзор и друга питања од значаја за спречавање и контролу загађивања животне средине, уређују се услови и поступак издавања интегрисане дозволе, која је дефинисана Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине.

За све објекте који могу имати утицаја на животну средину, надлежни орган треба да пропише израду студије процене утицаја на животну средину у складу са Законом о заштити животне средине, Законом о процени утицаја на животну средину, Правилником о садржини студије о процени утицаја на животну средину и Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину.

3.2. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА И СТОРОНИХ ВРЕДНОСТИ

Опште мере заштите природних ресурса односе се на:

- вођење регистра извора загађивања животне средине од стране надлежних општинских управа за послове заштите животне средине локалне самоуправе чији су делови територије у обухвату Просторног плана, као дела интегралног националног регистра извора загађивања који води Агенција за заштиту животне средине;
- успостављање континуиране контроле и систематско праћење квалитета параметара животне средине (ваздуха, воде, земљишта, буке и нејонизујућег зрачења) од стране овлашћених организација;
- идентификација привредних субјеката-оператера у непосредном окружењу подручја у обухвату Просторног плана, који су у обавези да поднесу Захтев за издавање интегрисане дозволе у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине и пратећим подзаконским актима-уколико дође до изградње ових објеката у планском периоду;
- спровођење забране изградње севесо постројења на основу Закона о заштити животне средине, Закона о ванредним ситуацијама и пратећих подзаконских аката;
- формирање заштитних појасева зеленила у оквиру саобраћајне и водне инфраструктуре и пољопривредног земљишта, у циљу заштите од еолске ерозије-одношења површинског слоја земљишта и усева у фази семена.

3.2.1. Мере заштите ваздуха

Заштиту ваздуха обезбедити доследним спровођењем Закона о заштити ваздуха и пратећих подзаконских аката.

Просторним планом су утврђене следеће мере заштите ваздуха:

- спроводити одговарајуће мере заштите, односно инсталирати опрему и извести одговарајућа техничка и технолошка решења, којима се обезбеђује да емисија загађујућих материја у ваздуху задовољава прописане граничне вредности;
- у случају прекорачења граничних вредности нивоа загађујућих материја у ваздуху, обавезно је предузимање техничко-технолошких мера или обустављање технолошког процеса, како би се концентрације загађујућих материја свеле на ниво прописаних вредности;
- уколико дође до квара уређаја којим се обезбеђује спровођење прописаних мера заштите, или до поремећаја технолошког процеса, услед чега долази до прекорачења граничних вредности емисије, носилац пројекта је дужан да квар или поремећај отклони или прилагоди рад новонасталој ситуацији, односно обустави технолошки процес како би се емисија свела у дозвољене границе у најкраћем року;
- код стационарног извора загађивања, у току чијег обављања делатности се могу емитовати непријатни мириси, обавезна је примена мера које ће довести до редукције мириса, иако је концентрација емитованих материја у отпадном гасу испод граничне вредности емисије;
- субјект новоизграђеног или реконструисаног стационарног извора загађивања за који није прописана обавеза издавања интегрисане дозволе или израде студије о процени утицаја на животну средину дужан је да пре пуштања у рад прибави дозволу;
- коришћење еколошких енергената (обновљивих извора енергије) за грејање будућих туристичких капацитета и мањих производних погона;
- за све нове привредне објекте, као потенцијалне загађиваче и постојеће загађиваче, уколико не поштују правило употребе еколошких енергената ради задовољавања нивоа квалитета ваздуха обавезна је уградња филтера у димњацима;
- вршење сталног и/или повременог мерења/узимања узорак на фиксним локацијама и повремена мерења на мерним местима која нису обухваћена мрежом мониторинга квалитета ваздуха;
- успостављање заштитних зона са заштитним зеленилом уз саобраћајнице за све категорије путева у складу са Законом, као мера заштите од буке и аерозагађења;
- дефинисање и других мера заштите квалитета ваздуха кроз поступак процене утицаја на животну средину.

3.2.2. Мере заштите вода

У циљу заштите вода (површинских и подземних) Просторним планом су утврђене следеће мере заштите:

- забрањено је испуштање отпадних вода у површинске и подземне воде, које прелазе граничне вредности емисије-квалитет пречишћеног ефлуента мора задовољавати прописане критеријуме за упуштање у канализациони систем насеља односно крајњи реципијент;
- забрањено је испуштање отпадних вода које су прекомерно термички загађене;
- отпадне воде индустрије потребно је предтретманом довести до нивоа квалитета који задовољава санитарно-техничке услове за испуштање у јавну канализацију, односно за пречишћавање на ППОВ;
- вршити прихват зауљених отпадних вода преко сепаратора уља и масти;
- вршити биохемијско и механичко испитивање параметара квалитета отпадних вода;
- дефинисати зону изворишта и одредити зону и мере санитарне заштите свих изворишта висококвалитетних површинских и подземних вода;
- земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност извора и здравствену исправност воде, забраном активности које утичу на промену квалитета воде у водоносним слојевима или површинским токовима;
- обавезно очување квалитета површинских и подземних вода у складу са захтеваном класом;
- забрана неконтролисаног каптирања извора без обзира на издашност;
- забрана неадекватног каптирања и експлоатације термоминералних вода-у циљу заштите формирати зоне санитарне заштите издани термоминералних вода (елиминација појединих активности по зонама);
- контрола квалитета воде за пиће (физичко-хемијски и микробиолошки стандарди) од стране стручних служби на локалном нивоу;
- поштовање услова и критеријума за унапређење и заштиту животне средине при уређењу водотока, а у зонама посебних природних вредности тежити остварењу „натуралне регулације“;
- у приликом непосредне реализације пројекта изградње водопривредних и других објеката и захвата у коришћењу водних ресурса или коришћењу водних система обавезна је израда студије о процени утицаја на животну средину, а пре свега са становишта: процене ризика од свих врста и степена загађења вода и тла и процене и прогнозе „оводњености“ као основног чиниоца опстанка живота у постојећим екосистемима, у зонама утицаја;
- санација и ревитализација објеката и опреме водоводне инфраструктуре и изградња нових објеката у складу са санитарно-техничким условима изградње и уређења;

- решавање снабдевања становништва водом у насељима упоредо са решавањем питања одвођења и третмана отпадних вода;
- сакупљање и евакуација отпадних вода преко сепарационог канализационог система (раздвајање колектора за отпадне воде од колектора кишне канализације) за постојеће и планиране туристичке локалитете;
- строго контролисана примена хемијских средстава у пољопривреди у циљу заштите површинских и подземних вода од загађивања;
- забрана трајног депоновања отпада на целом подручју обухвата Просторног плана, а поготово у зони ПИО „Потамишје“ и у зонама изворишта;
- спровођење поступка процене утицаја на животну средину и израда студије у којој ће бити дефинисане и мере у вези са заштитом вода (начин одвођења отпадних вода, третман, и др.) за алтернативну трасу инфраструктурног коридора;
- побољшање систематског мерења и осматрања квалитета површинских вода, увођењем нових тзв. система засебних мерних станица (мерних места) са или без континуиране регистрације података и са резервним (допунским) местима за повремена или ад хок мерења ради потпунијег увида у квалитет вода;
- развијање културе становништва о потреби чувања водних ресурса.

3.2.3. Мере заштите земљишта

Заштита земљишта је интегрално повезана са заштитом ваздуха и воде. Посебни услови и мере које су у функцији заштите земљишта су:

- вршити заштиту функције земљишта заустављањем деградације земљишта и рекултацијом деградираних површина;
- применити концепт органске пољопривреде и замену конвенционалне методе примене хемијских средстава заштите и агротехничких мера у пољопривреди;
- рекултација и ревитализација свих површина деградираних услед коришћења минералних сировина;
- вршити праћење параметара квалитета земљишта односно морфолошких, хемијских, физичких и биолошких особина земљишта;
- спроводити забрану стихијског одлагања отпада на територији обухвата Просторног плана
- извршити санацију неуређених одлагалишта отпада-дивљих депонија, у циљу заштите земљишта;
- вршити сакупљање, прераду или уништавање анималног отпада у објектима намењеним за прераду, обраду или уништавање лешева животиња и других отпадака животињског порекла, у складу са Законом о ветеринарству;
- примењивати биоразградиве материјале у зимском периоду за одржавање паркинга, улица и манипулативних платоа;
- примењивати мере којима се спречава расипање и развејавање прашкастих материја и отпада по околини, приликом манипулисања или привременог чувања;
- спречавати непланско претварање пољопривредног у грађевинско земљиште, чиме је иницирана нежељена промена намене простора.

Особине земљишта могу да се мењају само у циљу побољшања квалитета у складу са његовом наменом.

Заштиту земљишта од потенцијалне деградације обезбедити адекватним одвођењем отпадних вода, као и предузимањем превентивних мера при претакању или претовару материја које имају загађујући карактер. У случају изливања опасних материја (гориво, машинско уље и сл.) загађени слој земљишта мора се отклонити и исти ставити у амбалажу која се може празнити само на, за ту сврху, предвиђеној локацији. На месту акцидента нанети нови, незагађени слој земљишта.

Привредна друштва, друга правна лица и предузетници који у обављању делатности утичу или могу утицати на квалитет земљишта дужни су да обезбеде техничке мере за спречавање испуштања загађујућих, штетних и опасних материја у земљиште, прате утицај своје делатности на квалитет земљишта, обезбеде друге мере заштите у складу са Законом о заштити земљишта и другим законима.

Власник или корисник земљишта или постројења чија делатност, односно активност може да буде узрок загађења и деградације земљишта, дужан је да пре почетка обављања активности изврши испитивање квалитета земљишта.

Забрањено је испуштање и одлагање загађујућих, штетних и опасних материја и отпадних вода на површину земљишта и у земљиште. Особине земљишта могу да се мењају само у циљу побољшања квалитета у складу са његовом наменом.

3.2.4. Мере заштите природних добара

3.2.4.1. Заштићено подручје са заштитном зоном

На простору ПИО „Потамишје“ и у његовој заштитној зони, Просторним планом је дефинисано спровођење мера заштите, преузетих из Студије заштите: Предео изузетних одлика „Потамишје“, предлог за стављање под заштиту као заштићено подручје I категорије (Студија заштите), урађене од стране Покрајинског завода за заштиту природе (Нови Сад, 2013. година), које ће се примењивати до доношења акта о заштити за ПИО „Потамишје“.

Граница ПИО „Потамишје“ и његове заштитне зоне преузете су из услова добијених за потребе израде Просторног плана од стране Покрајинског завода за заштиту природе. По режимима заштите ПИО „Потамишје“ дат је попис парцела, који је преузет из Студије заштите.

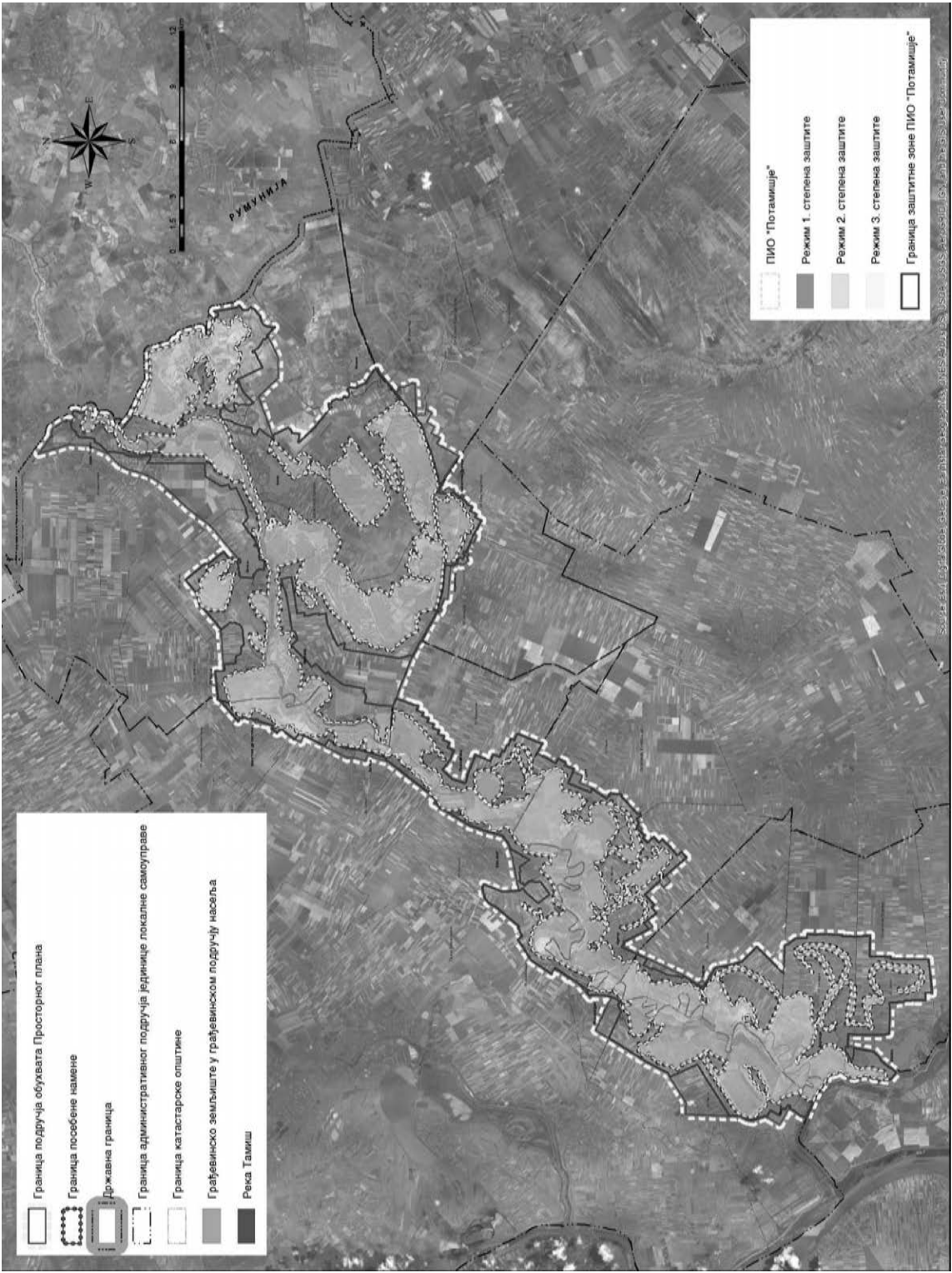
Опис граница ПИО „Потамишје“ и његове заштитне зоне, као и попис парцела по режимима заштите су саставни део Прилога текста Просторног плана. Графички приказ ПИО „Потамишја“, режима заштите и заштитне зоне дат је на Слици бр. 1.

ОПШТЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊА ПИО „ПОТАМИШЈЕ“

Мере заштите за цело заштићено подручје

Забрањује се:

1. примена хидротехничких мера и друге интервенције којима се трајно нарушава водни режим заштићеног подручја;
2. обрада, заоравање, мелиорација, пошумљавање и други видови нарушавања травних станишта: ливада и пашњака;
3. уклањање травног покривача са слојем земљишта;
4. непланско паљење вегетације;
5. конверзија (замена) састојина и групација аутохтоних врста дрвећа у засаде алохтоних врста, варијетета и клонова;
6. крчење, непланска сеча и оштећивање шума;
7. сеча и оштећивање старих и репрезентативних стабала аутохтоних врста дрвећа;
8. уношење инванзивних врста;
9. ширење подручја на којима се гаје шумске културе алохтоних врста дрвећа које се понашају инвазивно у Панонском биогеографском региону;
10. узнемиравање, непланско сакупљање и уништавање вегетације, дивљих врста биљака, животиња и гљива;
11. радови на газдовању шумама унутар круга полупречника 100 m у чијем центру се налазе гнезда орла белорепа (*Haliaeetus albicilla*) и црне роде (*Ciconia nigra*);
12. употреба инсектицида и акарицида у периоду и на локалитетима ројења тиског цвета *Palingenia longicauda*;
13. прекидање миграторних праваца риба;
14. изградња постројења за коришћење енергије ветра;
15. обављање активности којима се угрожава проходност и функционалност обале;
16. одлагање опасних материја, као и успостављање транспортне руте опасног отпада;
17. непланско одлагање и складиштење инертног материјала (песак, шљунак, земља и др.);
18. остали радови и активности којима се врши загађивање ваздуха, земљишта, подземних и површинских вода;
19. извођење било којих активности на начин да угрожавају интегритет подручја, станишта и јединке заштићених и строго заштићених врста, као и типове станишта приоритетне за заштиту.

Слика 1. Предео изузетних одлика „Потамишје“ са режимима заштите и заштитном зоном

Ограничава се:

1. промена намене и културе површина (земљишта), на промене у смеру смањења интензитета коришћења простора (превођење обрадивих површина у пашњаке и сл.), као и на промене у сврху ревитализације станишта;
2. подизање и гајење шума на катастарске парцеле намењене за шумску производњу, као и на планско подизање заштитног зеленила на обрадивом пољопривредном земљишту;
3. подизање и гајење састојина и групација алохтоних врста, клонова и варијетета дрвећа и жбуња на удаљеност већу од 20 m од обале главног корита Тамиша, рукаваца и мртваја, као и на удаљеност већу од 10 m од руба приобалне водене вегетације;
4. испаша, кошење и сеча вегетације на просторно, временски и технички планиране активности које су усклађене са циљевима заштите подручја;
5. коришћење инсектицида и акарицида, на подручја ван појаса од 50 m у односу на деонице обале на којима су регистровани локалитети развоја тиског цвета (*Palingenia longicauda*);
6. риболов на рекреативни и спортски на за то планским документима предвиђеним местима на води и обали;
7. формирање новог грађевинског земљишта, на површине неопходне за изградњу објеката предвиђених просторно-планском документацијом која је усвојена до покретања поступка заштите;
8. планирање и изградња нових објеката ван грађевинског земљишта на привремене;
9. промена морфологије терена, на планске активности у грађевинском подручју насеља, као и на активности за потребе ревитализације станишта;
10. коришћење рекреативних пловних објеката на површине унутар подручја у режиму заштите III степена;
11. приступ води са обале на постављање типских молова унутар подручја у режиму заштите III степена која су плански дефинисана, као и на монтажано-демонтажне објекте који не ометају проходност обале и не нарушавају вегетацију;
12. подизање ограда, на оне које обезбеђују несметану миграцију дивљих животиња и несметано кретање чувара заштићеног подручја;
13. лоцирање садржаја и обављање активности, који су потенцијални извори повишеног нивоа буке, вибрација и/или узнемиравања живог света, на просторе који су од границе простора под режимом заштите II степена удаљени најмање: а) 20 m унутар грађевинског земљишта и б) 200 m ван грађевинског подручја (Слика бр. 3);
14. изградња електроенергетске инфраструктуре на ону која се гради применом посебних техничких решења која спречавају колизију и електрокуцију летећих животиња са елементима инфраструктуре;
15. осветљавање простора на усмерено осветљавање објеката, приземних површина и површине земљишта, као и за потребе безбедности саобраћајница и туристичких садржаја;
16. формирање плажа на подручја са режимом заштите III степена и деонице на којима постоје услови за приступ и уређење обале;
17. уређење обала на биотехничке мере унутар подручја у режиму заштите III степена;
18. одлагање свих врста отпадних материја на подручја унутар грађевинског земљишта;
19. изградња саобраћајница вишег реда (државни пут I и IIA реда), на оне које су плански предвиђене до покретања поступка заштите и које најкраћом трасом прелазе преко заштићеног подручја;
20. упуштање отпадних вода након завршетка изградње канализационог система и пречистача насеља, на оне код којих концентрације материја испуштених у крајњи водени реципијент не прелазе законски утврђене граничне вредности емисије;
21. сузбијање и уништавање вегетације у склопу радова на редовном одржавању објеката система за одводњавање и одбрану од поплава, на оно приликом кога се не користе пестициди.

Мере очувања и унапређења:

1. традиционално коришћење природних ресурса (испаша, кошење, сеча трске и друге вегетације);
2. управљање стаништима строго заштићених и заштићених врста, односно значајним типовима станишта и њихова ревитализација;
3. сузбијање алохтоних инвазивних врста, као и аутохтоних врста на местима на којима се појављују инвазивно;
4. усмеравање сукцесије вегетације путем контролисане испаше и кошења травних станишта, као и сече трске;
5. очување екотона и мозаичности станишта;
6. унапређење стања еколошких коридора;
7. реинтродукција аутохтоних врста;
8. планске активности и интервентне мере на заштити и унапређењу станишта и врста и побољшању квалитета воде;
9. газдовање шумама у складу са принципима сертификације шума;
10. обележавање старих и репрезентативних стабала аутохтоних врста дрвећа;

11. усклађивање лова и управљања дивљачи са принципима одрживог управљања и циљевима заштите подручја, нарочито: зонирањем подручја на којима ће се ловити и оних које ће бити ослобођене од ловног притиска и изостављањем лова у близини одморишта строго заштићених врста птица;
12. изловљавање алохтоних врста риба;
13. спречавање доспевања алохтоних и инвазивних врста риба из рибњака током испуштања воде у водоток за време излова рибе, изградњом и/или постављањем решеткастих преграда и/или других физичких баријера;
14. усклађивање активности на управљању рибњацима са циљевима заштите подручја;
15. примена техничких решења за безбедно кретање дивљих врста на местима укрштања саобраћајне инфраструктуре са еколошким коридорима;
16. унапређење природних и полуприродних елемената коридора у складу са предеоним и вегетационим карактеристикама подручја планирањем намене површина, као и активним мерама заштите;
17. обележавање, уређивање и опремање посетилачке инфраструктуре;
18. побољшања проходности еколошких коридора у урбанизованим подручјима непоредном окружењу мостова и надвожњака и уређење обалне зоне;
19. откуп и/или замена површина у циљу рестаурације станишта и унапређења еколошких коридора;
20. промена намене обрађених у необрадиве пољопривредне површине;
21. стимулисање традиционалних видова коришћења простора који доприносе очувању и унапређивању биодиверзитета;
22. планске активности на промоцији гајења и гајењу аутохтоних раса стоке;
23. успостављање екстензивних пашњака на обрађеном земљишту на коме није могуће спречити периодичне утицаје високих подземних вода;
24. развој органске пољопривреде и производња здраве хране;
25. плављење инундационих простора приликом одбране од поплава;
26. хидролошка повезаност главног корита реке Тамиш са деловима корита или рукавцима који су природно или вештачки одвојени од главног корита;
27. периодична ревизија планских докумената о управљању водама и њихово усаглашавање са циљевима заштите подручја;
28. научно-истраживачки рад;
29. мониторинг компонената животне средине, а нарочито воде, биодиверзитета, станишта заштићених и строго заштићених врста и типова станишта;
30. презентација и промоција заштићеног подручја;
31. образовање посетилаца заштићеног подручја, као и власника и корисника парцела у заштићеном подручју и њихово укључивање у активну заштиту;
32. очување значајних природних и антропогених предеоних елемената који сведоче о историјским фазама формирања предела и живота људи у Потамишју: популаризацијом, просторном заштитом, обележавањем и разматрањем у просторно-планској документацији;
33. примена компензацијских мера ради ублажавања штетних последица на заштићено подручје изазваних реализацијом радова и активности у природи;
34. усклађивање свих планских и урбанистичких докумената, као и основа и планова управљања природним ресурсима са актом о заштити подручја.

РЕЖИМ ЗАШТИТЕ I (првог) СТЕПЕНА

Забрањује се:

1. коришћење природних ресурса и изградња објеката.

Ограничавају се:

1. радови и активности на научна истраживања и праћење природних процеса, контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, као и спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност министарства надлежног за послове заштите животне средине.

РЕЖИМ ЗАШТИТЕ II (другог) СТЕПЕНА

Забрањује се:

1. изградња нових и проширење површина постојећих рибњака;
2. промена намене земљишта са катастарском културом пашњака у земљиште друге намене, и/или ненаменско коришћење пашњака;
3. кошење без примене заштитних мера за флору и фауну;
4. експлоатација земљишта и минералних сировина;
5. организовање јавних скупова и манифестација;
6. изградња викендица и формирање зона кућа за одмор;

7. изградња молова;
8. формирање плажа и купалишта;
9. шетање паса без повоца у периоду репродукције строго заштићених врста птица (од 1. априла до 30. јуна), осим паса који се користе за чување стоке.

Ограничава се:

1. постављање мобилијара, на плански утврђено за потребе управљања, едукације и истраживања природних вредности подручја;
2. коришћење пловних објеката, на она која се користе за потребе управљања као и просторно и временски утврђена истраживања;
3. кретање посетилаца, на кретање претходно најављено чуварској служби;
4. кретање моторних чамаца на чамце који припадају служби чувара заштићеног подручја, чувара риболовног подручја и водопривреде;
5. асфалтирање и бетонирање постојећих некатегорисаних путева као и изградња нових саобраћајница на оне које су плански предвиђене до покретања поступка заштите.

РЕЖИМ ЗАШТИТЕ III (ТРЕЋЕГ) СТЕПЕНА

За подручје под режимом заштите III (трећег) степена примењују се „Мере заштите за цело заштићено подручје“.

ЗАШТИТНА ЗОНА

Забрањују се:

1. радови и активности који трајно утичу на промене водног режима, као и физичко-хемијских карактеристика заслањених станишта, уколико те промене за резултат имају трајне негативне последице на природне вредности заштићеног подручја или угрожавају квалитет животне средине;
2. изградња депонија комуналног отпада, постројења за коришћење енергије ветра, као и извођење радова којима се нарушава еколошки и визуелни интегритет подручја.

Ограничава се:

1. изградња саобраћајница вишег реда (државни пут I реда), на оне које су плански предвиђене до покретања поступка заштите;
2. одлагање стајњака, осоке и других извора еутрофикације на за ту сврху предвиђене, прописно опремљене локације, које нису у контакту са подземним водама;
3. формирање новог грађевинског земљишта, на просторне целине чија је минимална удаљеност од границе подручја под режимом заштите III степена 200 m, осим у случајевима формирања грађевинског земљишта за изградњу објеката за узгој стоке и рибе, као и објеката за потребе боравка чувара. Изградња укопаних складишта на овим просторним целинама могућа је уколико се дно складишта налази изнад коте максималног нивоа подземне воде;
4. изградња индустријских објеката и подземно одлагање свих врста опасних материја на простор грађевинског подручја, чија је минимална удаљеност од границе заштићеног подручја 500 m (Слика 2.);
5. планирање туристичких и других садржаја који су потенцијални извори повишеног нивоа буке, вибрација и/или узнемиравања живог света неодговарајућим коришћењем осветљења, на растојање веће од 200 m од границе заштићеног подручја;
6. уношење и гајење алохтоних врста, на врсте које нису инванзивне, као и контролисано гајење шумских култура алохтоних врста у складу са очувањем приоритетних типова станишта;
7. подизање високог зеленила ван грађевинског подручја, на удаљеност већу од 200 m од травних станишта која се налазе у границама заштићеног подручја.

Мере очувања и унапређења

1. формирање ветрозаштитних појасева са доминацијом аутохтоних врста, у складу са интересима очувања биодиверзитета, као и примена осталих противерозионих мера;
2. елиминисање или ублаживање негативних утицаја на живи свет и максимално могуће смањивање нарушавања еколошког и визуелног интегритета подручја зоналним распоредом урбано-руралних садржаја и применом одговарајућих грађевинских, техничко-технолошких и других решења;
3. ревизија пројеката и програма коришћења природних ресурса у складу са циљевима заштите природних вредности простора;
4. откуп и/или замена површина у циљу рестаурације станишта и формирања тампон-зона, као и њихово уређење за одрживе видове туристичких и пољопривредних активности.

3.2.4.2. Станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста

За станишта заштићених и строго заштићених врста за која је графички приказ дат у Просторном плану на Рефералној карти „3.1. Природна и културна добара“, примењивати мере заштите дате у правилима уређења Просторног плана.

Мере заштите станишта

Мере заштите на стаништима која се налазе ван грађевинских подручја:

- забрањено је: мењати намену и културу површина (преоравати површине под природном вегетацијом, градити рибњаке и сл.), осим у циљу еколошке ревитализације станишта: уклањати травни покривач са површинским слојем земљишта; подизати соларне и ветрогенераторе; отварати површинске копове; мењати морфологију терена; спроводити регулационе радове и отварати копове на обали и уз обалу која представља станиште тиског цвета, привремено или трајно одлагати отпад и опасне материје, уносити инвазивне врсте биљака и животиња (списак врста у Образложењу мера заштите надлежне институције за заштиту природе);
- неопходно је: ускладити постојећи режим вода са циљевима заштите станишта, обезбедити одрживо коришћење травних површина станишта за кошење и испашу у складу са капацитетом станишта (очување старих раса и сорти, обнова екстензивног сточарства и сл.), обнављати шумарке аутохтоних врста на одговарајућим ливадским стаништима до 20% покривности по парцели, односно до максималне величине појединачних површина до 0,05 ha, ускладити планске документе у газдовању шумама са очувањем заштићених врста путем сарадње корисника шума и надлежне институције за заштиту природе;
- прибавити посебне услове заштите природе за следеће активности: изградња и реконструкција инфраструктуре и објеката, планирање рекреативних активности уређење вода, радови на одржавању каналске мреже укључујући и уклањање вегетације и остали мелиорациони радови; геолошка и друга истраживања, подизање заштитних појасева зеленила; сеча дрвореда, група стабала и шумица, крчење жбуња; паљење вегетације ливада, пашњака и трстика, као и ревитализацију станишта, формирање појилишта (копање јаме, бушење новог или обнављање запушеног бунара), као и за подизање привредних објеката (надстрешнице и сл.).

Мере заштите на природним стаништима која су обухваћена грађевинским подручјима:

- забрањено је: мењати морфолошке и хидролошке особине станишта, састав и структуру вегетације; одредити намену другачију од заштитног зеленила, обављати све радове и активности, осим еколошке едукације и одржавања станишта, у складу са карактеристикама и капацитетом простора; одлагати отпад и опасне материје, уносити инвазивне врсте биљака и животиња;
- ограничава се изградња објеката на оне који су: неопходни за одрживо коришћење просторне целине датог станишта (објекти сточарства, рибарства) и који су лоцирани у складу са потребама заштите дивљих врста;
- прибавити посебне услове заштите природе за: све активности на овим подручјима, укључујући и активности одржавања и/или уређења просторне целине.

Мере заштите на антропогеним стаништима која се налазе на грађевинским подручјима:

- забрањене су: активности које могу да доведу до уништавања јединки заштићених и строго заштићених врста (јединке у свим фазама развоја, нпр. јаја);
- прибавити посебне услове заштите природе за: све активности којима се мењају карактеристике станишта на овим подручјима.

3.2.4.3. Еколошки коридори и заштитне зоне еколошких коридора и станишта

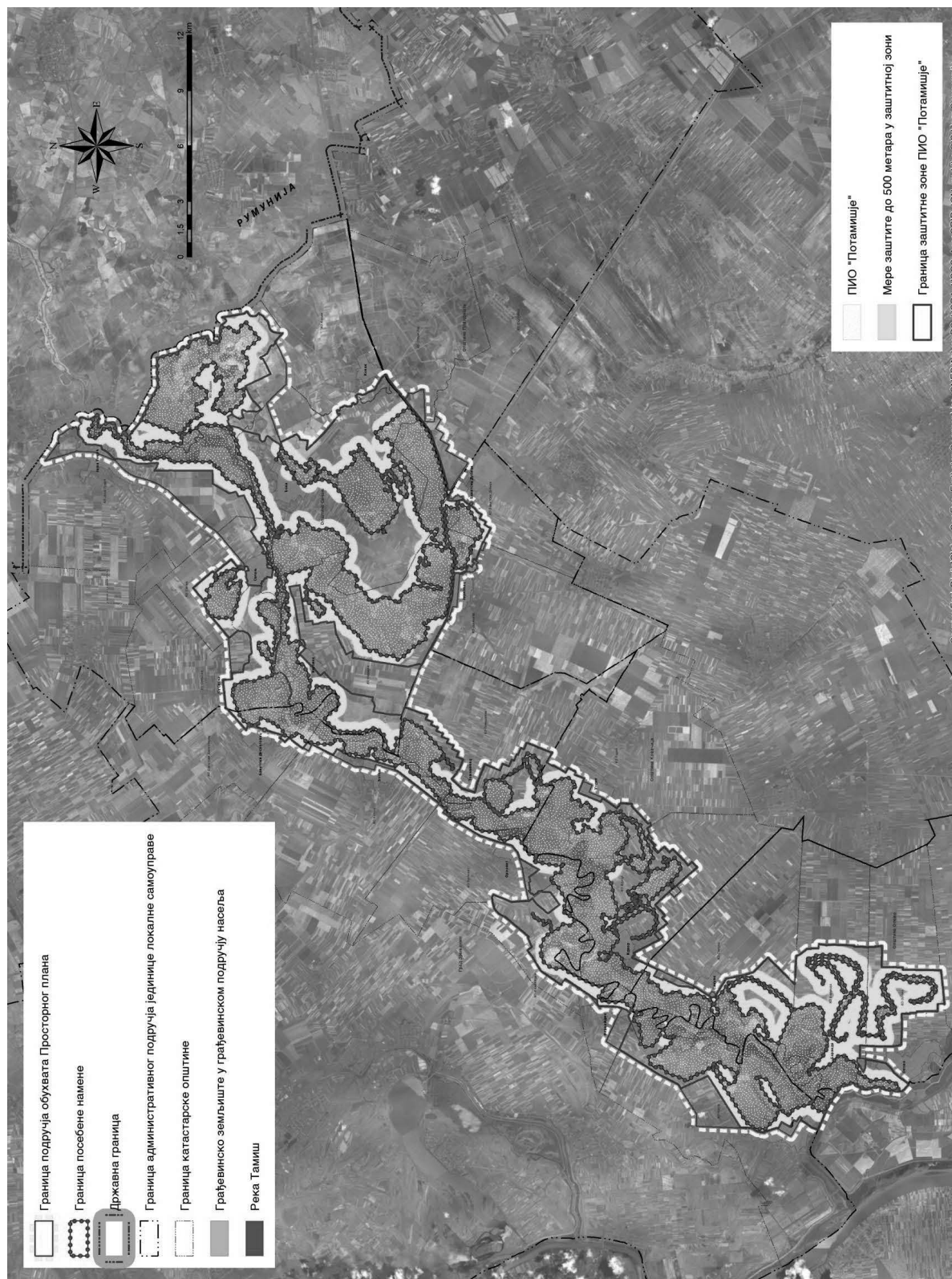
1. Опште мере заштите еколошких коридора и станишта:

- Није дозвољена промена намена или културе површина под вегетацијом у природном и блиско-природном стању (ливаде, пашњаци, тршњаци, рибњаци итд.), као и чиста сеча шумских појасева или других врста зеленила са улогом еколошких коридора.
- Обезбедити повезивање станишта заштићених врста:
  - ✓ шумских станишта подизањем/обнављањем појасева високог зеленила;
  - ✓ слатинских станишта очувањем постојећих ливада и пашњака уз еколошки коридор;
  - ✓ степских и шумостепских станишта подизањем пољозащитних појасева који садрже континуирани појас травне вегетације.
- Поплочавање и изградњу обала водотока/канала са функцијом еколошких коридора:
  - ✓ свести на минимум, уз примену еколошки повољних техничких решења;
  - ✓ поплочани или бетонирани делови обале, изузев пристана, морају садржати појас нагиба до 45°, а структура овог појаса треба да омогућује кретање животиња малих и средњих димензија, првенствено током малих и средњих водостаја;
  - ✓ током реконструкције/одржавања постојећих обалоутврда поплочане или бетониране делове комбиновати са мањим просторима који ублажавају негативне особине измењене обалне

- структуре (грубо храпава површина обалоутврде, нагиб мањи од 45%, површина са вегетацијом) и на тај начин омогућити кретање врста кроз измењене деонице реке;
- ✓ поплочане или изграђене деонице на сваких 200-300 m (оптимално на 100 m), прекидати мањим зеленим површинама које су саставни део заштитног зеленила; обезбедити надовезивање зелених површина између вештачких деоница обале, односно зелених површина формираних код еколошких типова обалоутврде на мрежу зеленила на копну; ова зелена острва (дужине неколико десетина метара уз обалу), такође је неопходно повезати са зеленим коридором уз насип.
  - Обезбедити отвореност канала/водотока са улогом еколошких коридора на целој дужини (извршити ревитализацију коридора код зацељених деоница) и обезбедити проходност уређењем зеленила у зони црпних станица.
  - Обезбедити очување и редовно одржавање травне вегетације насипа, као дела еколошког коридора који омогућује миграцију ситних врстама сувих травних станишта.
  - Прибавити посебне услове заштите природе за примену одговарајућих техничких решења којима се обезбеђује безбедно кретање животиња уз еколошки коридор за израду техничке документације приликом:
    - ✓ регулације водотока (пресецање меандара, изградња насипа и обалоутврда, продубљивање корита), попличавања и изградње обала;
    - ✓ изградње и/или обнављања саобраћајница које се укрштају са еколошким коридорима;
    - ✓ изградње нових и обнављања старих мостова.
  - Избегавати директно осветљење обале водотока/канала и применити одговарајућа планска техничка решења заштите природних и блиско природних делова коридора од утицаја светлости (смањена висина светлосних тела, усмереност светлосних снопова према саобраћајницама и објектима, примена посебног светлосног спектра на осетљивим локацијама, ограничавање трајања осветљења на прву половину ноћи и сл.); применити засторе којима се спречава расипање светлости према небу, односно према осетљивим подручјима еколошке мреже.
  - На грађевинском земљишту, наменити што већи део деонице еколошког коридора (односно приобаља канала/водотока) за зеленило посебне намене са улогом очувања и заштите биолошке разноврсности:
    - ✓ очувати појас приобалне вегетације (врбака и мочварне вегетације) на што већој дужини обале водотока/канала;
    - ✓ проценат високог зеленила на просторима за спорт и рекреацију унутар еколошког коридора Тамиша, треба да буде најмање 50%, а на другим површинама 30-40%;
    - ✓ неопходно је обезбедити континуирани зелени коридор ширине 20-50 m унутар плавних подручја Тамиша и Дунава; континуитет коридора травне и шумске вегетације обезбедити формирањем дрвореда и уређених зелених површина са жбунастим врстама уз отворене и/или изграђене делове простора (манифестациони простори, купалишта, спортски терени) као и унапређењем стања вегетације насипа;
    - ✓ на деоницама, где се грађевинско земљиште пружа у већој дужини од 500 m, поред предвиђеног континуалног зеленог појаса 20-50 m ширине, планским документима обезбедити и блокове заштитног зеленила на сваких 200-500 m дужине обале; минимална површина ових блокова заштитног зеленила је 0,1 ha, а минимална ширина блока је 20 m.
  - Приобално земљиште канала/водотока треба да има травну вегетацију у ширини од најмање 4 m, а оптимално 8 m код локалних коридора, а код регионалних коридора у ширини од најмање 10 m, а оптимално 20 m (у случају ужег појаса приобалног земљишта од наведених вредности, обезбедити травни појас до границе водног земљишта). Травна вегетација се одржава редовним кошењем. Забрањено је узурпирати приобално земљиште коридора преоравањем, изградњом објеката и сл.
  - На деоницама еколошких коридора ван грађевинских подручја насеља стимулирати традиционалне видове коришћења простора који доприносе очувању и унапређењу биодиверзитета.
2. Посебне мере **очувања функционалности и проходности коридора:**
- Током изградње и функционисања објеката чија је намена директно везана за воду и/или обалу спречити ширење последица евентуалног акцидентног изливања горива и уља у еколошки коридор, постављањем пливајућих завеса на одговарајућим локацијама. Гориво и уље просуто на површину воде, као и друге загађујуће материје, морају се покупити у најкраћем могућем року (нпр. употребом *cansorb*-а). За заштиту околних екосистема од последица евентуалне дисперзије горива воденом површином предвидети одговарајуће хемијско-физичке мере (нпр. употреба средстава *BioVersal* за поспешивање разградње нафтних деривата) и биолошке мере санације (према посебним условима надлежне институције за заштиту природе).
  - Није дозвољено складиштење опасних материја (резервоари горива и сл.) у небрањеном делу плавног подручја водотокова. На простору еколошког коридора управљање отпадом вршиће се у складу са Законом о управљању отпадом и другим важећим прописима.
  - У зонама водопривредних објеката применити техничка решења којима се обезбеђује континуитет травне вегетације приобалног појаса и проходност терена за слабо покретљиве

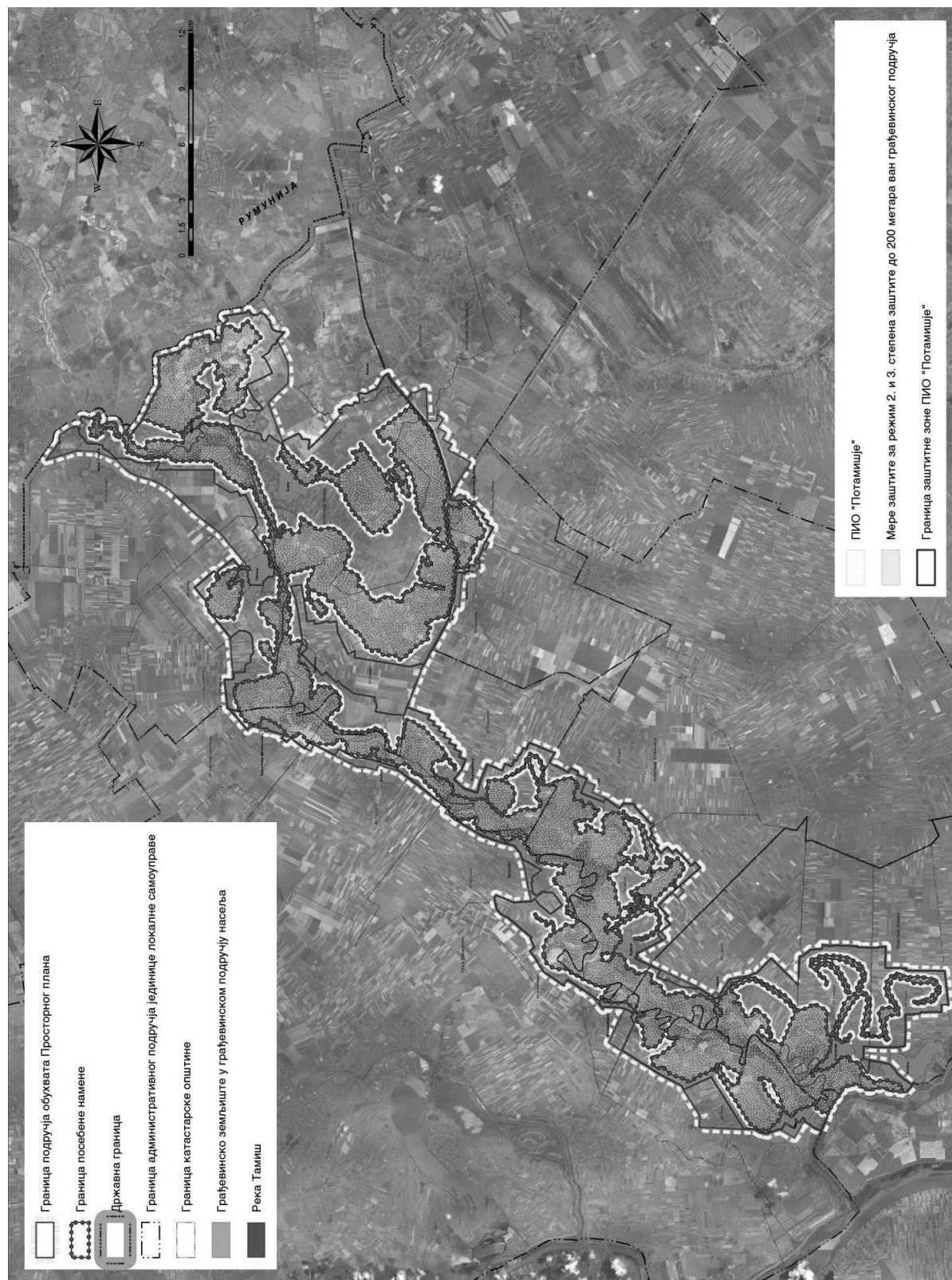
- ситне животиње. Приликом реконструкције/изградње хидротехничких објеката (црпне станице, бране и сл.), применити одговарајућа техничка решења којима се обезбеђује проходност еколошког коридора за врсте текућих вода и приобаља, у циљу побољшања еколошког статуса/потенцијала предметних водотокова и канала.
- Далеководне објекте и инфраструктуру изоловати и обележити тако да се на минимум сведе могућност електрокуције (страдања услед удара струје) и колизије (механичког удара у жице) летећих организама: носаче изолатора изоловати пластичним навлакама, изолаторе поставити на носаче у положају на доле, а жице обележити на упадљив начин.
  - Планско подизање зелених појасева уз постојеће и планиране државне саобраћајнице I и II реда у обухвату Просторног плана треба да се одвија у складу са предеоним карактеристикама подручја:
    - ✓ није дозвољено стварање пошумљеног коридора уз сам појас саобраћајнице који би привлачио животињске врсте и довео до повећања морталитета њихових популација;
    - ✓ на степским и слатинским стаништима заштићених и строго заштићених врста није дозвољено подизање високог зеленила.
  - Због еколошког значаја простора, план озелењавања треба да буде саставни део планске и пројектне документације. Озелењавање треба да се остварује паралелно са изградњом објеката:
    - ✓ забрањено је сађење инвазивних врста (списак врста дат је у Образложењу услова надлежне институције за заштиту природе) у простору еколошког коридора, а током уређења зелених површина, одстранити присутне самоникле јединке инвазивних врста;
    - ✓ обезбедити што већи проценат (најмање 50%) аутохтоних врста плавног подручја (тополе, врбе, панонски јасен, брест, храст лужњак итд.), који је неопходно обогатити жбунастим врстама плавног подручја;
    - ✓ обезбедити редовно одржавање зелених површина.
  - Приликом парцелисања обезбедити континуитет обале са вегетацијом у природном или блископриродном стању, у ширини од 20-50 m од линије средњег водостаја, односно у ширини од 10 m код високих обала. Овај појас приобаља, поред своје улоге кључног станишта и еколошког коридора, може да садржи пешачку стазу.
  - Уређењем окупница и простора око нестамбених објеката, дефинисањем правила озелењавања и удаљености објеката од обале, као и дефинисањем типова ограда уз обалу (забрана изградње ограда непроходних за ситне животиње, уз примену еколошки прихватљивих елемената са отворима већим од 10 cm) обезбедити проходност обале канала и водотокова за ситне животиње. Приликом легализације захтевати прилагођавање постојећих ограда функцији еколошког коридора (померање ограда или измене делова ограда код међних тачака суседних парцела према речној обали).
3. Распоред урбаних садржаја по принципу зонације (одређивање минималне удаљености објеката од еколошких коридора и намене простора унутар зоне директног утицаја на коридор):
- На простору изван зона становања, забрањена је изградња објеката чија намена није директно везана за обалу водотока са функцијом еколошког коридора на растојању мањем од 50 m од обале стајаћих вода, односно линије средњег водостаја водотока.
  - У зонама становања, минимална удаљеност планираних објеката који захтевају поплочавање и/или осветљење је 20 m а оптимална 50 m од обале коридора.
  - Уз обалу чији је део планиран за спортско-рекреативне активности, могу бити смештени објекти везани за активности на води (нпр. привез за чамце или монтажано-демонтажни молови) на тај начин да не прекидају континуитет коридора, а у појасу вишеспратног зеленила планирати објекте који не захтевају вештачку подлогу и осветљење (нпр. трим стаза, дечије игралиште, уређена зелена површина).
4. Мере за заштитну зону еколошких коридора и станишта заштићених и строго заштићених врста од националног значаја:
- 4.1. До 500 m од коридора/станишта ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водно земљиште, укључујући и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја):
- Забрањује се изградња ветропаркова и појединачних ветрогенератора (турбина);
  - Ограничава се израда планова на планска решења којима се обезбеђује очување карактеристика хидролошког режима од којих зависи функционалност коридора и опстанак врста и станишних типова.
- а. До 200 m од коридора/станишта ограничава се:
- Изградња укупаних складишта на она чије се дно налази изнад коте максималног нивоа подземне воде и која су изграђена на начин којим се обезбеђује спречавање емисије загађујућих материја у околни простор;
  - израда планова на планска решења којима се обезбеђује:
    - ✓ примена мера заштите коридора/станишта од утицаја светлости, буке и загађења;
    - ✓ дефинисање правила озелењавања грађевинском дозволом:
      - забрана коришћења инвазивних врста;
      - за подизање зеленила на шумским и шумостепским подручјима примена смерница: најмање 50% аутохтоних врста.

Слика 2. Мере заштите за Предео изузетних одлика „Потамишје“ до 500 m у заштитној зони

- 4.3. До 200 m од коридора/станишта ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водно земљиште, укључујући и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја):
- ограничава се изградња објеката:
    - ✓ на пољопривредне објекте неопходне за одрживо коришћење просторне целине датог станишта (објекти сточарства, рибарства) који су лоцирани и изграђени у складу са потребама заштите дивљих врста и станишта;
    - ✓ на објекте у воћарским-виноградарским зонама;
  - ограничава се изградња:
    - ✓ саобраћајница на оне чија траса најкраћим путем прелази преко еколошких коридора или комплекса станишта од већег броја субјединица;
    - ✓ електричних водова ниског и средњег напона на водове који су изграђени применом посебних техничко-технолошких решења која спречавају колизију и електрокуцију птица;
  - Забрањено је пошумљавање/подизање ваншумског зеленила у заштитној зони слатинско-степских станишта и травних коридора;
  - Резервисати појасе за пољозащитно зеленило са циљем повезивања шумских и шумостепских станишта.
- 4.4. До 200 m од коридора/станишта на грађевинском подручју (насеље, радне зоне, викенд зоне, туристичко-рекреативне и сл.) ограничава се изградња објеката на оне чије граничне вредности индикатора буке на граници идентификованих природних станишта заштићених врста са другим наменама простора не прелази 50dB(A) за дан и вече, односно 40dB(A) за ноћ, а њихово осветљавање не делује на станиште или коридор.
- 4.5. До 50 m од коридора или станишта ограничава се израда планова на планска решења којима се обезбеђује:
- проходност еколошког коридора површинских вода (забрана оградавања појаса уз обалу или примена типова оградe које омогућују кретање ситних животиња);
  - континуитет зеленог тампон појаса између простора људских активности и коридора/станишта у ширини од 10 m код постојећих објеката, а 20 m код планираних објеката и то у складу са типом вегетације коридора/станишта;
  - лоцирање објеката који захтевају поплочавање и/или осветљење на најмање 20 m удаљености од границе коридора/станишта;
  - приоритет ових простора за добијање инвестиција за потребе побољшања квалитета животне средине на подручју еколошке мреже.
- a. До 50 m од коридора или станишта забрањује се:
- примена техничких решења којима се формирају сјајне површине (нпр. стакло, метал) усмерене према коридору или значајном станишту;
  - Уситњавање парцела за потребе формирања грађевинског земљишта, изузев за инфраструктурне објекте.
- b. До 50 m од коридора или станишта, ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водно земљиште, укључујући и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја) ограничава се изградња:
- надземне инфраструктуре, на деонице оних чија траса најкраћим путем прелази преко еколошких коридора, станишта или комплекса станишта од већег броја субјединица;
  - објеката на водопривредне објекте и на неопходну инфраструктуру наведених објеката.
- c. До 50 m од коридора или станишта на грађевинском подручју (насеље, радне зоне, викенд зоне, туристичко-рекреативне и сл.) ограничава се изградња:
- вештачких површина (паркинг, спортски терени и сл.) на парцеле са уређеном зеленом површином са функцијом одржавања континуитета зеленог појаса коридора или тампон зоне станишта;
  - саобраћајница са тврдим забором за моторна возила, на уређење постојећих саобраћајница насеља и на прилазне путеве објеката чија је намена везана за водно тело, уз примену техничких мера којима се обезбеђује безбедан прелаз за ситне животиње и којима се смањују утицаји осветљења, буке и загађења коридора/станишта.

3.2.4.4. Опште мере заштите биодиверзитета

Мере заштите биодиверзитета ван грађевинских подручја насеља:

- Приликом подизања пољозащитног зеленила са улогом вишефункционалног пуфер појаса, потребно је:
  - ✓ постојеће и планиране површине ваншумског зеленила повезати у целовит систем зеленила и фокусирати планирање заштитног зеленила на промену намене обрађених површина слабијег квалитета (испод 4. класе);
  - ✓ учешће аутохтоних дрвенастих врста треба да буде најмање 50% ради очувања биодиверзитета аграрног и урбаног предела уз одговарајућу разноврсност врста и физиогномије, тј. спратовности

- дрвенасте вегетације заштитних појасева будући да монокултуре еуроамеричких топола не испуњавају функције заштитног зеленила;
- ✓ избежавати коришћење инвазивних врста.

Мере заштите биодиверзитета насеља:

- формирати систем јавног зеленила и повезати га са просторним целинама од значаја за очување биолошке разноврсности у обухвату Просторног плана, у складу са општим мерама очувања и унапређења еколошких коридора;
- повећати проценат зелених површина, број и разноврсност постојећих категорија јавног зеленила и одржавати га у блиско природном стању;
- учешће аутохтоних дрвенастих врста треба да буде минимално 20% и оптимално 50%, а примену четинарских врста (максимум 20%) ограничити само на интензивно одржаваним зеленим површинама са наглашеном естетском наменом;
- очувати зелене површине унутар стамбених блокова, у зони породичног (индивидуалног) и вишепородичног становања и блокова са становањем као преовлађујућом наменом и повезати их у целину;
- приликом озелењавања комплекса, блокова и локација намењених за производњу, пословање и услуге, формирати више спратова зеленила са што већим процентом аутохтоних врста и користити примерке егзота за које је потврђено да се добро адаптирају датим условима средине и не спадају у категорију инвазивних, како би се обезбедила заштита околног простора од ширења последица загађивања. Минимална заступљеност озелењених површина (без паркинга) на простору предвиђеном за развој пословних и производних делатности (локације величине 0,5-50 ha) где спадају мале и средње фирме, тржни центри, већа складишта, индустријски објекти и сл. треба да буде 20% на парцели до 1 ha, 25% на парцели 1-5 ha и 30-50% на парцели већој од 5 ha;
- дуж фреквентних градских саобраћајница, формирати и одржавати густ зелени појас од врста отпорних на аерозагађење, са израженом санитарном функцијом, средњег и високог ефекта редукције буке, у комбинацији са жбуњем, а паркинг просторе равномерно покрити високим лишћарима;
- избежавати примену инвазивних врста током уређења зелених површина и подизања заштитног зеленила.

3.2.4.5. Посебне мере за очување еколошке улоге шаранских рибака

- Потстицати полуинтензивну производњу рибе на рибањацима;
- Потстицати коришћење постојећих стаза на рибањацима и унутар рибањачких комплекса за нискоинтензивне туристичке активности, које нису генератори буке велике јачине (спортски риболов, трчање, шетање, јахање коња);
- Избежавати промену намене површина на рибањацима.

3.2.5. Мере заштите од буке и вибрација

Мере и услове заштите од буке јединица локалне самоуправе утврђује у складу са Законом о заштити од буке у животној средини. Обавезе јединице локалне самоуправе, на чијем се простору налази обухват Просторног плана, односе се на акустичко зонирање на територији локалне самоуправе, одређивање мера забране и ограничења у складу са Законом, доношење локалног акционог плана заштите од буке у животној средини, обезбеђење и финансирање мониторинга буке у животној средини и вршење надзора и контроле примене мера заштите од буке у животној средини.

Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини („Службени гласник РС“, број 75/10) прописани су индикатори буке у животној средини, граничне вредности, методе за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке на здравље људи.

Према потреби, надлежни орган може утврдити потребу мониторинга буке у складу са Правилником о методологији за одређивање акустичких зона, Законом и важећим подзаконским актима.

Посебни услови и мере заштите од буке за радне садржаје су:

- пројектовати и извести одговарајућу звучну заштиту, којом се обезбеђује да бука, која се емитује при прописаним условима коришћења и одржавања уређаја и опреме, не прелази прописане граничне вредности;
- након пуштања погона у рад или при пробном раду погона извршити контролно мерење нивоа буке на граници комплекса и извршити оцену ефикасности примењених мера заштите, при чему се узима као меродаван критеријум за ноћ, будући да емитована бука не зависи од доба дана, већ од режима рада погона (у случају да измерени нивои буке прелазе дозвољене вредности, побољшати звучну изолацију према осетљивим и угроженим објектима).

3.2.6. Мере заштите при управљању отпадом

Концепцију одлагања комуналног отпада треба усагласити са принципима Стратегије управљања отпадом 2010-2020. године.

У складу са Законом о управљању отпадом и подзаконским актима спроводиће се планско управљања отпадом на територији јединица локалних самоуправа у оквиру обухвата Просторног плана.

Обавеза генератора отпада је да у складу са Законом: обезбеди потребан простор за одлагање отпада, обезбеди потребне услове и опрему за сакупљање, разврставање и привремено чување различитих отпадних материја, а да секундарне сировине, опасан и други отпад, предаје субјекту који има одговарајућу дозволу за управљање отпадом (складиштење, одлагање, третман и сл.).

Сваки генератор отпада је обавезан да изврши карактеризацију и категоризацију отпада код надлежних организација и да се у зависности од његове природе са њим поступа у складу са законским прописима.

Посебне мере и услови су:

- комунални отпад потребно је сакупљати и обезбедити његову редовну евакуацију на локацију која је утврђена од стране комуналне службе;
- привремено складиштење евентуално присутног опасног отпада вршити у складу са Законом о управљању отпадом. Отпад мора да буде прописно обележен и привремено складиштен на прописан начин до његовог коначног збрињавања;
- разношење чврстог отпада спречити његовим систематским прикупљањем и депоновањем на за то уређеним локацијама;
- на свакој грађевинској парцели обезбедити посебан простор, тако да се омогући лак приступ надлежне службе, као и потребне услове и опрему за сакупљање, разврставање и привремено чување различитих отпадних материја, у складу са законом и другим прописима;
- примењивати опште и посебне санитарне мере предвиђене законом и другим прописима којима се уређују послови санитарног надзора.

У случају потребе за простором за селективно сакупљање отпада који се не може чувати у контејнерима за комунални отпад, обавеза је власника/корисника да прибави услове, односно дозволу/сагласност надлежног органа за потребе уређења или коришћења наведеног простора.

Третман животињског отпада ће се спроводити у складу са Законом о ветеринарству, који подразумева нешкодљиво уклањање лешева животиња и других отпадака животињског порекла до објеката за сабирање, прераду или уништавање отпада животињског порекла на начин који не представља ризик по животиње, људе или животну средину.

3.2.7. Мере заштите живота и здравља људи

Очување квалитета живота и здравља људи на подручју Просторног плана обезбедиће се адекватном имплементацијом планских решења у области заштите животне средине, посебно успостављањем мониторинга параметара животне средине, реализацијом препорука и обавеза израде студија процена утицаја пројеката на животну средину и стратешких процена планова нижег хијерархијског нивоа на животну средину, као и успостављањем инспекцијског надзора у очувању квалитета живота.

Планске мере за заштиту животне средине обухватају интегрално управљање простором, чијом реализацијом ће се зауставити и спречити негативни утицаји на животну средину и здравље људи.

Просторним планом се дају услови за уређење и изградњу површина јавне намене: објеката јавне намене и јавних површина за које се утврђује јавни интерес (улице, тргови, паркови), којима се обезбеђује несметано кретање у складу са стандардима приступачности.

Приступачност површинама јавне намене обезбедиће се применом техничких стандарда у планирању, пројектовању и грађењу јавних површина и јавних објеката, помоћу којих се свим људима, без обзира на њихове физичке, сензорне и интелектуалне карактеристике или године старости, осигурава несметан приступ, кретање, коришћење услуга, боравак и рад.

При планирању, пројектовању и грађењу јавних простора - саобраћајних и пешачких површина, прилаза до објеката, као и при пројектовању објеката јавне намене и других објеката за јавно коришћење, обавезно је обезбедити елементе приступачности за све будуће кориснике у складу са Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама („Службени гласник РС”, број 22/15).

3.2.8. Мере заштите од ванредних ситуација

Услови и мере заштите од елементарних непогода

Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама утврђују се конкретне мере и активности у циљу спречавања и ублажавања последица од катастрофа, кроз План смањења ризика катастрофа и План заштите и спасавања.

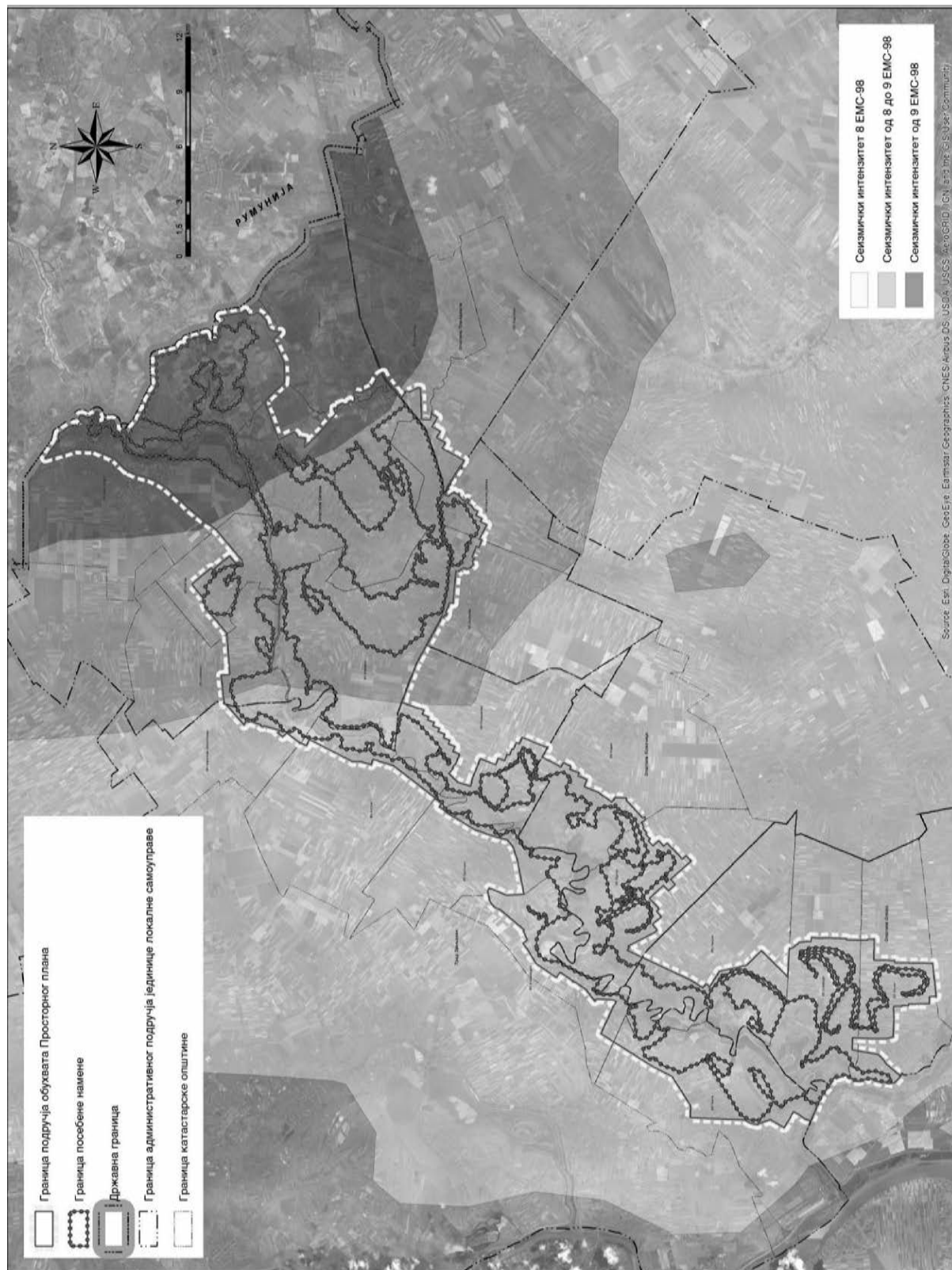
Заштита од **земљотреса** односи се на избор локације за градњу објеката, примену одговарајућег грађевинског материјала, начин изградње, спратност објеката и др., као и строго поштовање и примена важећих грађевинско техничких прописа за изградњу објеката на сеизмичком подручју (за земљотрес јачине VIII и IX степени по EMC-98). Такође, мере заштите од земљотреса обезбеђују се и поштовањем регулационих и грађевинских линија, односно прописаном минималном ширином саобраћајних коридора и минималном међусобном удаљеношћу објеката, како би се обезбедили слободни пролази у случају зарушавања. Применом принципа асеизмичког пројектовања објеката, односно применом сигурносних стандарда и техничких прописа о градњи на сеизмичким подручјима, обезбеђује се одговарајући степен заштите људи, минимална оштећења грађевинских конструкција и континуитет у раду објеката од виталног значаја у периоду након земљотреса.

Сеизмичка опасност у појединим сеизмичким подручјима оцењује се према сеизмолошким картама. На Слици 4. су приказани параметри за потребе сагледавања сеизмичког хазарда за повратни период 475 година на површини терена за емпиријски процењене: средњу брзину локалног тла до дубине 30 m и одговарајући динамички фактор амплификације на максимално хоризонтално убрзање PGA, на локацији објекта изражено интензитетом земљотреса у степенима EMC-98 скале (за земљотрес јачине VIII, VIII-IX и IX степени по EMC-98). Параметре користити као меру ограничења употребе простора у поступку планирања и изградње. Препорука је, да се параметри дати за интензитет земљотреса у степенима EMC-98 скале (за подручје обухвата Просторног плана: за земљотрес јачине VIII, VIII-IX и IX степени по EMC-98) користе као мера ограничења употребе простора у поступку просторног планирања.

При прорачуну конструкције објеката морају се применити одредбе које се односе на прорачун, а садржане су у Правилнику о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима („Службени лист СФРЈ”, бр. 31/81, 49/82, 29/83, 21/88 и 52/90). Члан 7. и 8. Правилника обавезује на израду сеизмичке микрорејонизације-сеизмичког микрозонирања у припреми техничке документације као подлоге за израду главног пројекта. На основу Правилника, објекти који су предмет планске документације се могу разврстати у следеће категорије: објекти Ван категорије, објекти I категорије, објекти нижих категорија. На основу члана 20. Правилника, за објекте I категорије и објекте нижих категорија може се спроводити поступак динамичке анализе и еквивалентног статичког оптерећења, а за објекте ван категорије се искључиво примењује поступак динамичке анализе.

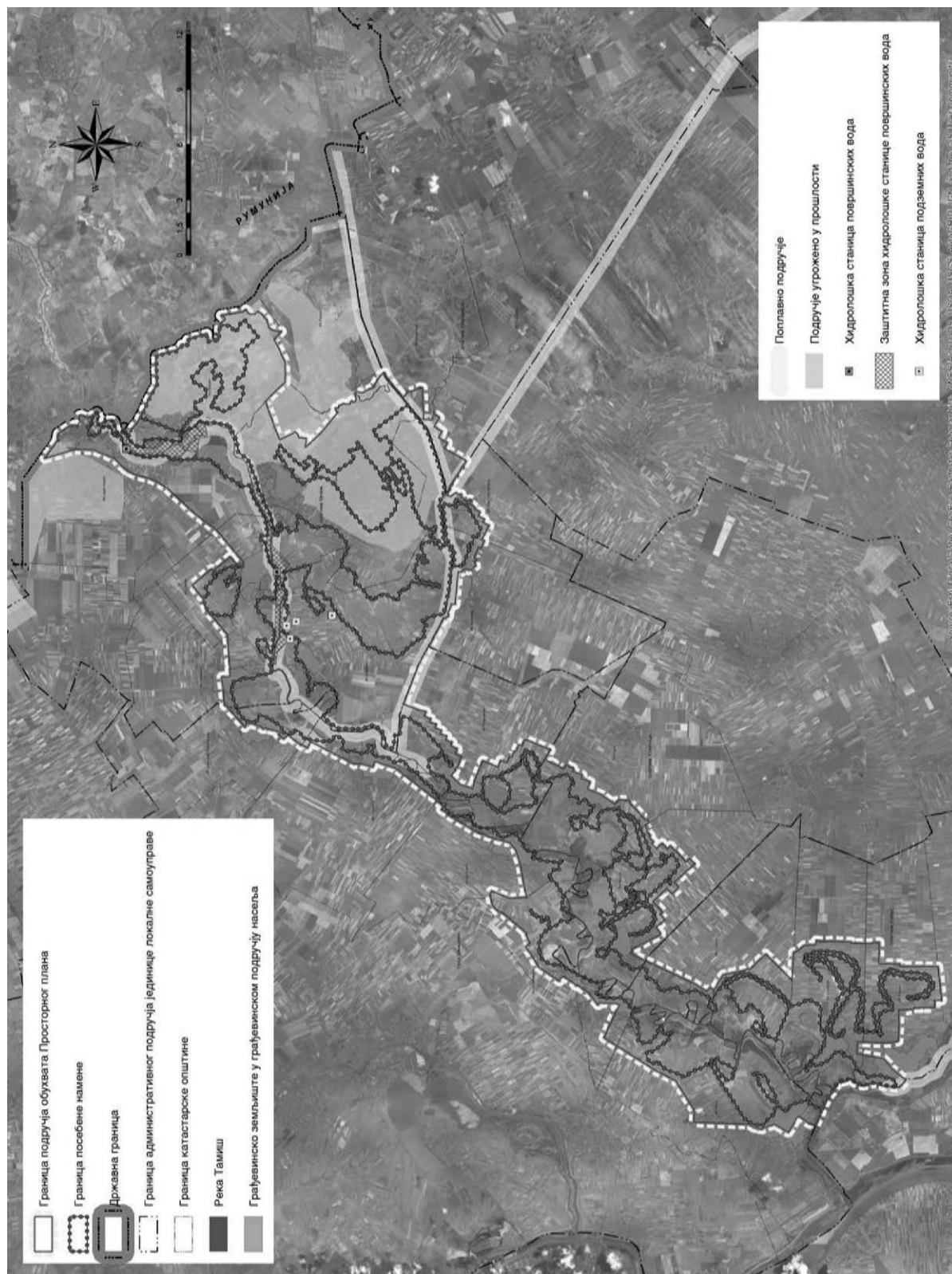
Заштита приобаља Тамиша од **поплава** спроводи се комбинацијом различитих објеката и мера. Линијска заштита се врши углавном насипима. Ретензијама се врши растерећење водотока, а мрежом канала са евакуационим објектима регулише се упуштање воде у Тамиш. Да би се заштитило пољопривредно земљиште изграђено је око 200 km насипа и више од 12 система за одводњавање.

Заштита од површинских вода обезбеђује се и хидролошким станицама површинских вода, којих у обухвату Просторног плана, односно у подручју посебне намене ПИО „Потамишје” има две, лоцираних у просторној подцелини „Горњи Тамиш” са инундационим подручјем у ПИО „Потамишје”. Заштитна зона у околини хидролошке станице површинских вода, обухвата корито реке узводно и низводно од хидролошке станице у дужини која одговара десетострукој ширини реке при великим водама у профилу хидролошке станице.

Слика 4. Приказ сейзмичког хазарда за повратни период 475 година на подручју у обухвату Просторног плана

Слика 5. Приказ положаја објеката који су у функцији оснарања режима вода са заштитном зоном и простора угроженог дејством вода

Ограничења у заштитним зонама у околини хидролошких станица односе се на предузимање мера ради спречавања наступања штетних последица на рад хидролошких станица и то при:

- планирању изградње нових и реконструкције постојећих објеката;
- извођењу радова који могу нарушити природне хидролошке процесе и појаве;
- извођењу радова који могу да утичу на измену режима течења воде, транспорт наноса и леда или могу да угрозе опрему и инсталације на хидролошкој станици;
- извођењу радова којима се могу оштетити опрема хидролошке станице и нарушити природни атмосферски, односно хидролошки процеси и тиме битно утицати на квалитет, поузданост и међународну упоредивост хидролошких података.

Заштита од подземних вода обезбеђује се и хидролошким станицама подземних вода, којих у обухвату Просторног плана има четири.

Такође, изградњом насипа, регулацијом водотока и пошумљавањем косина, поред заштите од поплава врши се и заштита од **ерозије и одроњавања** земљишта, уз примену одговарајућих биолошких и техничких мера у складу са основама газдовања шумама и Посебном водопривредном основом.

Основне мере заштите од **ветра** су дендролошке мере које подразумевају формирање одговарајућих ветрозаштитних појасева одговарајуће ширине уз саобраћајнице, канале, као и за заштиту пољопривредног земљишта.

Заштита објеката од **атмосферског пражњења** обезбедиће се извођењем громобранске инсталације, у складу са одговарајућом законском регулативом.

Заштита од **града** се обезбеђује лансирним (противградним) станицама са којих се током сезоне одбране од града испаљују противградне ракете, које спадају у I категорију експлозивних материја. У обухвату Просторног плана изграђено је 14 лансирних станица, од којих је 5 у Подручју посебне намене ПИО „Потамишје“. Заштитна зона око лансирних станица, у којој је ограничена изградња нових и реконструкција постојећих објеката и извођење радова који могу нарушити испаливање противградних ракета на градоносне облаке, према условима Републичког хидрометеоролошког завода Србије (РХМЗ) је 500 m. Изградња/реконструкција објеката односно извођење радова на одстојању мањем од 500 m од лансирне станице Сектора одбране од града, могућа је само по обезбеђењу посебне сагласности и мишљења РХМЗС.

Иако се у обухвату Просторног плана не налази Метеоролошки радарски центар „Самош“, утврђена заштитна зона у пречнику од 10 km од овог радарског центра обухвата део посматраног подручја. Ограничење у заштитној зони односи се на забрану постављања ветрогенератора у околини радарског центра, у зони полупречника 10 km од локације радарске антене.

Правна и физичка лица, односно предузетници дужни су да у поступку прибављања услова за обављање привредне и друге делатности, односно извођења радова у заштитној зони радарског центра и лансирних станица, прибаве сагласност надлежног органа о испуњености услова утврђених актима Владе из става 5. члана 13. Закона о одбрани од града.

За потребе пролаза и транспорта до радарских центара и лансирних станица, утврђује се право службености пролаза преко парцела у власништву правних или физичких лица, у складу са Законом.

При издавању сагласности из претходног навођења прибавља се мишљење од надлежног органа, чија се станица налази у саставу државних мрежа метеоролошких и хидролошких станица.

Мере заштите од **пожара** обухватају урбанистичке и грађевинско-техничке мере заштите. Урбанистичке мере заштите се односе на планирање простора у насељу кроз урбанистичке показатеље (намена површина, индекс заузетости парцеле) и правила изградње (регулациона линија, грађевинска линија, висина објекта, удаљеност објекта од суседних, ширина саобраћајница, паркиралишта и др.). Грађевинско-техничке мере заштите се односе на стриктну примену прописа о изградњи објеката, електроенергетских и гасних постројења, саобраћајне инфраструктуре, мреже противпожарних хидраната и др.

Заштита пољопривредног земљишта од пожара врши се применом мера заштите које прописују општине, у складу са Законом о пољопривредном земљишту. Како би се умањио ризик од појаве пожара предвиђено је да се шумске састојине уреде тако да се створе услови за ефикасну просторну заштиту, а посебним мерама да се заштити и пољопривредно земљиште.

Услови и мере заштите у случају техничко технолошких несрећа - удеса

У циљу дефинисања мера заштите од техничко-технолошких несрећа, у поступки израде Просторног плана и Стратешке процене утицаја затражени су услови од надлежног Министарства заштите животне средине у погледу евиденције севесо постројења или комплекса на подручју у обухвату Просторног плана.

Поред тога што је утврђено да се у подручју обухвата не налазе севесо постројења/комплекси, због велике еколошке вредности ПИО „Потамишје“, у обухвату посебне намене забрањена је изградња севесо постројења односно комплекса.

Приликом изградње нових севесо постројења/комплекса, а у складу са Правилником о садржини политике превенције удеса и садржини и методологији израде Извештаја о безбедности и Плана заштите од удеса, као полазни основ за идентификацију повредивих објеката, потребно је разматрати удаљеност у радијусу од минимум 1000 m од граница севесо постројења, односно комплекса, док се коначна процена ширине повредиве зоне – зоне опасности, одређује на основу резултата моделирања ефеката удеса.

У случају изградње нових севесо постројења у обухвату Просторног плана, а ван подручја посебне намене обавеза је да се у процес одлучивања о лоцирању нових севесо постројења односно комплекса поред инвеститора укључе сви надлежни органи и локално становништво, те да се размотре постојећи капацитети, као и услови и мере заштите дефинисане Просторним планом.

Ово је неопходно како би се избегао повећан ризик, последице великог удеса, избегао синергијски утицај са постојећим садржајима (нарочито са постојећим севесо постројењима ван обухвата Просторног плана), а све у циљу адекватног управљања безбедношћу од хемијског удеса.

3.2.9. Мере енергетске ефикасности изградње

Циљ енергетске ефикасности изградње јесте смањење потрошње свих врста енергије, уз обезбеђење истих, или бољих услова коришћења и функционисања објекта. Смањење потрошње необновљивих извора енергије (фосилних горива) и коришћење обновљивих извора енергије доприноси заштити животне средине и климатских услова.

Основне мере за унапређење енергетске ефикасности односе се на смањење енергетских губитака, ефикасно коришћење и производњу енергије.

Планске мере се односе на примену таквих решења којима ће се обезбедити повећање енергетске ефикасности, при пројектовању, изградњи и касније експлоатацији објеката, као и при опремању енергетском инфраструктуром, као и за постизање енергетске ефикасности постојећих објеката.

Такође, мере подразумевају препоруку за коришћење нових и обновљивих облика енергије ради смањења текућих трошкова, подстицањем градитеља и власника објеката да примене енергетски ефикасна решења и технологије. Удобан и комфоран боравак у објекту, при свим временским условима и са што мањим утрошком енергије, обезбедити енергетски ефикасном градњом.

Мере за побољшавање енергетских карактеристика објекта не смеју да буду у супротности са другим суштинским захтевима, као што су приступачност, рационалност и намеравамо коришћење простора.

IV СМЕРНИЦЕ ЗА НИЖЕ ХИЈЕРАРХИЈСКЕ НИВОЕ У ПОСТУПКУ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА**

Просторним планом се дају смернице за даљу разраду планских решења и њихово спровођење у подручју обухвата и то:

- спровођење Просторног плана у Подручју посебне намене „ПИО Потамишје“ и
- спровођење планске документације у обухвату Просторног плана.

У подручју обухвата Просторног плана дају се мере и смернице за израду одговарајућег планског документа (према Рефералној карти број 4 – Карта спровођења из Просторног плана) и то за:

- коридор Основне каналске мреже Хидросистема Дунав-Тиса-Дунав у складу са мерама заштите из Просторног плана и
- Коридор државног пута Ib реда бр. 24.

За подручје посебне намене „ПАО Потамишје“ обавезна је примена Просторног плана (према Рефералној карти број 4. Просторног плана: „Карта спровођења“) на следећи начин:

- даља планска разрада:
  - ✓ усаглашавање планских докумената ЈЛС са Просторним планом и
  - ✓ обавезна израда одговарајућег урбанистичког плана, у свему према смерницама утврђеним Просторним планом;
- директна примена Просторног плана:
  - ✓ издавање локацијских услова,
  - ✓ обавезна израда урбанистичког пројекта за Просторним планом дефинисане локације и
  - ✓ израда пројекта препарцелације и парцелације.

Сви плански документи ЈЛС, који су у целости или делом у подручју утицаја на посебну намену ПАО „Потамишје“ – а у подручју ван посебне намене, морају се усагласити са Просторним планом, односно датим планским решењима, у делу који је дефинисан Просторним планом (V Имплементација тачка 2.2 Смернице за спровођење Просторног плана у подручју утицаја на посебну намену ПАО „Потамишје“ – у подручју ван посебне намене).

2. СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину је урађен у складу са одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“ бр. 135/04 и 88/10), а за потребе израде предметног Просторног плана.

Чланом 5. Закона о стратешкој процени прописано је да се стратешка процена врши за планове, програме, основе и стратегије (у даљем тексту: планови и програми) у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта, пољопривреде, шумарства, рибарства, ловства, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама, електронских комуникација, туризма, очувања природних станишта и дивље флоре и фауне, којима се успоставља оквир за одобравање будућих развојних пројеката одређених прописима којима се уређује процена утицаја на животну средину.

За наведене планове и програме којима је предвиђено коришћење мањих површина на локалном нивоу или у случају мањих измена планова и програма које не захтевају прописани поступак усвајања, као и за планове и програме који нису наведени у претходном пасусу, одлуку о стратешкој процени доноси орган надлежан за припрему плана и програма ако, према критеријумима прописаним овим законом, утврди да постоји могућност значајних утицаја на животну средину.

Министар надлежан за послове заштите животне средине, ближе утврђује листе планова и програма за које је обавезна стратешка процена утицаја на животну средину и листе планова и програма за које се може захтевати стратешка процена утицаја на животну средину.

Чланом 7. Закона дефинисано је да се стратешка процена утицаја на животну средину ради на основу нивоа, врсте, циљева и садржаја плана или програма.

Ако је план или програм саставни део одређене хијерархијске структуре, стратешка процена утицаја на животну средину се ради у складу са смерницама стратешке процене утицаја на животну средину плана или програма вишег хијерархијског нивоа.

За планове нижег реда, у складу са чланом 9. Закона о стратешкој процени утицаја, одлуку о изради стратешке процене доноси орган надлежан за припрему плана и програма по претходно прибављеном мишљењу органа надлежног за послове заштите животне средине и других заинтересованих органа и организација.

Доношењу Одлуке о изради или Одлуке о не изради стратешке процене утицаја планског документа од стране органа надлежног за припрему планске документације претходи прибављање мишљења органа надлежног за послове заштите животне средине и других заинтересованих, стручних и надлежних органа и организација од важности за одређено планско подручје, у зависности од хијерархијског нивоа планског документа, као и карактеристика и услова простора за који се израђује.

Препорука је да се за потребе одлучивања да ли је потребно или не вршити стратешку процену утицаја на животну средину, прибаве мишљења надлежних органа и институција из области заштите животне средине и заштите природних вредности, за просторне планове јединица локалних самоуправа чији је део териорије у оквиру границе посебне намене овог Просторног плана, као и за планску документацију коридора Основне каналске мреже Хидросистема Дунав-Тиса-Дунав и за Коридор државног пута Ib реда бр. 24.

3. ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Чланом 3. Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 36/09), прописано је да се процена утицаја врши за пројекте из области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, водопривреде, управљања отпадом и комуналних делатности, као и **за пројекте који се планирају на заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра.**

Предмет процене утицаја су пројекти који се планирају и изводе, промене технологије, реконструкције, проширење капацитета, престанак рада и уклањање пројеката који могу имати значајан утицај на животну средину, као и они који су реализовани без израде студије о процени утицаја, а немају одобрење за изградњу или се користе без употребне дозволе (процена утицаја затеченог стања).

У складу са наведеним Законом и одредбама Уредбе о утврђивању Листе пројеката, за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката, за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 114/08) инвеститори су дужни да се обрате, пре подношења захтева за издавање одобрења за изградњу објеката са Листе II, надлежном органу. Надлежни орган ће одлучити о потреби израде студије о Процени утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби изради или ослобађању од израде студије.

Критеријуми за одлучивање о обавези израде Студије процене утицаја садржани су у поменутој Уредби (Листа I и Листа II), а процедура израде и садржина студије је дефинисана Законом о заштити животне средине, Законом о процени утицаја на животну средину, Правилником о садржини студије о процени утицаја на животну средину, као и Уредбом о одређивању активности чије обављање утиче на животну средину.

Поступак процене утицаја треба спровести по фазама у поступку процене утицаја, како је то прописано поменутих Законом. Начелни садржај студије о Процени утицаја на животну средину прописан је чланом 17. поменутог Закона, а егзактан обим и садржај студије се одређује одговарајућим решењем од стране надлежног органа.

V ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И МОНИТОРИНГ У ПОСТУПКУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Успостављање система мониторинга један је од приоритетних задатака како би се све предложене мере заштите животне средине у Просторном плану могле успешно имплементирати у планском периоду.

Чланом 17. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, програм праћења стања животне средине у току спровођења Просторног плана садржи нарочито:

1. опис циљева плана и програма,
2. индикаторе за праћење стања животне средине,
3. права и обавезе надлежних органа,
4. поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја,
5. друге елементе у зависности од врсте и обима планског документа.

Законом о заштити животне средине дефинисано је да Република односно јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене Законом, обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине, у складу са овим и посебним законима.

1. ОПИС ЦИЉЕВА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Полазећи од посебне намене и специфичности подручја, Просторним планом су дефинисани циљеви који су током израде Стратешке процене разматрани и анализирани у односу на дефинисане индикаторе и циљеве саме стратешке процене. Циљеви просторног развоја подручја посебне намене ПИО „Потамишје“ су:

- заштита и одрживо коришћење природних и културних вредности у функцији развоја туризма, рекреације, едукације и других комплементарних активности;
- унапређење и побољшање општих еколошких услова у заштићеном подручју и његовој заштитној зони, као и на осталим просторима од значаја за очување биолошке разноврсности;
- заштита и очување биодиверзитета на простору обухвата Просторног плана кроз просторно - планска решења којима би се ускладиле све активности у заштићеном подручју са условима заштите;
- очување специфичности и еколошке повезаности простора;
- афирмација вредности карактера предела кроз заштиту природних елемената који чине препознатљив предеони образац и унапређење постојећих структура културних вредности, као и усмеравање просторног развоја кроз афирмацију њихове међусобне повезаности;
- валоризација посматраног подручја у циљу препознавања подручја са материјалним и нематеријалним културним наслеђем, са карактеристичним обележјима проистеклим из његове природне конфигурације и људских активности, ради утврђивања дугорочне концепције заштите, очувања и презентације планског подручја;
- заштита, рационално коришћење и унапређење стања пољопривредног, шумског и водног земљишта и популације флоре и фауне;
- дефинисање начина коришћења грађевинског земљишта у складу са условима заштите природе;
- постизање рационалне организације и уређења простора, усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним и створеним вредностима и са потребама дугорочног социјалног и економског развоја;
- стварање услова за даљи развој саобраћаја, заснованог на стратешким принципима одрживог развоја (одрживи саобраћај и животна средина), а који ће поспешити привредни и економски развој простора у обухвату Просторног плана;
- обезбеђење адекватне превенције, минимизирања, мониторинга и контроле свих облика загађивања.

У складу са визијом заштите и развоја Предела изузетних одлика „Потамишје“, планска решења, чијем је дефинисању претходила валоризација подручја у обухвату Просторног плана, су формулисана у односу на мере заштите ПИО, кроз правила за уређење и грађење у оквиру подручја посебне намене, са циљем да се обезбеди одрживо управљање заштићеним подручјем. Општи циљеви просторног развоја подручја посебне намене који проистичу из усвојених циљева и опредељења просторног развоја планова вишег реда, усвојених стратегија и специфичности овог подручја у просторно-функционалном смислу, поред осталог односе се и на спровођење мониторинга у циљу правовремене превенције и минимизације негативних утицаја на животну средину.

2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Мониторинг стања животне средине се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине, које обухвата праћење природних фактора, односно промене стања и карактеристика животне средине. Имајући у виду дефинисане посебне циљеве, врши се избор одговарајућих индикатора у изради стратешке процене, које је у планском периоду неопходно пратити како би се могла вршити оцена планских решења односно њихов позитиван утицај на подручје обухваћено Просторним планом. Предлог индикатора за праћење стања животне средине се на основу дефинисаних циљева стратешке процене, а дат је у поглављу II ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА.

Предлог индикатора за праћење стања животне средине дат је на основу дефинисаних циљева стратешке процене у претходним поглављима.

Имајући у виду обухват Просторног плана, постојеће и будуће садржаје, као и могућа загађења, мониторинг се односи на:

- успостављање биомониторинга на посматраном подручју,
- контролу и праћење квалитета ваздуха,
- контролу и праћење квалитета вода,
- праћење квалитета земљишта контролом концентрација загађујућих супстанци,
- успостављање мерних места у циљу праћења нивоа буке.

2.1. БИОМОНИТОРИНГ

Упоредо са мониторингом основних параметара, програм мониторинга обухвата и систем праћења биолошких промена у времену и простору - **биомониторинг**, који на најбољи начин приказује комплекс природних и антропогених појава, утицаја и процеса.

Биомониторинг обухвата поједине врсте биљака и животиња, њихове популације, а код изузетно ретких врста, чак и поједине индивидуе.

Посебан значај у биомониторингу заузима континуирано праћење последица негативних антропогених утицаја на природну средину кроз директно нарушавање појединих функционалних елемената екосистема, али и кроз непосредни утицај на поједине ретке, односно осетљиве врсте и њихова станишта.

У функцији биомониторинга потребно је изабрати биоиндикаторе на основу истраживања надлежних и стручних институција, у складу са досадашњим системом биомониторинга који је спровођен на простору ПИО „Потамишје“. Потребно је одредити индикаторске врсте биљака и животиња према типовима станишта, у складу са претходно дефинисаним годишњим плановима мониторинга индикаторских врста. У наведеном контексту неопходан је сталан прилив података о распрострањењу врста на простору ПИО „Потамишја“, успостављен систем праћења стања, уз прилагођеност управљачких активности.

2.2. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА

Законом о заштити ваздуха дат је законски оквир за проучавање и праћење квалитета ваздуха које за циљ има контролу и утврђивање степена загађености ваздуха, као и утврђивање тренда загађења, како би се правовремено деловало ка смањењу штетних супстанци до нивоа који неће битно утицати на квалитет животне средине.

У складу са чланом 8. Закона о заштити ваздуха оцењивање квалитета ваздуха врши се за следеће полутанте: **сумпор диоксид, азот диоксид и оксиде азота, суспендоване честице, олово, бензен, угљенмоноксид, приземни озон, арсен, кадмијум, никл и бензо(а)пирен.**

Захтеви квалитета ваздуха дефинисани за полутанте, који имају потврђен штетан утицај на здравље популације (граничне вредности, толерантне вредности, границе оцењивања и толеранције, циљне вредности и дугорочни циљеви) ближе су прописани Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха.

Додатно, прописане су и границе (критични ниво, циљне вредности) за поједине полутанте за заштиту вегетације (сумпор диоксид, азотни оксиди, озон).

Уредбом су дефинисани и прагови обавештавања и прагови упозорења за поједине полутанте, као и критични ниво за заштиту вегетације.

За наменска мерења појединих полутаната, у зонама и агломерацијама у којима се налазе различити извори емисије полутаната који могу утицати на ниво загађености ваздуха, прописане су максимално дозвољене концентрације (гасовите неорганске, органске и канцерогене материје, укупне суспендоване честице, укупне таложне материје и чађ).

Оцењивање квалитета ваздуха, на основу измерених концентрација загађујућих материја у ваздуху, врши се применом критеријума за оцењивање у складу са Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха.

Мониторинг квалитета ваздуха врши се и на **основним руралним локацијама ван непосредног утицаја значајних извора загађења ваздуха.**

Предметним Извештајем сугерише се обавеза вршења контроле квалитета ваздуха у насељеним местима, у близини већих раскрсница односно укрштаја државних путева првог и другог реда, а на објектима у којима борави већи број становника (школе, општинске управе), а у складу са потребном да све јединице локалне самоуправе у обухвату Просторног плана изградње локалне регистре извора загађивања као и Програме заштите животне средине са акционим плановима а у складу са Законом о заштити животне средине.

За веће привредне субјекте потребно је вршити редовно праћење емисија загађујућих материја у ваздух, а у складу са Уредбом о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух.

За објекте за које се утврди да се не ради Студија процене утицаја на животну средину по Закону, по мишљењу надлежне службе за област заштите животне средине, а у складу са технологијом рада, утврђује се потреба вршења додатног мониторинга, посебно за праћење загађења ваздуха и вода (у складу са важећом законском регулативом).

2.3. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ВОДЕ

Законом о заштити животне средине су дате и основне смернице заштите вода. Чланом 23. овог закона дефинисано је да се заштита и коришћење вода остварује интегралним управљањем водама, предузимањем мера за њихово очување и заштиту у складу са посебним законом.

У циљу предузимања мера за ограничавање даљег загађивања и евентуално побољшање вода, од значаја је стално и систематско контролисање параметара квалитета површинских и подземних вода.

За реке и језера одређује се еколошки статус, а за вештачка водна тела (ДТД канал) еколошки потенцијал.

Анализа квалитета подземних вода које се користе за водоснабдевање врши се на основу Правилника о хигијенској исправности воде за пиће.

Физичко-хемијска и бактериолошка анализа воде за пиће треба да се врши у складу са Законом о водама и Правилником о хигијенској исправности воде за пиће.

Обавеза лица (правног или физичког) које испушта приоритетне супстанце у површинске воде је да усклади своје емисије са стандардима квалитета животне средине за површинске воде које нису под утицајем прекограничног загађења, прописаним Уредбом о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање.

Предузећа која врше испитивање квалитета подземних вода, као и испитивање квалитета отпадних вода, дужна су да резултате испитивања доставе Републичком хидрометеоролошком заводу и јавном водопривредном предузећу месечно, а у случају хаваријског загађења воде, у току истог дана.

Посебна испитивања се обављају у циљу одређивања обима и могућности последица хаваријског загађивања, провере и дефинисања техничких решења и за друге намене, према посебно утврђеним програмима.

Мониторинг квалитета акватичних екосистема је неопходна активност у оквиру одрживог управљања водним ресурсима. Иако саставни део мониторинга у систему управљања водама, мерење физичко-хемијских параметара квалитета воде даје само слику о тренутном загађењу и зато мора бити комбиновано са биолошким мониторингом, јер живи свет акватичких екосистема осликава кумулативно и истовремено дејство свих еколошких фактора чије промене током времена нису некад довољне јачине и учесталости да би могле бити регистроване методама аналитичке хемије.

2.4. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ЗЕМЉИШТА

Контрола квалитета земљишта спроводи се у складу са Законом о заштити животне средине, Уредбом о програму системског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма и Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама њиховог испитивања.

Програм систематског праћења квалитета земљишта у смислу локалне мреже локалитета за праћење квалитета земљишта успоставља се на нивоу аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе. Листа параметара обухвата податке и информације које се прикупљају на местима узорковања земљишта, а приликом избора параметара узимају се у обзир они параметри који могу достићи вредности које могу изазвати значајан ризик по здравље људи и животну средину.

Временска динамика узорковања земљишта, анализа узорака, обрада и приказ података зависи од постојаности анализираних параметара, њихових облика и концентрација у животној средини.

Степен угрожености земљишта од хемијског загађења одређује се на основу вредности загађујућих материја датих у посебном пропису, којим се регулишу граничне вредности опасних и штетних материја у подземним водама, као и у посебним прилозима Уредбе, који се односе на ремедијационе вредности концентрација опасних и штетних материја и вредности које могу указати на значајну контаминацију подземних вода и земљишта.

У случају прекорачења граничних и ремедијационих вредности концентрација опасних и штетних материја и вредности које могу указати на значајну контаминацију земљишта, као и у случају прекорачења граничног нивоа концентрација загађујућих материја у подземним водама, врше се додатна истраживања на контаминираним локацијама ради утврђивања степена загађености и израде ремедијационих програма.

Ремедијациони програми и пројекти ремедијације реализују се уколико просечна концентрација било које опасне или штетне материје прелази ремедијациону вредност дефинисану Уредбом у више од 100 m³ запремине водоносног слоја или у више од 25 m³ запремине земљишта на контаминираним локацијама.

Праћење параметара квалитета земљишта је неопходно вршити у континуитету дуги низ година, на одређеним местима за које се утврди евидентна угроженост параметара стања животне средине. Локације на којима је депонован незагађен материјал од ископавања (земља) не припадају контаминираним локацијама.

3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА

Када су питању права и обавезе надлежних органа у вези праћења стања животне средине иста произилазе из Закона о заштити животне средине.

Обезбеђење мониторинга

Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене законом обезбеђују континуалну контролу и праћење стања животне средине (у даљем тексту: мониторинг), у складу са овим и посебним законима.

Мониторинг је саставни део јединственог информационог система животне средине. Влада доноси програме мониторинга на основу посебних закона.

Аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе доноси програм мониторинга на својој територији који мора бити у складу са програмима вишег реда.

Садржина и начин вршења мониторинга

Мониторинг се врши систематским праћењем вредности индикатора, односно праћењем негативних утицаја на животну средину, стања животне средине, мера и активности које се предузимају у циљу смањења негативних утицаја и подизања нивоа квалитета животне средине.

Влада утврђује критеријуме за одређивање броја и распореда мерних места, мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података, на основу посебних закона.

Овлашћена организација

Мониторинг може да обавља и овлашћена организација, ако испуњава услове у погледу кадрова, опреме, простора, акредитације за мерење датог параметра и СРПС стандарда у области узорковања, мерења, анализа и поузданости података, у складу са Законом.

Обавезе загађивача

У контексту мониторинга загађивача, Законом су прописане обавезе оператера постројења, односно комплекса који представља извор емисије и загађивања животне средине, да преко надлежног органа, овлашћене организације или самостално, уколико испуњава услове прописане законом, обавља мониторинг, односно да:

- 1) прати индикаторе емисија, односно индикаторе утицаја својих активности на животну средину, индикаторе ефикасности примењених мера превенције настанка или смањења нивоа загађења;
- 2) обезбеђује метеоролошка мерења за велике индустријске комплексе или објекте од посебног интереса за Републику Србију, аутономну покрајину или јединицу локалне самоуправе.

Загађивач планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга, као и за друга мерења и праћење утицаја своје активности на животну средину.

Влада утврђује врсте активности и друге појаве које су предмет мониторинга, методологију рада, индикаторе, начин евидентирања, рокове достављања и чувања података, на основу посебних закона.

Достављање података

Државни органи, односно организације, органи аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, овлашћене организације и загађивачи дужни су да податке добијене мониторингом достављају Агенцији за заштиту животне средине на прописан начин.

Санација и ремедијација

Правно и физичко лице које деградира животну средину дужно је да изврши ремедијацију или на други начин санира деградирану животну средину, у складу са пројектима санације и ремедијације, на које сагласност даје надлежно министарство.

Законски оквир

Мониторинг квалитета параметара животне средине дефинисан је следећим правним актима:

Законски оквир за мониторинг квалитета параметара животне средине су следећи правни акти:

- Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, и 36/09-др. закон, 72/09 - др. закон, 43/11-УС и 14/16);
- Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 10/13);
- Закон о заштити земљишта („Службени гласник РС”, број 112/15);
- Закон о заштити од буке у животној средини („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10)
- Закон о водама („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12 и 101/16);
- Закон о водама („Службени гласник РС”, бр. 46/91, 53/93, 53/93-др. закон, 67/93-др. закон, 48/94-др. закон, 54/96, 101/05-др. закон - одредбе чл. 81. до 96.);
- Уредба о изменама и допунама Уредбе о одређивању зона и агломерација („Службени гласник РС”, бр. 58/11 и 98/12);
- Уредба о утврђивању програма контроле квалитета ваздуха у државној мрежи („Службени гласник РС”, број 58/11);
- Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС”, бр. 11/10, 75/10 и 63/13);
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух из постројења за сагоревање („Службени гласник РС”, број 6/16);
- Уредба о класификацији вода („Службени гласник РС”, број 5/68);
- Уредба о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС”, број 24/14);
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС”, бр. 67/11 и 48/12, 1/16);
- Уредба о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини („Службени гласник РС”, број 75/10);
- Уредба о програму системског праћења квалитета земљишта, индикаторима за оцену ризика од деградације земљишта и методологији за израду ремедијационих програма („Службени гласник РС”, бр. 88/10 и 30/18-др. пропис);
- Уредба о граничним вредностима загађујућих, штетних и опасних материја у земљишту („Службени гласник РС”, број 30/18);
- Уредба о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС”, број 50/12);
- Правилник о хигијенској исправности воде за пиће („Службени лист СРЈ”, бр. 42/98 и 44/99);
- Правилник о опасним материјама у водама („Службени гласник РС”, број 31/82);
- Правилник о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке („Службени гласник РС”, број 72/10);

- Правилник о утврђивању водних тела површинских и подземних вода („Службени гласник РС“, број 96/10);
- Правилник о референтним условима за типове површинских вода („Службени гласник РС“, број 67/11);
- Правилник о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода („Службени гласник РС“, број 74/11);
- Правилник о начину размене информација о мерним местима у државној и локалној мрежи, техникама мерења, као и о начину размене података добијених праћењем квалитета ваздуха у државној и локалним мрежама („Службени гласник РС“, број 84/10);
- Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама њиховог испитивања („Службени гласник РС“, број 23/94);
- и др.

4. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

Како је Тамиш међународна река, пресечена је државном границом са Румунијом, Одлуком Владе Републике Србије 05 број 325-7982/2010, од 04.11.2010. године, о утврђивању пописа вода I реда на територији Републике Србије, река Тамиш сврстана је у категорију „1. Међудржавне воде“, па у смислу примене одредби Закона о водама, било какве активности на њима подлежу обавезној примени важећег билатералног хидротехничког Споразума са Румунијом - Споразум о хидротехничким питањима на хидротехничким системима, граничним или пресеченим државном границом између Србије и Румуније из 1955. године (Споразум). У складу са одредбама члана 2. Споразума, обе државе обавезују се да свака на својој територији, а заједнички на граничној линији, одржавају у добром стању корита и објекте и обезбеђују рад инсталација на хидротехничким системима, водотоцима, долинама и увалама, граничним или пресеченим државном границом, а по потреби то стање треба и да побољшавају.

Република Србија сарађује са земљама из окружења и по питању контроле и утицаја прекограничног загађења. Најизразитије загађење долази из Румуније, услед чега је вода Тамиша испод захтеване класе. Из тог разлога међурегионална сарадња је формулисана кроз *Програм мера заштите долине реке Тамиш од државне границе до ушћа у Дунав код Панчева, за период 2011-2021. године*, у оквиру пројекта Европске уније „Мере за заштиту реке Тамиш - корак 2“. Такође, у претходном периоду је реализован прекогранични пројекат Републике Србије и Румуније „Еко статус реке Тамиш“ са циљем да се дефинише еколошки статус реке, као и да се формира каталог потенцијалних загађивача Тамиша. Наведено је полазна основа за стратешке одлуке у погледу унапређења и бољег коришћења ресурса реке или боље речено реке и њене ближе околине – Потамишја.

Осим националног, постоји и значајан међународни оквир који подржава заштиту подручја ПИО „Потамишје“. Унутар граница ПИО налазе се два међународно значајна подручја за птице: RS012IBA „Горње Потамишје“ и RS013IBA „Средње Потамишје“, као и међународно значајно подручје за биљке „Средњи Банат 2“. Такође, представља и еколошки значајно подручје у оквиру националне еколошке мреже (Уредба о еколошкој мрежи, „Службени гласник РС“ број 120/10).

За предметни Просторни план, од фазе припреме до коначног усвајања, укључен је процес процене утицаја стратешког карактера, у коначном циљу безбедне реализације планираних намена простора. У наведеном процесу утврђено је да постоји вероватноћа појаве неочекиваних негативних утицаја са негативним ефектима и последицама по животну средину, те је прописан и начин поступања у случају таквих појава.

У случају непланираног загађења животне средине неопходно је да се без одлагања предузму мере ради смањења штете у животној средини или уклањања даљих ризика, опасности и штете у животној средини. У ове мере спадају превентивне мере заштите и мере приправности и одговорности на удес.

У случају појаве неочекиваних негативних утицаја, у смислу ванредних ситуација и могућих удеса на севесо постројењима у обухвату Просторног плана уколико их буде изграђених у планском периоду, или у контактної зони Просторног плана, неопходно је поступати у складу са важећом законском регулативом: Закон о заштити животне средине, Закон о ванредним ситуацијама, Закон о потврђивању Конвенције о прекограничним ефектима индустријских удеса („Службени гласник РС-Међународни уговори“, број 42/09), Закон о потврђивању Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту („Службени гласник РС - Међународни уговори“, број 102/07), Конвенција о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима („Службени гласник СФРЈ-Међународни уговори“, број 11/86) и др.

VI ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

1. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ

Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинисани су основни методолошки приступ и садржај Извештаја о стратешкој процени.

Стратешка процена је инструмент којим се врши анализа планског документа, као и осталих расположивих просторних података (статистички и други подаци), добијених за потребе израде Просторног плана и Стратешке процене, као и валоризацијом постојећег стања на терену. Сва планска решења и мере заштите биле су предмет анализе у оквиру стратешке процене, у контексту синтезе процене њихових утицаја и интеракције са утицајима из окружења на природне ресурсе и живи свет, као и на животну средину. На основу утврђених валидних параметара формулисане су адекватне превентивне и санационе мере заштите животне средине, чијом ће се применом обезбедити концепт одрживог развоја предметног простора и ширег подручја.

Сама методологија стратешке процене се базира на одредбама Закона о заштити животне средине, а пре свега Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, који утврђује услове, начин и поступак процењивања утицаја појединих садржаја Просторног плана на животну средину.

Примењени метод поштује наведене опште методолошке принципе и спроводи се у неколико фаза:

1. Утврђивање полазне основе стратешке процене, што обухвата: дефинисање предмета као и просторног обухвата Стратешке процене, циљеве и метод рада, правног, планског и документационог основа;
2. Анализа постојећег стања и стања квалитета чиниоца животне средине, кроз анализу природних услова (квалитета ваздуха, земљишта, вода, угроженост буком итд);
3. Процена могућег утицаја на животну средину на основу квантификације појединих елемената животне средине, научних сазнања, података објављених у литератури, другим студијама, искустава других земаља и сл;
4. Формулисање предлога мера за спречавање и ограничавање штетних утицаја у току спровођења и реализације Просторног плана, мера за унапређење стања животне средине, мера за праћење стања животне средине, које обухватају предлог индикатора за праћење стања животне средине и по потреби успостављање нових мерних тачака.

Потребно је нагласити да свака фаза има своје специфичности, те изискује посебан приступ у поступку интегралног планирања заштите и очувања квалитетне животне средине. Ограничења у спровођењу предложеног метода, посебно у фази приказа постојећег стања, представља недостатак квантификованих података за поједине параметре животне средине у обухвату предметног Просторног плана.

2. ТЕШКОЋЕ ПРИ ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Основну тешкоћу у спровођењу стратешке процене и изради Извештаја о стратешкој процени представљао је недостатак званичне, детаљно прописане јединствене методологије, на нивоу Правилника, што се одражава на квалитет стратешких процена које прате процедуру израде и доношења планске документације.

Информациона основа која је коришћена за Стратешку процену, највећим делом је преузета из достављене документације за потребе израде планског документа. Такође, за предметно подручје доступни су подаци о животној средини, али се проблем огледа у изостајању континуитета мониторинга одређених параметара па је карактер анализе података релативан.

При оцени планских решења уочен је проблем у практичној примени индикатора, имајући у виду да за планско подручје нису доступни систематизовани подаци и да нису вршења мерења одређених параметара животне средине, те да није утврђено нулто стање животне средине простора који је у обухвату овог Просторног плана и да на предметном простору и у ширем окружењу не постоји континуитет у мониторингу животне средине.

Тешкоћа при изради стратешке процене утицаја на животну средину огледа се и у раздвајању питања која су у домену (детаљне) процене утицаја на животну средину у односу на стратешке процене утицаја планских докумената на животну средину.

Европске препоруке су да стратешка процена не треба да улази у претерану квантификацију, да је њена суштина у вредновању и поређењу алтернатива/опција са аспекта могућих значајних утицаја на животну средину, да је нагласак, када се ради о карактеру утицаја, на кумулативним и синергијским ефектима, да се спроводи једино за програме и планове јавног карактера итд.

VII ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

У процесу одлучивања током израде материјала за рани јавни увид, а потом и Нацрта просторног плана била је укључена Влада АП Војводине, кроз учешће ресорних секретаријата, јавних предузећа и стручних органа и организација, те локалних самоуправа чија је територија у обухвату Просторног плана, у циљу усклађивања циљева и захтева за предметни простор. Активности које су спроведене током израде Просторног плана, чију је израду паралелно пратила Стратешка процена, приказане су прегледно у поглављу *Резултати претходних консултација са надлежним органима и организацијама*.

Стратешка процена утицаја интегрисана је као процес у све фазе израде Просторног плана, чиме је било омогућено правовремено интегрисање циљева и принципа одрживог развоја у све фазе израде предметног планског документа (од почетних циљева, преко дефинисања стратешких опредељења и утврђивања планских решења), у циљу спречавања или ограничавања негативних утицаја на животну средину, здравље људи, биодиверзитет, природне вредности, заштићена природна и културна добра и друге створене вредности.

Сходно одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину омогућено је учешће заинтересованих органа и организација у току израде Извештаја о стратешкој процени, кроз излагање на јавни увид заједно са планским документом.

Јавни увид и јавна расправа за Извештај о стратешкој процени се организује, по правилу у оквиру излагања Просторног плана на јавни увид и одржавања јавне расправе у складу са Законом о планирању и изградњи и Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Такође, орган надлежан за припрему планског документа доставља на мишљење извештај о стратешкој процени органу надлежном за заштиту животне средине, заинтересованим органима и организацијама. Заинтересовани органи и организације дужни су да доставе мишљење у року од 30 дана од дана пријема захтева.

VIII ЗАКЉУЧЦИ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Проблематика заштите животне средине разматрана је у оквиру планског документа, али и у оквиру Стратешке процене. Примењена методологија је описана у претходном поглављу и сагласна је са претпоставкама које су дефинисане у оквиру Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину којим се дефинише садржина Извештаја о стратешкој процени.

Циљ израде Извештаја о стратешкој процени утицаја предметног Просторног плана на животну средину је сагледавање могућих значајних негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквири (границе) дефинисане законском регулативом. Да би се постављени циљ могао остварити, било је потребно сагледати постојеће стање животне средине и предвиђена планска решења.

Вредновањем односа позитивних и негативних утицаја и ефеката, може се закључити да имплементација планских решења обезбеђује трајне позитивне ефекте у смислу контролисаног управљања простором и животном средином.

Током израде Просторног плана и стратешке процене усаглашавана су решења, ублажени или отклоњени конфликти планираних намена и постојећег стања у простору, дефинисане мере заштите у Просторном плану, чијом ће се применом потенцијално негативни утицаји елиминисати или смањити на минималну меру.

Планирани мониторинг животне средине омогућиће контролу утицаја Просторног плана на животну средину. Примена и спровођење планираних мера заштите при имплементацији Просторног плана, контрола и надзор над применом мера и мониторинг животне средине, представљају обавезне еколошке мере и смернице у циљу спречавања појава негативних утицаја и ефеката на животну средину у обухвату овог Просторног плана.

Мере заштите дате овим Извештајем обавезан су елеменат квалитетног управљања животном средином и представљају минимум обавеза за све субјекте чије ће активности имати утицаја на локалном нивоу, али и ширем подручју, усмеравајући планирање и уређење простора, као и коришћење и заштиту природних ресурса и вредности, обезбеђујући оптималне услове за живот и рад људи, заснованих на начелу одрживог развоја.

Стратешка процена предметног Просторног плана у одређеним сегментима има карактер општости што је проузроковано непостојањем релевантних квантификованих података о квалитету животне средине (квалитет ваздуха, земљишта и воде), уско везаних за поједине локалитете трасе гасовода.

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину је завршни документ поступка стратешке процене и представља саставни део Просторног плана. У циљу ефикаснијег поступка и поједностављивања поступка укључивања јавности, Извештај се припрема истовремено у току израде Просторног плана, те се ова два документа упоредо излажу на јавни увид, и упућују у поступак разматрања и доношења.

IX ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Оцена Извештаја о стратешкој процени врши се на основу критеријума садржаних у Прилогу II Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/04 и 88/10).

На основу оцене Извештаја, орган надлежан за послове заштите животне средине даје сагласност на Извештај о стратешкој процени, у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Извештај о стратешкој процени саставни је део документационе основе плана, сходно члану 24. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО